

LITTERAE CIRCULARES

AD

VENERABILEM CLERUM

ALMAE DIOECESIS

QUINQUE-ECCLESIE NSIS.

DIMISSAE ANNO DOMINI

1904.

INDEX

litterarum circularium a. 1904.

	Pag.		Pag.
Abrahám Stephanus	181	Bélyegzése a családi értesítőknek	22
Abstinentiae et jejunii lex pro 1904. .	16	Bertalan Vincze	51
Ajánltatik :		Beatificatio MM Cassov.	27, 65
<i>Avédik Lukács „Örmény keresztténység eredete“</i>	162	Blázekovič Stephanus	139
<i>Bertalan Vincze „Államsegélyek elkönyvelése“</i>	51	Bohuniczky Adalbertus	177, 190
<i>Breznay Béla dr., Religio</i>	24	Boross Aurelius	178, 190
<i>Buday Aladár, „Szt. Antal Lapja“</i> .	25	Bödy Stephanus	18, 35, 164
<i>Cathrein-Gallovich, „Női kérdés“</i> .	115	Breznay Béla dr.	24
<i>Kiss János dr., Szépről és Szépművészetekről</i>	24	Buday Aladár	25
<i>François Coppée „Az Üdvözítő Szenvedés“</i>	25	Budánovich Vincentius	139
<i>Rézbányay József dr., Egyházzónoklat egyetemes története“</i> .	161	 	
<i>Rosty Kálmán, S. I., „Magyarorság Nagyasszonya“</i>	24	Cantus eccles.	1
<i>Schiller Fer. S I. Imakönyv</i>	70	Cassovienses MM.	27, 65
<i>Szent-István-Társulat, népies kiadv.</i> .	40	Cathrein-Gallovich „Női kérdés“	115
<i>Szilvek Lajos dr. kiadványai</i>	24	Clerici in Americam et Philippinas insulas profecturi	45
<i>Tower Vilmos, „Ecce Sacerdos“</i> .	174	Collecta pro pluvia	145
<i>Vécsey Géza, „Felekezetek pénzügyi közig. kézik“</i>	174	Commissarius epplis pro instruct. religionis schol med.	139
Anyakönyvi adatok kerestetnek	82	Competentia quoad causas matrim. .	15
Alajos-társulat	96	Concursus pro beneficio par. Csepel .	35
Alapítv. hiv. zárszámadásáiból kivonat	129	" " " " " <i>Harkanovci</i> .	35
Államsegélyek (tanítói) elkönyvelése .	50	" " " " " <i>Sásd</i> .	190
Apostolicae unionis sacerdotum opus	183	" " " " " <i>Vás.-dombó</i> .	181
Arányi Géza,	18, 35	" " " " " <i>Veliskovci</i> .	95
Átruházási illeték szóbeli alapítv. után nem jár	36	Concursus in Seminarium	103
Auerbach Josephus	119	Congreg. s. Concilii de clericis in Americam et Philipp insulas profecturis .	43
 		Congreg. s. Concilii decretum de Mis- sae stipendiis	131
Baranyavm. községeinek hivatalos nevei	37	Congreg. s. Indulg. et Reliqu. Indul- tum pro sacerdotibus Tertiī ord. saec. s. Francisci	46
Bató Francisci mors	18	Congreg. s. Indulg. et Reliqu.	67
Belmonte I.	71	" " " " " <i>de indulg.</i>	
		<i>in artic. mortis</i>	145
		Congreg. s. Indulg. et Reliqu. atque Rituum conjunguntur	147

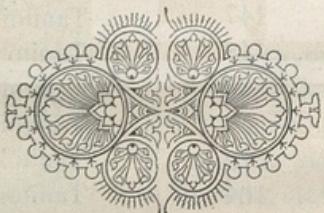
	Pag.
Congreg. s. Rituum decretum in causa Mart. Cass.	27
Congreg. s. Rituum prohibet instru- menta in lament	34, 68
Congreg. s. Rituum	102
Congreg. s. Rituum facultates	148
Cordis SS. Jesu Officio indulg.	175
Cor Jesu sacratissimum ^a indulgentiis ditatur	180
Coronae autumnalis protocolla urgentur	181
Czindery Andreas	18
Családi értesítők bályegzése	22
Családi értesítők	72
Csizmadia Aloysius	47
Csokonay Adalbertus	139
Decretum de Missae stipendiis	131
Dispensatio in lege abstinentiae	16
Dubia circa vota sollemnia mon alium " Requiem et absolutiones pro Pontifice, Eppo et Imperatore	14, 102
Dubniczky Ladislau	139
Dulánszky alapitv. illetékügye	103
Eppi regni Hungariae in causa festi jub. Immac. Concept.	185
Esperesi napi- és fuvardíjak	137, 154
Evetovics Antonius	95
Examinatorium prosynodale	163
Examinis prosynodalis resultatum	176
Facultates Rituum ss. Conreg.	148
Facultas examinatores prosynodales nominandi	163
Fájth Jenő	138
Féléves beosztás különböző tanintéze- tekben	20, 21
Festum S. Francisci Xav. duplex ma- jus	117, 146
Folnegovics Georgius	18
Frey János	46
Fridrik Geysa	18, 164
Gallovich-Cathrein	115
Gregorii s. Magni jubil.	83
Gsvind Alexander	119, 139
Gundy Nicolaus	190
Gyermekek gondozása	179, 180
Gyűjtésekről kimutatás	36
Hadkötelesek nősülése	22
Hagyatéki ügye a végrendelet nélkül elhalt alsó papságnak	155
Hajdinyák Vincentius	72
Halotti kamrák felállítása	172
Halvax Josephus	178
Hanny Gábriel	139
Hangai Ferdinandus	177, 190
Hanuy Franciscus	164
Harkanovci	34, 35, 36
Hegyessy Ladislai mors	72
Heindl Vilhelmus	36, 39, 164
Herr Augustinus	18
Hetényi Alajos	138, 139
Hitoktatás ezéljaira másvallásuaknak kath. iskolatermek nem engedendők át	168
Hoffer Gregorius	178
Horacsek Andreas	18
Hornig Carolus eppus	138
Hortobágyi Josephus	138, 139
Horvát Dionys	18, 139
Horváth Joannes	178
Ifjúsági kath. egyesületek	171
Illetéket a vevő fizeti	13
Immac. Concept. indulg.	29, 153
Immac. jubileumi zaránd	111
Immac. Conceptionis festi celebratio	185
" festivitates tridua- nas peragentibus plenariae indulg. conceduntur	189
Index librorum prohibitorum	15, 33
Indulgentiae conceduntur coronas, ro- saria, cruces a Papa benedictas re- tinentibus	11
Indulgentiae pro iubilaeo Immac. Con- cept.	29, 53
Indulgentiae variae, 67, 145, 146, 153, 175.	180, 183, 189

Pág.	Pág.		
Instrumenta in lamentationibus prohibentur	34, 68	Kuriai határozat iskolai teher ügyében	171
Iskolai költségek községi költségvetésben	140	" illeték	173
Iskolatermek átengedése	168	Kutor Francisci mors	138
Iskolateher, mely Vis. Canonicán alapul	171	 	
Italmérési üzletek bezárása	188	Lackenbacher pátyázat	81, 143, 187
 Jövedelem (lelkész) kiegészítésére szer		Lekies Antonius	164
zett igények érvényesítése	50	Lelkészzi jövedelem kiegészítésére szer	
Jubilaeum Immac. Conceptionis 29, 53, 153		zett igény	50
s Gregorii Magni	83	Lelkészválasztás városi kegyuraság ese-	
 Kath. célokra befolyt	36	tén	105
egyetemre	46	Leopoldinae societatis relatio	174
" iskolatermek más felekezetnek		Lerch Stephanus	181
hitoktatás céljaira nem engeden-		Lex abstinentiae et jejunii	16
dők át	168	Libri in indicem relati	5, 33
 Kath. nagygyűlés	164	Liquores ss.	43
" ifjúsági egyesületek alapszabályai	171	Lourdesi zarándoklat	111
Kegyuri jog gyakorlása városokban a		 Mátay Antonius	72
lelkészválasztásnál	105	 Matarics Petrus	178
Ker. esperesek napi és fuvardija	137	 Martyres Cassovienses	27, 65
Késmárky Josephus	181	 Matrimonialibus in causis competen-	
Kimutatások gyűjtött pénz ekről	36	tia	15
Kimutatása a 30 filléres orsz. tanítói		 Mayer Georgius	18
nyugdíjjáruléknak	107	 Mayer Major	140
Kiss Rudolphus	18, 72	 Meßhard-Mosonyi	140
" Ludovicus	18	 Mezőgazdasági tanfolyam tanítóknak .	122
" János dr	24	 Mindszenti Vilmos	138, 139
Kivonat az ehm. alapítv. hivatal zár		 Ministeri átirat	122, 123
számadásaiiból	129	rend. tanító korpótl. tárgyában	20
Kohi Medardus	138	" " a tanító és nőképzőinté-	
Korpótlekok (tanítói) elnyerését és fel		zetben, felsőbb leány, polgári és	
vételét ismertető füzet	20	felsőnépiskolákban az eddig évhár-	
Körmendy Isidorus	18, 119	mados szorgalmi időnek 2 félévre	
Közigazgatási bir. itélete szóbeli alapítv.		beosztása tárgyában	20, 21
után átrubázási illeték tárgyában	36	 Ministeri rend. az 1903. évi 3. korosz-	
Közigazgatási bir. itélete a Dulánszky		tálybeli hadkötelesek nősülése tár-	
alapítv. illeték ügyében	103	gyában	22
Közigazgatási bir. itélete sz. mise ala-		 Ministeri rend. a családi értesítők bé-	
pitv. tökekamatadója tárgyában	161	lyegzése tárgyában	22
Közigazgatási bir. itélete temetési költ		 Ministeri rend a családi értesítők tár-	
ségek fedezése tárgyában	179	gyában	73
Közösségi költségvetésben is olai költ-		 Minist rend a tanítói nyugdíjjintézetbe	
ségek	140	való felvétel tárgyában	49
		 Ministeri rend a lelkészzi jövedelem	
		kiegészítésére szerzett igény érvé-	
		nyesítése tárgyában	50

Pag.		Pag.	
Ministeri rend. a tanítóknak választók összeirására igénybevétele tárgyában	69	Neorationalismus	135
Miniszteri rend. a városok kegyuri jogának lelkészválasztás alkalmával való gyakorlása tárgyában	105	Neumayer-Ujlaki	140
Miniszteri rend. tanítói járandóság megállapítása tárgyában	107	Növendékpapok felvétele	103
Ministeri rend. trachoma elleni védekezés tárgyában	127	Nuntius Apostolicus : : : : :	71
Ministeri rend. iskolai költségek tárgyában	140	Nyugdíjintézetbe (tanítói) való felvétel okmányai	49
Ministeri rend. végrendelet nélkül elhalt alsóbb papság hagyatéka tárgyában	155		
Miniszteri rend. kath. iskolatermek átengedésének megtagadásáról más felekezet hitoktatási céljaira	168	Obitus Francisci Bató	18
Ministeri rend. kath. ifjs. egyesületek alapszabályainak jóváhagyásáról	171	" Pauli Babócsay	177
Ministeri rend. halotti kamrák ügyében	172	" Nicolai Gundy	190
Ministeri rend. tankötelesek tanusítv. kiállításáról	173	" Ladislai Hegyessy	72
Ministeri rend. az állam védelmére jogosított gyermekekről	179	" Josephi Késmárky	181
Ministeri rend. az elhagyott gyermekek gondozásáról	180	" Francisci Kutor	138
Ministeri rend. italmérési üzletek bezárasa tárgyában	188	" Molnár Josephi	119
Misealapítványok tőkekamatadója	161	" Michaëlis Szilvássy	177
Missae stipendia	131	" Georgii Ulákovics	34
Missiókra befolyt	36	Officio SS. Cordis indulg.	175
Monialium vota solemnia	14	Olea ss	43
" tertii ord. absolutio gen.	46	Oltáregyesület ajánlatatik	19
Morschhauser Josephus	18, 72	Ordinatio	138
"Motu proprio" Pii Papae X de cantu eccles	1	Orsz. kath. tanítói segélyalap 104, 121, 138	
"Motu proprio" Pii Papae X de actione christiana	97	" " " " " vagyon kiutatása	165
"Motu proprio" Pii Papae X. de Congr. Ind. et Reliqu. atque Rituum con jungendis	147	Orsz. kath. tanítói segélyalapból segélyt nyertek	178
Moyzis Emericus	18, 72	Orsz. kath. nagygyűlés	164
Mulieres in deferendo viatico adhi ere non licet	102	Orsz tanítói nyugdíjintézet 30 filléres járulékainak kiutatása	106
Mutatio cognominum	140		
		Örökimádás templom alapkőletétele	72
		Ötödéves tanítói korpoltékok elkönyvelése	51
		Páduai sz. Antal lapja	25
		Pálfi Alexander	138, 154, 164, 190
		Palkó Josephus	139, 181
		Pályázat Lackenbacher jutalomra 81, 143, 187	
		Pályázat Sina alapítványra	110
		Papok Troll féle alapítványra	19
		Papok hagyatéki ügye	155
		Párbérügy	169
		Pensio	18, 177, 190
		Perczel Desiderius	138, 139
		Philosophiae Thomist. commendatio	135
		Piszaszies Franciscus	178

	Pag.		Pag.	
Pius Papa X.	1, 11, 29, 53, 83	97, 117,	Szentisvántárs. pártolótagságának ajánl.	173
	131, 135,	147, 183	könyvkereskedésének	174
Pluvia petenda	145		Szentkirályi-Valdinger	140
Portómentes levelezés	186		Szentlászlótársulat	36
Pozsgay Josephus	139		Szentmiklóssy fund.	46, 47, 164
Prosynodale examen	163, 176		Szentsir örei részére gyűjtés	36
Quadragesimale jejunium pro a. 1904.	16		Szilvek Lajos	25
Rathmann Andreas	164, 178		Szóbeli alapítvány után átruházási ille-	
Recensio thesum pro corona autum-			ték nem fizetendő	36
nali 1903	72		Szaszay Antal	51
Reisz Antonius	18			
Religio	24			
Requiem	102			
Resultatum examinis prosyn.	176		Takács Michaël	119, 164
Rézbányay Josephus	161		Tanfolyam (mezőgazdasági) tanítók	
Rituum ss. Congr. in causa MM. Cass	27		részére	122
” ” prohibet instrumenta			Tanítói korpótlékok elnyerését és fel-	
in lament.	34		vételét ismertető füzet	20
Rituum ss. Congr. conjungitur cum s			Tanítói nyugdijintézetbe való felvétel-	
Congr. Indulg. et Reliquarum . . .	147		hez szükséges okm.	49
Rituum ss. Conreg. facultates . . .	148		Tanítói ötödéves korpótlék elkönyvelése	51
Rosty Kálmán S. I.	24		Tanítók mint választói összeirők	69
Salix Vitting akvi adatok	72		Tanítói orsz. kath. segélyalap 104, 165, 178	
Sandrk Michaël	164		Tanító orsz. nyugdijintézet 30 filléres	
Sásd	190		járulékainak kimutatása	106
Schäfer Josephus	72		Tanítói járandóság megállapítása	107
Schiller Ferencz	70		Tanítóknak tett Sina alapítv.	110
Schunk Franciscus	72		Tanítónak iskolán kívül nincs fegyelmi	
Seminariumba felvétel	103, 140		joga	142
Serdűlő vakok	36		Tanítói korpótlékok és fizetések ról a	
Siketnémák oktatása	123		nyugták portómentesek	186
Sina Simon báró alapítv.	110		Tankötelesek összeirása	47
Societas Leopoldinae relatio	174		Tápintézetbe felvétel	120
Stefán Arthur	36, 95, 140		Temetési költség	179
Stipendia Missarum	131		Tertiī ord. saec. S. Franc. sacerdotes	46
Szákovics Otto	46		Tertiī ord. S. Francisci moniales	46
Szákovics-Szőnyi	140		Tertiī ord. saec. S. Francisci professio-	
Szánthó Ignatius	139, 190		nes in radice sanantur	135
Széchényi Nicolaus	138		Theses theol. pro a. 1904. publicantur	35
Szeitz Josephus	138, 139		Thesum pro corona aut. 1903. recensio	35
Szent Alajos társulat	95		Thomae S. Aquin. Acad. Romana	135
Szentistvántársulat népies kiadv. ajánl.	40		Thomae S. Apost. missa votiva	176
			Tolna vm. közig. biz. tankötelesek	
			összeirása tárgyában	47
			Tóth Ludovicus	139
			Tower Vilmos	174
			Tőkekamatadó sz. misealapítv. után	161

Pag.		Pag.	
Trachoma elleni ovó és gyógyintézke dések	127	Választók összeirása	69
Troll-féle segély papoknak	19	Valdinger-Szentkirályi	140
" " tanítókrak	19	Vargha Kálmán	35
 		Vásárosdombó	181
Ujlaki Desiderius	139, 140	Vécsey Géza	174
Ulákovics Georgius	34	Végrendelet nélkül elhalt alsópapság hagyatéka	155
Unio apost sacerdotum saec	183	Veliskovci	95
Uray Atala	139, 177	Viatici deportatio	102
Utasítás ker esperesek napi és fuvar- dija tárgyában	137, 154	Vittinghof-Salix akvi adatok	82
"Ut debita" decretum de missae sti- pendiis	131	Vota sollempnia monialium	14
 		Votiva missa S Thomae Ap.	176
Üzletek bezárandók	188	 	
		Wajdits Carolus	140
		Wurster Josephus	139
		Zarándoklat Lourdesbe	111

X. PIUS PÁPA

az egyházi ének és zene ügyében.

Motu proprio.

Nemcsak az apostoli Széknek, — a melyet a Gondviselés kikutathatlan végzése folytán, jóllehet méltatlanul, elfoglalunk, — hanem minden egyes főpásztornak apostoli gondjai között minden esetre legelső a törekvés, fönntartani és előmozdítani az Ur háza ékességét, a hol a vallás fönséges titkait ünnepeljük és a hol a kereszteny nép összegyülekezik részesülni a Szentségek kegyelmeiben, Szent Misét hallgatni, a legméltságosabb Oltáriszentségben Jézust imádni és a nyilvános és ünnepélyes liturgikus ténykedések révén részesülni az Egyház közös imádságában. Semmit sem lehet tehát megtünni a templomban, a mi zavarja vagy csak csökkenti is a hívek áhitatát, semmit, a mi helyénvaló kifogásokra és botrányra adhatna alkalmat, különösen pedig semmi olyant, a mi egyenes ellentétben van a szent cselekmények méltóságával, a hely a szentségével, szóval, a mi nem méltó az imádság házához, az Ur fönségéhez.

Nem akarunk kiterjeszkedni részletesen a visszaélésekre, a melyek e tekintetben előfordulhatnak, figyelmünket egy olyan visszaélésre fordítjuk, a mely a legelterjedtebbek, a legmeggyökerezettebbek, a legnehezebben kiirthatók egyike, a mely, fájdalom, nem egyszer ott is előfordul, ahol minden más dicséretre méltóan rendes és csinos, ahol a szertartások szépek és előirás szerint mennek, ahol a papsság nagy számmal van képviselve s ahol a szertartást végzők méltóságot és áhitatot tanúsítanak. Ilyen a visszaélés a zene és egyházi ének terén. Valóban, részint e művészeti ág természete miatt, mely önmagában folytonosan változó, részben az izlésnek és szokásoknak az idők folytán támadt változásai miatt, részben a gyászos befolyás miatt, melyet a színházi és profán irány gyakorol az egyházi szent irányra, részben a zene közvetlen eredménye, az élvezet miatt, a melyet nem mindig könnyű

a törvényes határok közé szoritani, részben végre a számos előítélet miatt, a melyek e tárgy körül még tekintélyes és jámbor személyeknél is könnyen keletkeznek és makacsul fönnmaradnak — mindez okok miatt észlelhető és tényleg megvan a folytonos törekvés, kitérni abból a helyes irányból, melyet a cél határozott meg, a melynek kedvéért az ének és zene az istentisztelet szolgálatába fogadtatott, s a melyet az egyházi törvények, az általános és részleges Conciliumok előirásai, a római szent Congregatióknak és Elődeinknek, a római pápáknak sokszor megújított rendeletei igen világosan meghatároztak.

Szives örömmel s a legnagyobb megelégedéssel elismerjük, hogy e tekintetben az utolsó évtizedek folyamán az örök városban, Rómában s Hazánk sok templomában igen nagy haladás történt, de főképen néhány nemzetnél, ahol tehetséges s az istentisztelet iránt buzgólkodó emberek a Szent Szék jóváhagyásával s a Püspökök vezetése alatt virágzó társulatokká alakultak s majdnem minden templomban és kápolnában osztatlan tiszteletet vittak ki az egyházi zenének. Ezen vivmány azonban még távolról sem lett közbirtoka mindenkinél és saját tapasztalatunkra hivatkozunk, valamint ha tekintetbe veszszük a sok panaszt, a mely Hozzánk érkezett minden oldalról ezen rövid időben, a mióta az Ur Kegyeleme csekély Személyünket a római pápaság legföbb trónjára emelte, minden további halogatás nélkül legelső kötelességünknek tartottuk, hogy fölemeljük szavunkat s megrójjuk és kárholtassuk mindenkit, a mi az istentiszteletben s az egyházi ténykedésben az emlitett iránytól eltér. — Minthogy a Mi legforróbb óhajunk, hogy az igazi keresztény szellem mindenképen felvirágztassék s minden hívőben megőriztessék, mindenkelőtt a templom szentségére és méltóságára kell ügyet vetnünk, ahol a hívők épen azért gyűlnek össze, hogy ezt a szellemet a legelső és elkerülhetetlenül szükséges forrásából merítsék, a mely nem más, mint a szent titkokban s az Egyház nyilvános és ünnepélyes imáiban való tényleges részvétel. És hiába várjuk, hogy az Ég bőséges áldása reánk szálljon, a mikor a Magasságbelinek hozott áldozatunk a helyett, hogy balzsamillatként szállana fel hozzá, inkább kezébe adja azt az ostort, a melylyel az Isteni Üdvözítő egykoron kiüzte a templomból annak méltatlan megszentségtelenítőit.

Épen azért, hogy mostantól fogva senki se mentegetőzhessék avval, hogy nem ismerte kötelességét és hogy véget vessünk minden kétélynél, a mely néhány szabály értelmezésében felmerült, jónak tartottuk, hogy röviden rámutassunk azon alapelvrekre, a melyek az istentiszteletnél alkalmazott egyházi zenét szabályozzák és hogy egyszersmind összefoglaljuk egy általános táblázatban az Egyház főbb szabályrendeleteit, a melyek az e tekintetben előforduló visszaélések ellen irányulnak. És épen e célból saját elhatározásunkból s a kérdés teljes ismeretéből (motu proprio et certa scientia) közzé teszszük jelen „Instructio"-nkat, a melynek a Mi Apostoli hatalmunk teljéből, mint az egyházi zene jogi kodexének a törvény erejét adjuk, s

annak lelkiismeretes megtartását jelen Kéziratunk utján mindenkinél kötelességevé teszszük.

X. Pius Pápa utasítása az egyházi zene ügyében.

I.

Általános elvek.

1. Az egyházi zene, mint az ünnepélyes egyházi szertartás (liturgia) kiégészítő része, osztozik annak általános célpontjában, mely nem egyéb, mint az Isten dicsősége és a hívek megszentelése és épülése. Az egyházi zene rendeltetése közreműködni az egyházi szertartások diszének és fényének emelésére, és mivel az ő főhivatása megfelelő dallamba öltözöttetni a liturgiai szöveget, mely a hívek elméje elé kerül, ennél fogva saját külön célja neki nagyobb hatásosságot adni a szövegnek, hogy így a hívek könnyebben serkenjenek áhitatra és jobban elkészüljenek befogadására a malaszt ama gyümölcseinek, melyek a legszentebb szertartásoknak sajátjai.

2. Az egyházi zenének ennek következtében a lehető legtökéletesebb fokban kell felruházva lenni ama tulajdonságokkal, melyek a liturgiának sajátjai, milyenek névszerint a *szentség* és a *formák kifogástalanossága*, a miből harmadik tulajdonsága következik, az egyházi zene *egyetemesége*.

Az egyházi zenének *szentnek* kell lennie, vagyis ki kell zájni magából minden profánt, nemcsak magában, hanem előadásának módjában is.

Valódi *művészettel* kell lennie, mert e nélkül lehetetlen, hogy a hallgatóban azt a hatást hozza létre, melyet az Egyház a hangok művészeteinek a liturgiában való alkalmazása által elérni akar.

De egyuttal *egyetemesnek* is kell az egyházi zenének lennie, abban az értelemben, hogy bár minden nemzetnek utat enged a maga külön zenei módjának érvényesítésére, ezt azonban csak ugy lehessen tenni, hogy az egyházi zene általános jellege uralkodó maradjon, ugy hogy minden más nemzetbeli egyházi zenét hallgat, sehol se érezhessen kellemetlen benyomást.

II.

Az egyházi zene fajai.

3. A fenti tulajdonságok legföbb fokon a *gregorián* énekekben találhatók, mely ennél fogva a római Egyház tulajdonképeni zenéje. Ez az egyedül való zene, melyet ez az Egyház a régi atyáktól örökít, melyet liturgikus kodexeiben századok óta feltékenyen örzött, melyet közvetlenül mint a magáét ad elő híveinek, melyet a liturgia nemely részében mint kizártlagosan megengedettet ir elő s melyet újabb tanulmányok szerencsés sikérrel állítottak vissza épségébe és tisztságába.

Ez okonkál fogva a gregorián éneket mindenkor ugy tekintették, mint az

egyházi zene legmagasabb mintáját, úgy hogy bátran fel lehet állitani mint általános törvényt a következő tételt: az Egyház szemében egy-egy zenemű annál szentebb és liturgikusabb, mennél bensőbben érintkezik ihletében, menetében és izlésében a gregorián énekkel; ellenben, annál méltatlanabb a templomhoz, minél kevésbé felel meg ennek a főmintának.

A régi, hagyományos gregorián éneket tehát széles körben kell visszaállítani az istentisztelet terén, mert mindenki meg lehet győzdve arról, hogy az egyházi szertartás semmit sem veszít ünnepélyességeből, ha semmi más zene nincs kíséretében, csak ez — egyedül.

Különösen pedig a nép használatában kell visszaállítani a gregorián éneket, hogy a hívek ujra cselekvő részt vegyenek az egyházi ténykedésben, úgy mint hajdan történt.

4. Az emlitett tulajdonságok létesülhetnek igen magas fokon a *klasszikus polyphoniában* is, különösen a Római Iskoláéban, mely a XVI. században a tökély tetőpontját Palestrinai Péter Lajos működésében érte el, s mely később is kitüntő jóságu liturgikus és zenei alkotásokat termelt. A klasszikus vegyeshangu ének (polifonia) elég jól illeszkedik minden egyházi zene legfőbb mintájához, mely a gregorián ének, és ennél a tulajdonságánál fogva megérdemli, hogy a gregorián énekkel kapcsolatban az egyház legünnepeleyesebb szertartásaiban is része legyen, úgy mint ez a pápai énekkarban is megvalósulást nyer. Ezt az éneket is tehát sürűen kell használni az egyházi szertartásokban, különösen a bazilikákban, a székesegyházakban, a papnevelő- és más egyházi intézetek templomaiban, hol a szükséges eszközök nem szoktak hiányozni.

5. Az egyház mindenkor elismerte és elősegítette a művészeti haladását, bebocsájtva az istentisztelet szolgálatába mindazt, a mit az emberi szellem a századok folytában jót és szépet feltalált, természetesen, mindig a liturgiai törvények sérelme nélkül. Következésképp a legmodernebb zene is be van bocsájtva a templomba, hogyha oly jó, komoly és méltóságteljes alkotásokat nyújt, hogy a liturgiai szertartások sérelmet semmiben sem szenvednek.

Mindazonáltal, minthogy a modern zene főleg világi célokra szabva indult meg, annál nagyobb gonddal kell ügyelni arra, hogy a modern izlésü zenészeti alkotások, melyek bebocsátást nyernek az egyházba, minden világiasság nélkül valók legyenek, ne emlékeztessenek a színházakban alkalmazott motivumokra és még külső formáikban se tartalmazzanak semmit, a mi az egyházi szertartásokhoz méltatlan.

6. A modern zene különféle fajai közül az istentisztelet szertartásainak kíséretére legalkalmatlanabb az a színházi stylus, mely a mult század folytán volt divatban, különösen Olaszországban. Ez a zene egész természetével ~~ja~~ legnagyobb ellenkezésben van a gregorián énekkel és a klasszikus polifoniával és így minden jó egyházi zene legfőbb törvényeivel. Különben is, benső szerkezete, ritmusa s

u. n. konvencionalizmusa ennek a zenének nem alkalmazkodnak, vagy csak igen rosszul, az igazi liturgiai zene kivánalmaihoz.

III.

Liturgiai szöveg.

7. A római egyház nyelve a latin nyelv. Ennél fogva ünnepélyes szertartások közben tilos bármit is énekelni a nép nyelvén; annál kevésbbé szabad így énekelni a mise és az officium változó és közös (variabilis et comuni) részleteit.

Minthogy minden liturgiai szertartásban meg vannak határozva az előadható szövegek és azoknak sorrendje, ennél fogva nem szabad sem a sorrendet megfordítani, sem a szöveget fölcserélni, sem egészben, sem részben elhagyni, hacsak a liturgiai szabályok meg nem engedik azt, hogy orgonával helyettesítünk néhány kis verset, mik azokat a kar egyszerűen elolvassa. Csak az van megengedve a római Egyház szokása szerint, hogy a Benedictus után az oltáriszentségről következhessék egy mottetto az énekes misében. Az is meg van engedve, hogy a mise előirt Offeritoriuma után, ha van még idő, énekelni lehessen az egyház által approbált szavak felett egy-egy rövid mottetót.

9. A liturgiai szöveget ugy kell énekelni, ahogy az a könyvekben van, a szavak megváltoztatása, új elhelyezése, oknélküli ismétlése és szótagok széttördelése nélkül, és mindig ugy hogy a hallgató hívek megérthessék.

IV.

Az egyházi zenedarabok külső alakja.

10. A misének és más szertartásnak zenészeti leg is meg kell tartaniok azt a fogalmazást és azt a formát, melyet az egyházi hagyomány megállapított és a mely a gregorián énekben nagyon jól jut kifejezésre. Másképpen kell tehát kidolgozni egy Introitust, egy Gradualét, egy Antiphonát, egy Zsoltárt, egy Hymnust, egy Gloriát és a t.

11. Részletesen a következő szabályokat kell szem előtt tartani:

a) ügyelni kell, hogy a Kyrie, Gloria, Credo stb. a misében megtartsa a szövegöknek megfelelő egységes kidolgozást. Nem szabad tehát belőlük elkülönített darabokat csinálni, ugy hogy ezen részek mindegyike önálló zenei alkotás egységevel birjon, ugy hogy a többi részektől elszakítani vagy más darabbal helyettesíteni lehessen.

b) A Vesperások szertartásában rendszerint a *Caeremoniale Episcoporum* szabályait kell követni, mely a zsolozsmázás számára a gregorián éneket irja elő és megengedi a Gloria Patri versiculusai és hymnusz számára a figurális zenét.

Nagyobb ünnepség alkalmával mindenkorral szabad lesz a kar gregorián énekét u. n. falsibordonikkal vagy más hasonló de megfelelően kidolgozott darabokkal helyettesíteni.

Azt is meg lehet néha engedni, hogy minden zsoltár zeneileg egész gyanánt feldolgozva kerüljön előadásra, azonban az ily darabokban is meg kell tartani a zsolozsmázás sajátos alakját ; vagyis, hogy az énekesek zsolozsmázni látszassanak egymás közt, akár új motivumok, akár a gregorián énekből vett régiek alapján.

Az u. n. konczert-zsoltárokat (salmi cosidetti di concerto) tehát mindenkorral ki kell küszöbölni.

c) Az egyházi hymnusokban mindenkorral meg kell tartani a hymnus hagyományos formáját. Ennélfogva nem szabad például egy Tantum ergo uly alkotni meg, hogy az első versszak (maga a szoros értelemben vett Tantum ergo) románcz, cavatina, adagio, a Genitori pedig allegro legyen.

d) A Vesperások antiphonái az összes gregorián dallamukban adandók elő. Ha mindenkorral nemely esetben zenével éneklik, soha sem szabad öket sem konczertszerű dallamban, sem a mottetta vagy cantata böségével előadni.

E n e k e s e k .

12. A celebrianst és a segédkezőket illető melódiákon kívül, melyeknek mindenkorral gregorián éneknek kell orgona-kiséret nélkül lenni, a liturgiai ének további része a leviták karához tartozik, és azért az egyházi énekesek, még hogyha világiak is, tulajdonképpen az egyházi kart helyettesítik. Ennek következtében a zenének, melyet előadnak, legalább is nagyobb részében, meg kell tartani a karének jellegét.

Evvel az egyes hang nincs egészen kizárvva. De ennek nem szabad uralnodni a szertartás felett, úgy hogy a liturgiai szöveg nagy része így kerüljön előadásra ; az egyes éneknek inkább csak jelzésnek s mintegy melódiai savnak szabad lenni és szorosan simulnia kell a darab többi részeivel együtt a kari alakhoz.

13. Ugyanebből az elvből következik az is, hogy az énekesek a templomban igazi liturgiai tisztséggel birnak, minél fogva a nők, minthogy erre a tisztségre képtelenek, nem bocsáthatók be tagul az ének- vagyis a zenekarba. Hogyha tehát éles soprán és alt hangra van szükség, ezekre az egyház igen régi szokása szerint, fiukat kell alkalmazni,

14. Végül a templomi énekkarban csak oly férfiakat szabad alkalmazni, kiknek vallásos és feddhetetlen élete ismeretes, kik az egyházi szertartás alatt tanúsított illő és ájtatos magukviselete által magukat méltóknak bizonyítják a szent

tisztségre, melyet végeznek. Illő eljárás lesz tehát az, ha az énekesek, mig a templomban énekelnek, egyházi ruhát és karinget viselnek s egyuttal, hogyha a közönség nézésének kitett helyen énekelnek, rács által legyenek fedve.

VI.

Orgona és zeneszerek.

15. Habár az egyházi ének tisztán vokális zene, mindenkorral meg van engedve, hogy az éneket orgona kísérje. Némely különös esetekben, kellő határok között és megfelelő tekintetek figyelembevételével más zeneszerek is használhatók, de soha az egyházmegyei hatóság (Ordinario) külön engedelme nélkül, a *Caeremoniale Episcoporum* előirása szerint.

16. Minthogy az éneknek mindig uralkodni kell, azért az orgona vagy a többi hangszeren egyszerűen csak támogatni hivatvák az éneket; elnyomniok azt nem szabad soha.

17. Nem szabad az énekek előtt hosszu előjátékokat végezni, sem megszakítani nem szabad az éneket u. n betét-darabokkal (*con pezzi d'intermezzo*).

18. Az orgonajátékot, midön az éneket kíséri, az előjátékokban, a közbeszédes játékokban és a hasonlókban, nemcsak eme hangszer természetének megfelelően kell végezni hanem annak az egyházi zene mindama tulajdonságaival kell felrúházva lennie, melyek fentebb elő vannak sorolva.

19. Templomban a zongora használata tilos, valamint a többi zajos vagy hiú (*leggero*), milyenek például a dobok, réztányérok, csengők és a többi.

20. Az u. n. zene-bandáknak tilos játszani a templomban; és csak némely különös esetben, mely az egyházi hatóság beleegyezése alá esik, szabad a hangszernek bizonyos korlátolt, a térfogattal arányban levő választékát a fuvóhangszereknek bebocsátani, hogyha maga a darab és annak zenekisérete komoly, illő stilben van tartva és mindenben hasonló az orgonajáték szerepéhez.

21. A templomon kívül végzett körmeneteknél az egyházmegyei hatóság beleegyezésével meg van engedve a banda-zene, csak világi darabokat ne játszzék soha. Kivánatos ily esetben, hogy a hangszeres zene csupán latin vagy élőnyelven végzett szent ének kísérete legyen, midön az éneket a hivatalos énekesek vagy a körmneneten jelenlevő jámbor társulatok végzik.

VII.

Az egyházi zene terjedelme.

22. Nem szabad ének- vagy hangszerjáték kedveért várakoztatni a papot az oltárnál tovább mint a liturgiai szertartás természete megengedi. Az egyházi rendszabályok szerint a Sanctus-szal készen kell lenni az Urfelmutatás előtt, azonban a

misézőnek is tekintettel kell lenni e tekintetben az énekesekre. A *Gloriá*-nak és *Credó*-nak a gregorián hagyomány szerint aránylag rövideknek kell lenni.

23. Általában, mint igen súlyos visszaélés kárhoztatandó az, hogy templomi szertartásokban a liturgia másodrendű s a zenével szemben mintegy szolgai szerepet játszon, minthogy a zene tulajdonképpen csak része a liturgiának és annak alázatos szolgáloja

VIII.

Fő eszközök.

24. Annak, a mi itt meg van állapitva, szabatos végrehajtására, a püspökök, ha még nem tették volna, egyházmegyéjükben külön bizottságot alakitsanak az egyházi zenében igazán járatos egyénekből, kiknek belátásuk szerint feladatuk legyen ügyelni a templomokban előadott zenék felett. Ne csupán arra legyenek tekintettel, hogy a zenék magukban véve jók legyenek, hanem arra is, vajon megfelelnek-e az énekesek erejének és hogy jól legyenek előadva.

25. A papnevelő és más egyházi intézetekben, a trienti zsinat rendeletei értelmében mindenki szorgalmasan és szeretettel mivelje a fent dicsért hagyományos gregorián éneket, és az elüljárók e tekintetben ifju alattvalóik iránt a buzditásban és elismerésben legyenek nagylelkük. Hasonló módon, a hol ez lehetséges a kispapok között elő kell mozdítani egy-egy *Schola Cantorum* keletkezését, a szent polifón ének és általában a jó liturgiai zene érdekében.

26. A rendes liturgiai, erkölcsstudományi és kánonjogi előadások alatt ne mulaszzák el az illetékes tanárok részleteiben érinteni azokat a pontokat, melyek az egyházi zene elveire és törvényeire vonatkoznak, és igyekezzenek ezt a tanítást kiegészíteni az egyházi művészetről szóló külön tanítással, hogy így a kispapok ezekre az ismeretekre vonatkozólag ne tudatlanságban hagyják el a semináriumot, mert azok az egyházi, a papi műveltség teljességehez tartoznak.

27. Igyekezni kell, legalább a föbb templomokban, visszaállítani a régi ének-karokat (*Scholae Cantorum*), mint a hogy ez sok helyen már megtörtént. Ügybuzgó papságnak az ilyen Scholát (énekkart) nem nehéz megalkotni még a kisebb és falusi templomokban is, sőt ezek mintegy vonzó eszközök szolgálnak neki a fiuk és felnöttek maga köré való gyűjtésére, saját javára és a nép épülésére.

28. Igyekezni kell fenntartani egyházi zeneiskolákat mindenütt, ahol ilyen már van, és minden előkötetni alapításukra ott, ahol nincsenek. Igen fontos dolog, hogy az egyház maga gondoskodjék a maga tanítóinak, kántorainak és orgonálóinak kiképeztetéséről, az egyházi művészet igaz elvei szerint.

IX.

Befejezés.

29. Végül, ajánlattatik a karmestereknek, énekeseknek, az egyházi férfiaknak, a papnevelő és más egyházi intézetek elülvárosainak, a szerzetes rendek háza-inak, a plebánosoknak és más templomi elülvárosoknak, a társas- és székes-káptalanok kanonokjainak és mindenek fölött az egyházmegyék Fejeinek (agli Ordinari), hogy ezeket a régóta várt és mindenkitől egyértelemmel kivánt reformokat egész lelkese-désökkel felkarolják, nehogy megvetés tárgyává legyen az egyház tekintélye, mely e reformokat ismételten előadta és most újból megsürgeti.

Kelt vatikáni apostoli palotánban, szüz szent Cecilia várton napján, 1903. nov. hó 22-ikén, pápaságunk első évében.

X. Pius Pápa.

Kimondhatlan örömmel közzököm a Szentatyája e nagyérdekű intézkedését az Egyházmegye tisztelettelő papságával. A mit a tridenti zsinat óta folyton óhajtottak a pápák, de a mit az egész vonalon végre hajtani a szenvédély, a magánizlás vagy — miként ö Szentsége a Respighi bibornokhoz intézett gyönyörű levelében irja — „a szégyenletes és menthetetlen tudatlanság („una vergognosa ed inescusabile igno-ranza“) megakadályozott, azt most X. Pius pápa megparancsolta.

A tridenti zsinat óta foly a harcz a fölött, milyen zene legyen a katholikus templomok énekkarain. Felette érdekes, de egyuttal elszomorító fejezete a müvelő-déstörténetnek, miként csempészettetett be a katholikus templomokba a hangszeres zene, és miként viselkedett e befogadott és megtürt vendég, mig végre a jogos birtokost kiszorította, ugy hogy az eddig közhasználatban volt, különlegesen katholikus, nagy müértékű chorálisnak csak foszlányai maradtak meg nem is az énekkaron, hanem az oltáron, ott is a modern hangsrendszer befolyásával hamisítva és csonkitva. Azóta mintegy másfél század alatt összegyült a katholikus templomok énekkarain a zeneirodalom legsilányabb, gyakran botrányos termékeinek oly halmaza, hogy talán ugyanannyi idő kell annak kipusztítására, mint a mennyi kellett annak gyüjté-sére; és a mi ennél szomorúbb, kiveszett a hívek lelkületéből az egyszerű de fenséges chorális éneknek szeretete, a zenészektől annak megértése, mert felhagyottak annak szakszerű müvelésével. Az emberek hozzászoktak, megszerették és most sem akarják nélkülözni a templomban a mulattató, behizelgő hangszeres zenét. Itt is beteljesült a próféta szava: „Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.“ Tren. 4. 5.

A Szentatyája erélyes intézkedése, véget akar vetni e botrányos állapotnak, és hiszem, hogy idővel mindenütt sikerülni fog.

A pécsi egyházmegye papjai és hívei büszke önérzettel tekinthetnek Szé-kesegyházukra, hol az egyházi zene b. e. Dulánszky Nándor püspök fáradozása és

rendelkezése folytán már évek óta tökéletesen úgý van berendezve, miként azt a Szentatyja „Motu proprio“-ja követeli. A csekély rés, melyet a boldogult Hethey püspök jóakaratu előzékenysége a rendszeren ütött, megengedvén egy pécsi zeneegyletnek, hogy az év hat ünnepnapján hangszeres zenével és női karral tarthasson előadást, immár helyre van állítva a „Motu proprio“ V. 13. pontjával, mely a nők közremüködését az énekkaron liturgikus isteni tiszteletnél egyenesen kizárja.

Kérdés már most, mily gyakorlati kihatása van, vagy lehet a legföbb Pásztor rendelkezésének az egyházmegye egyéb templomainak énekkarára? Egyelőre nagyon csekély! Kántoraink legynagyobb részének, fájdalom, fogalma sincs a gregorianus choralis mivoltáról és rendszeréről. Csak a Praefatiot, Pater nostert ismerik, talán egy-két zsoltártonust, ezt is hibásan... a praefatiot a Pater nostert organán is kiséri — botrányosan! Ezeknek helyes éneklését — tapasztalásból mondomb — ök tartják hibásnak. E bajon azonban segítve lesz. A tanítóképző intézetben behatóbban fognak ezentul foglalkozni a choralissal, a papnöveldében már régóta gyakorlatik rendszeresen és szabatosan. Az ügybugzgó, lelkes pap és kántor módot fognak találni annak bevezetésére az Isten hajlékába, honnan jogtalanul kiszorítattott. Reményünk lehet így, hogy jön idő, midőn falusi templomban is el fog hangzani a Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei latin szövege gregorianus dallam szerint, miként ez a rajnavidéki, a salzburgi és bajor egyházmegyék templomaiban hallható.

Ámde minden hatás nélkül ne hagyják elhangzani az Egyházmegye t. plebánosai most egyelőre sem Egyházunk fejének e nagyfontosságú parancsát. minden áldott nap elmondják a Laudes első zsoltárának végversében: „Domum tuam Domine decet sanctitudo in longitudinem dierum.“ Vessenek néha figyelmes pillantást templomaik énekkarára, és ha kevésbé zeneértők, nézzék át egyszer az előadatni szokott énekek szövegét... Mondhatom, hogy különösen a német ajku helyeken nagy meglepetés fogja érni. Ne engedjenek „Solo“ éneket előadni, mert a templom nem az a hely, hol valaki művészettel(!) a figyelmet magára vonja és az ájtatosságot zavarja. A plebánosnak joga az előadandó énekeket megválogatni, és legjobb, ha kevés, de ugy szöveg mint dallam tekintetében a hosszu használat folytán ismeretes, megérdemlett népszerűségnek örvendő műveket választ.

A mi a gregorianus choralist illeti, okvetlenül tiltsák meg a Praefatio és Pater noster organakisérőt. A responsoriumpot pedig a Missaléban jelzett dallam szerint énekeltessék. Ez volna az első, és egyelőre egyetlen mód, melylyel a choralis a falusi és kisvárosi templomokban legalább némi figyelemben részesítettének.

Ne feledjük el, hogy minden visszaélés az egyházi zene terén — miként másutt is — az ellenörködés hiányából származik. „Cum autem dormirent homines, venit inimicus et superseminavit zizania in medio tritici — et abiit.“ Matth. 13. 25.

Pécs, 1904. január hava 16-án.

Walter Antal,
káptalani helynök.

II.

Oaines Ridigentiae superius expressae a singulis Christifidelibus

339

1904

Indulgentiae, quas SS. n. D. N. Pius Papa X. impertitur Christifidelibus, qui retinentes aliquam ex coronis, rosariis, crucibus, crucifixis, parvis statuis, numismatibus ab eadem Sanctitate Sua benedictis, praescripta pia opera adimpleverint.

E S. Congregatione Indulgentialium.

Ut quis valeat Indulgentias lucrari, quas Summus Pontifex Pius X. impertitur omnibus utriusque sexus Christifidelibus, qui retinent aliquam ex coronis, rosariis, crucibus, crucifixis, parvis statuis, ac numismatibus ab eadem Sanctitate Sua benedictis, requiritur :

1. Ut Christifideles in propria deferant persona aliquod ex enunciatis obiectis.
2. Quod si id minime fiat, requiritur ut illud in proprio cubiculo, vel alio decenti loco suae habitationis retineant, et coram eo devote praescriptas preces recitent.
3. Excluduntur ab apostolicae benedictionis concessione imagines typis exaratae, depictae, itemque cruces, crucifixi, parvae statuae et numismata ex stanno, plumbo, aliave ex materia fragili seu consumptibili confecta.
4. Imagines repraesentare debent Sanctos, qui vel iam consueta forma canonizati, vel in martyrologiis rite probatis, descripti fuerint.

Hisce praehabitis Indulgentiae, quae ex Summi Pontificis concessione ab eo acquiri possunt, qui aliquod ex supradictis obiectis retinet, et pia opera quae ad eas assequendas impleri debent, recensentur.

Quisquis saltem in hebdomada semel recitaverit coronam Dominicam vel aliquam ex coronis B. V. Mariae aut Rosarium eiusve tertiam partem aut[¶] div. num officium, vel officium parvum eiusdem B. Virginis aut fidelium defunctorum, aut septem psalmos poenitentiales aut graduales, vel consueverit catechesim christianam tradere, aut carceribus detentos, vel aegrotos in nosocomiis misericorditer invisere, vel pauperibus opitulari, aut missae interesse, eamve peragere si fuerit Sacerdos : quisquis hacc fecerit vere contritus et peccata sua confessus ad S. Synaxim accedit quolibet ex infrascriptis diebus, nempe Nativitatis Dominicae, Epiphaniae, Re-

surrectionis, Ascensionis, Pentecostes, itemque diebus festis SSmae Trinitatis, Corporis Domini, Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, Nativitatis et Conceptio-
nis B. V. Mariae, Nativitatis S. Ioannis Baptiste, S. Iosephi Sponsi eiusdem B.
Mariae Virginis, SS. Apostolorum Petri et Pauli, Andreeae, Iacobi, Ioannis, Thomae,
Philippi, Iacobi, Bartholomaei, Matthaei, Simonis et Iudei, Mathiae, et Omnia
Sanctorum ; eodemque die devote Deum exoraverit pro haeresum et schismatum
extirpatione, catholicae fidei incremento, pace et concordia inter principes christi-
anos, aliisque S. Ecclesiae necessitatibus ; quolibet dictorum dierum Plenariam In-
dulgentiam lucrabitur.

Quisquis vero, corde saltem contritus, haec omnia peregerit in aliis festis
Domini et B. V. Mariae quolibet dictorum dierum Indulgentiam septem annorum
totidemque quadragenarum acquireret : quavis Dominica vel alio anni festo Indul-
gentiam quinque annorum totidemque quadragenarum lucrabitur ; sin autem eadem
alio quocumque anni die expleverit, centum dierum Indulgentiam acquireret.

Praeterea quisquis consueverit semel saltem in hebdomada recitare aliquam
ex coronis aut rosarium, vel officium parvum B. Mariae Virginis, vel fidelium de-
functorum, aut vesperas, aut nocturnum saltem cum laudibus, aut septem psalmos
poenitentiales cum litaniis adiectisque precibus, quoties id peregerit centum dierum
indulgentiam consequetur.

Quisquis in mortis articulo constitutus animam suam devote Deo com-
mendaverit, atque iuxta instructionem fel. rec. Benedicti XIV. in Constitut. quae in-
cipit *Pia Mater* sub die 5. Aprilis 1747., paratus sit obsequenti animo a Deo mor-
tem opperiri, vere poenitens, confessus et S. Communione refectus, et si id nequi-
verit, saltem contritus invocaverit corde, si labiis impeditus fuerit, SSimum Nomen
Iesu, Plenariam Indulgentiam assequetur.

Quisquis praemiserit qualemcumque orationem praeparationi Missae vel
Sanctae Communionis, aut recitationi divini officii, vel officii parvi B. V. Mariae,
toties quinquaginta dierum Indulgentiam acquireret.

Quisquis in carcere detentos aut aegrotantes in nosocomiis inviserit, iisque
opitulatus fuerit, vel in Ecclesia christianam catechesim tradiderit, aut domi il-
lam suos filios, propinquos et famulos docuerit, toties biscentum dierum Indulgen-
tiam lucrabitur.

Quisquis ad aeris campani signum, mane vel meridie aut vespere solitas
preces, nempe *Angelus Domini*, aut eas ignorans recitaverit *Pater noster*, et *Ave
Maria*, vel pariter sub primam noctis horam, edito pro defunctorum suffragio cam-
panae signo, dixerit psalmum *De profundis*, aut illum nesciens recitaverit *Pater
noster* et *Ave Maria*, centum dierum Indulgentiam acquireret.

Eamdem pariter consequetur Indulgentiam, qui Feria sexta devote cogi-
taverit de passione ac morte Domini Nostri Iesu Christi, terque Orationem Domi-
nicam et Salutationem Angelicam recitaverit.

Is qui suam examinaverit conscientiam, et quem sincere poenituerit peccatorum suorum cum proposito illa emendandi, devoteque ter recitaverit *Pater noster* et *Ave Maria* in honorem SSmae Trinitatis, aut in memoriam Quinque Vulnerum D. N. Iesu Christi quinques pronunciaverit *Pater noster* et *Ave Maria*, centum dierum Indulgentiam acquiret.

Quisquis devote pro fidelibus oraverit, qui sunt in transitu vitae, vel saltem pro iis dixerit *Pater noster* et *Ave Maria*, quinquaginta dierum Indulgentiam consequetur.

Omnes Indulgentiae superius expositae a singulis Christifidelibus vel pro seipsis lucrificari possunt, vel in animarum Purgatorii levamen applicari.

Expresse declarari voluit Summus Pontifex supradictarum indulgentiarum concessionem, nullatenus derogari indulgentiis a praedecessoribus Suis iam concessis pro quibusdam operibus piis superius recensitis: quas quidem indulgentias voluit omnes in suo robore plene manere.

Iubet deinde idem Summus Pontifex Indulgentias Christifidelibus concessas, qui retinent aliquod ex praedictis obiectis, iuxta decretum sa. me. Alexandri VII. editum die 6. Februarii 1657., non transire personam illorum pro quibus benedicta fuerint, vel illorum quibus ab iis prima vice fuerint distributa: et si fuerit amissum vel deperditum unum alterumve ex iisdem obiectis, nequire ei subrogari aliud ad libitum, minime obstantibus quibusvis privilegiis et concessionibus in contrarium: nec posse pariter commodari vel precario aliis tradi ad hoc ut indulgentiam communicenti secus eamdem indulgentiam amittent: itemque recensita obiecta benedicta, vix dum pontificiam benedictionem receperint, nequire venumdari, iuxta decretum S. Congregationis indulgentiis Sacrisque Reliquiis tuendis praepositae editum die 5. Iunii 1721.

Praeterea idem Summus Pontifex confirmat decretum sa. me. Benedicti XIV. editum die 19. Augusti 1752., quo expresse declaratur, vi benedictionis crucifixis, numismatibus etc. ut supra impertitiae, non intelligi Privilegio gaudere altaria ubi huiusmodi obiecta collocata fuerint, neque pariter Missas, quas Sacerdos eadem secum deferens celebraverit.

Insuper vetat, ne qui morientibus adsistunt benedictionem cum Indulgentia Plenaria in articulo mortis iisdem impertiantur cum huiusmodi Crucifixis, absque peculiari facultate in scriptis obtenta cum satis in id provisum fuerit ab eodem Pontifice Benedicto XIV. in praecitata Constitut. *Pia Mater.*

Tandem Sanctitas Sua vult et praecipit praesentem elenchum indulgentiarum pro maiori fidelium commodo edi typis posse non solum latina lingua vel italica, sed alio quocumque idiomate, ita tamen ut pro quolibet elenco, qui ubicumque, et quovis idiomate edatur, adsit approbatio S. Congregationis Indulgentiarum.

Non obstantibus quolibet decreto, constitutione, aut dispositione in contrarium etiamsi speciali mentione dignis.

Datum Romae ex Secretaria S. C. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae die 28. Augusti 1903.

A. Card. TRIPEPI, Praefectus.

L. † S.

Pro R. P. D. FRANC: Archiep. Amiden., Secr.
JOSEPHUS M. Can. COSELLI Subst.

340

1904

Dubia circa
secundam
emissionem
votorum
solemnium a
monialibus.

Beatissime Pater! S. Congregationis EE. et RR. decreto *Perpensis temporum adiunctis*, dato 3 Maii 1902, praescriptum est, ut in sanctimonialium monasteriis, in quibus emittuntur vota solemnia, his praemittantur a novitiis simplicia quoque vota; porro eiusdem S. Congregationis responso dato in una *Bononiensi* die 28 Julii 1902 resolvitur: Ritum seu caeremoniale, in unoquoque monasterio receptum, adhibendum esse in emmittenda prima professione, pro qua consuetae formulae suppressis, si adsint, verbis solemnitatem (votorum) exprimentiibus, adiiciatur novitiam nuncupare vota simplicia, iuxta decretum a S. Congr. EE. et RR. die 3 Maii 1902 editum: professionem autem secundam emitti posse privatim in choro seu oratorio interiori coram communitate in manus Superiorissae, prævia approbatione Ordinarii seu Praelati regularis quoad monasteria exempta. Sancitis igitur: in prima simplicium votorum professione ritum receptum, suppressis solum verbis solemnitatem votorum exprimentiibus, esse adhibendum, atque secundam solemnium votorum professionem posse emitti privatim, haec dubitatio mihi movet:

1. Sitne Ordinarii vel, quoad monasteria exempta, Praelati regularis, auditio Superiorissae voto, decernere ut secunda quoque professio publice fiat coram Ordinario vel Ordinarii commissario?
2. Quod caeremoniale sit adhibendum in secunda professione, si privatim coram Superiorissa fit, quodque adhibendum, si publice fit coram Ordinario eiusve commissario?
3. Utrum et quo modo in casu posteriori manendum in actionibus symbolicis: benedictione ac traditione veli, annuli, coronae, quae hucusque in ritu solemnis professionis adhibebantur, et ad mentem decreti *Perpensis temporum adiunctis*, posthac iam in prima votorum simplicium professione in usu erunt.

Quas dubitationes resolvendas humillime proponens ad pedes Sanctitatis Vestrae emorior. — Hum.llus dev.mus servus filius *Leo Card. de Skrbensky*, Archiep. Pragen.

Sacra Congregatio Emorum ac Rmmorum S. R. E. Cardinalium, negotiis et consultationibus, Episcoporum et Regularium praeposita, propositis dubijs respondendum censuit prout respondet:

Ad I. Affirmative, dummodo Superiorissa et Communitas postulent, ut professio, de qua agitur, publice fiat.

Ad II. In utroque casu secundae professionis requiritur tantummodo, ut Professa proferat formulam professionis adhibitis verbis solemnitatem votorum exprimentibus.

Ad III. Provisum in 2. — Romae, 15 Januarii 1903. — D. Card. *Ferrata*, Praef.

341

1904

Ordinarius Colonien. ad pedes S. V. humiliter provolutus sequentia dubia De competen-
enodanda proponit : tia quoad
causas ma-
trimoniales.

I. Num in omnibus causis matrimonialibus, in quibus de validitate matri-
monii agitur, praeter forum domicilii mariti, etiam forum contractus et forum con-
nectionis sive continentiae tamquam sufficiens sit habendum; quatenus affirmative;

II. Num aliquis ordo sit servandus, ita ut p[re]a ceteris Ordinariis, quibus
ratione contractus vol[untarily] continentiae procedere fas sit, is Episcopus sit competens
et processum instruere debeat, in cuius dioecesi maritus domicilium habeat.

Feria III loco IV, die 23 Junii 1903.

In Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis, re mature perpensa,
praehabitoque DD. CC. voto, Emmi ac Rmmi DD. Cardinales in rebus fidei et
morum Inquisitores Generales decreverunt:

*Statuum Instructioni pro Statibus Foederatis Americae anno 1883 editae
et ex Decreto S. O. anno 1891 ad dioeceses Regni Borussici extensae ac responsi-
oni ad I. in Decreto S. O. lato fer. V loco IV, die 30 junii 1892, quae ita se
habet: — „Coniuges in causis mixtarum nuptiarum subsunt Episcopo, in cuius
dioecesi pars catholica domicilium habet; et quando ambo sint catholici, quia pars
haeretica in Ecclesiam reversa sit, subsunt Episcopo, in cuius dioecesi domicilium
habet maritus.“*

*Quando vero agitur de matrimonio mixto contrahendo cum haeretico sepa-
rato per divorci sententiam tribunalis civilis ab haeretica, erit Episcopus domicilii
partis catholicae, ad quem spectat iudicare an contrahentes gaudeant status libertate.*

Sequenti vero feria VI, die 26 eiusdem mensis et anni, SSmmus D. N.
Leo s. m. PP. XIII, per facultates Emmo Card. Secretario largitas, resolutionem
Emmorum adprobavit. — *I. Can. Mancini*, S. R. et U. I. Not.

342

1904.

D E C R E T U M.

Feria VI. die 4 Decembris 1903.

Sacra Congregatio Eminentissimorum ac Reverendissimorum Sanctae Ro- Libri ad Indi-
maniae Ecclesiae Cardinalium a Sanctissimo Domino Nostro Pio Papa X. Sanctaque cem relati.

Sede Apostolica Indici librorum pravae doctrinae, eorumdemque proscriptioni, expurgationi ac permissioni in universa christiana republica preepositorum et delegatorum, habita in Palatio Apostolico Vaticano die 4. Decembris 1903, damnavit et damnat, proscriptis proscriptisque, atque in Indicem librorum prohibitorum referri mandavit et mandat quae sequuntur opera :

Charles Denis, Un carême apologétique sur les dogmes fondamentaux. Paris, 1902.

Charles Denis, L'église et l'état ; les leçons de l'heure présente. Paris, 1902.

L'abbé Georgel, La matière ; sa déification ; sa réhabilitation au point de vue intellectuel et aimant ; ses destinées ultimes. Oran, 1902—1903.

Joseph Olive, Lettre aux membres de la pieuse et dévote association du Coeur de Jésus et de N. D. des sept douleurs. Cette, 1886—1903.

P. Sifflet Decreto S. Congregationis, edito die 5. Martii 1903, quo liber ab eo conscriptus notatus et in Indicem librorum prohibitorum insertus est laudabiliter se subiecit.

Itaque nemo cuiuscumque gradus et conditionis praedicta opera damnata atque proscripta, quocumque loco et quocumque idiomate, aut in posterum edere, aut edita legere vel retinere audeat, sub poenis in Indice librorum vetitorum indictis.

Quibus Sanctissimo Domino Nostro Pio Papa X. per me infrascriptum Secretarium relatis, Sanctitas Sua Decretum probavit, et promulgari praecepit. In quorum fidem etc.

Datum Romae die 4 Decembris 1903.

A. Card. STEINHUBER, Praefectus Loco † Sigilli.

Fr. Thomas Esser, Ord. Praed. a Secretis.

Die 7. Decembris 1903. ego infrascriptus Mag. Cursorum testor supradictum Decretum affixum et publicatum fuisse in Urbe.

Henricus Benaglia, Mag. Curs.

343

1904

Dispensatio
in lege absti-
nentiae pro a-

1904. con-
cessa.

Circa Observantiam jejunii et abstinentiae per annum 1904. vigore facultatis ab Apost. Sede die 27-a Januarii 1899. (Vide circ. Dioec. a. 1899. Nr. XVIII) clementissime pro septennio concessae, sequentia dispensando in Domino et indulgendo quoad clerum tam saecularem quam regularem (quin huius peculiaribus statutis strictius jejunium praescribentibus derogetur) et quoad laicos Dioecesis Quinte-Ecclesiensis statuo :

1. Dies jejunii cum unica ad satietatem refectione et cum abstinentia a carnibus sint :

a) Feria IV. et. VI. Adventus, b) feria IV, VI. et sabbata Quadragesimae,
c) dies feriales hebdomadae majoris a feria IV. inchoando, d) omnes per annum

dies quatuor temporum. Tandem e) pervigiliae festorum Nativitatis Domini, Pentecostes, ss. Apostolorum Petri et Pauli, Assumptionis B. M. V. et Omnium Sanctorum.

2. In Feriis Quadragesimae II. III. et V. — excepta Feria V. in Coena Domini — usum carnium in unica quidem ad saturitatem refectione concedimus, minime vero in serotina, vetita promiscuitate carnium et piscium etiam diebus dominicis.

Usus qui apud nos invaluit comedendi carnes etiam in collatione vespertina, juxta schema indulti novissimi a Sede Apostolica editi, tollendus est et fideles hortandi sunt, ut abstineant; pauperes vero et indigentes monendi sunt, ut hac in Confessariorum judicio sese comittant.

3. Diebus Dominicis Quadragesimae usus carnium etiam in iterata refectione permittitur.

4. Dies simpliciter abstinentiales, quibus quidem saepius refici permissum est, sed a carnis abstinendum venit, sunt omnes reliquae per annum Feriae VI-ae quae non sunt dies jenunii et superius (punto I.) non comprehenduntur.

5. Ab abstinentia dierum Sabbati per annum — exceptis diebus jejunio consecratis, — vi indultus apostolici, qui volunt hoc anno quoque relevati sunt.

6. Condimenti ciborum instar, etiam in refectione serotina, quamcumque pinquedinem adhiberi permittimus, excepta tantum Feria VI-a in Parasceve.

7. Iter agentibus, donec peregrinantur et coguntur adire diversoria, in quibus cibi esuriales obtineri facile nequeunt; insuper negotiatoribus et occasione nundinarum mercaturam exercentibus necnon multitudini confluenti ad easdem nundinas; iis etiam, qui mensam propriam non habent et toto anno cibum sumunt in diversoriis, tabernariis seu cauponibus eorumque familiis et famulis, his omnibus dispensationem uberiorem in abstinentiae lege concedimus, exceptis tamen postremis tribus Majoris Hebdomadae diebus, et pervigilio Nativitatis Domini. Servis pariter et ancillis ac recipientibus aliqua dependentiae ratione victum penes eas Familias, quae legi abstinentiae non pareant, indulgemus, dummodo obvietur contemtui religionis; studeant tamen, ut saltem Feria VI. Majoris Hebdomadae abstinentiam observent.

Hortamus vero omnes in Domino et monemus hoc indulto neque abstinentiam diei Sabbati abrogatam, neque legem jejunii e medio sublatam vel suo vigore exutam esse. Lex ecclesiastici jejunii et abstinentiae manet, et qui eam ad litteram sequi et explere porro quoque malunt, meritis augebuntur. Qui tamen hac dispensatione utuntur, eos id licite facere, neque per id ulli officio deesse. Dummodo hanc indulgentiam uberioribus pietatis operibus atque cumprimis, qui opibus valent, amplioribus eleemosynis compensare satagant.

Cum vero circa legem abstinentiae et jejunii ignorantia magna inveniatur,

praesentibus provoco Ven. Animarum Curatores, ut ex his ea, quae totum anni tempus concernunt, dominica proxima, *Quinquagesimae*, caetera vero suo tempore populo fideli ex ambone annuntiare, simul autem eundem congrue edocere velint, quae circa hanc legem scitu sunt necessaria.

344

1904

Herr Augustinus rudenatur cum pensione.

Tenore praesentium notum redbo Ven. Clero dioecesano RD. Augustinum Herr, parochum Véméndensem votis communibus Ven. Cleri, accidente consensu Ven. Capituli Ecclesiae Cathedralis Quinque — Ecclesiensis inde a Calendis Januarii anni labentis in statum quietis positum atque pensione annua 1600 coronarum provisum esse.

345

1904

Obitus Francisci Bató parochi Cepinensis.

Franciscus Bató, parochus in Cepin, die 17-a Jan. a. c. in nosocomio Essekinensi sacramentis moribundorum rite pro visus ad aeternitatem est vocatus anno aetatis suae 44-o, sacerdotii 21-o. Lux perpetua luceat Ei !

346

1904.

Personalia.

Constituti sunt administratores :

1. Kiss Rudolphus, cooperator Egerághensis in Felsönyék.
2. Mayer Georgius succendor Eccl. Cathedr. in Szabolcs.
3. Moyzis Emericus cooperator Val poviensis in Cepin.
4. Reisz Antonius, adusque cooperator Mágocsensis in Véménd.

Arányi Geysa, cooperator in Somberek ob infirmitatem ad interim relevatus est a [servitio dioecesano et valetudinem curat.

Missi sunt cooperatores :

Horváth Dionysius, administrator in Ráczpetre, ad Mágocs.

Horacsek Andreas e Kövágó-Szölös ad Egerágh.

Fridrik Geysa, administrator in Szabolcs, ad Kurd.

Körmendy Isidorus ex Abaliget ad Somberek

Morschhauser Josephus e Ráczmecske ad Nagy-Nyárád.

Mátay Antonius ex Olasz ad Valpó.

Folnegovics Georgius ex Szebény ad Olasz.

Czindery Andreas e Mozsgó ad Szebény.

Bődy Stephanus valetudinarius ad Szászvár.

Kiss Ludovicus, cooperator in Kurd, nominatus est cooperator penes Eccles. Cathedr. Qu. — Ecclesiis.

347
1904

Census fundationis egregii Illmi ac Rmi D. Francisci Troll ad succolandos sacerdotes debiles et egenos pro 1903. obtinuerunt :

Aschenbrenner Julius, Bató Franciscus, Bödy Carolus, Bödy Stephanus, Fehér Franciscus, Fekete Alexander, Kiss Rudolphus, Molnár Josephus, Péhm Christophorus, Pfiszterer Aemilius. Szabó Géza, Szücs Josephus.

Apocha de 200 coronis rite tymbrata ad officium Fundation. dioec. mitenda, unde summa praefata concernentibus mox consignabitur.

348
1904

Subsidium e fundatione Illmi ac Rssmi D. Francisci Troll pro docentibus facta redundans pro 1903. obtinuerunt :

Báthory Josephus, docens in Püs-pök-Bogád.

Wagner Georgius, docens in Daróczihalma.

Wargha Ludovicus, docens in Velin.

Schneider Francisca, docens in Sklós.

Oberst Ioannes, docens in Bellye.

Mayer Josephus, docens in Bán.

Frey Ioannes, docens in Maiss.

Hay Ioannes, docens in Himesház.

Czéhmann Josephus, docens in Rácztöttös.

Lutz Ioannes, docens in Óbánya.

Korn Ioannes, docens in Nagy-Hajmás

Páhok Lazarus, docens in Kapos-szekcső.

Fundatio
Troll pro
sacerdotibus.

Oberriter Aloysius, docens in Korpád.

Müller Gustavus, docens in Harkanovci.

Barč Angela, docens in Marijanci.

Székely Hedvig, docens in Kakasd.

Köházy Gizella, docens in Döbrököz.

Pintér Ioannes, docens in Értény.

Ivelics Paulus, docens in Tamási.

Horváth Aloysius, docens in Tapé.

Göbölös Josephus, docens in Fadd

Czay Georgius, docens in Tabód.

Velint RR. D. D. Curati docentes suprarecensitos, de subsidio impetrato, quod 100 coronas apud Officium Fundationale dioecesanum ergo apocham legalem levandas efficit, certiores reddere.

Subsidium
Troll pro
docentibns.

349
1904

A pécsi oltáregyesület t. igazgatójának felkérésére minden egyházmegyei esperesi kerület részére jelen körlevelemhez egy-egy példány gyűjtőivet mellékelek, melyen a nt. kerületi papság az egylet célpontjaira elfogadott szent misék számát lesz szives feljegyezni. Az erek a kerületi nt. papság közt történt körözöttés után t. Virág Ferencz urhoz, lelkigazgató Pécs (Papnevelő) küldendők vissza. Ha alkalma nyilnek az ehm. nt. papságnak megtekinteni a pécsi Oltár-

Pécsi Oltár-
egylet ajánl-
tatik.

egyesület évi kiállítását, akkor nem szorulna az egyesület ajánlásra, mert a kiállítás minden ajánlást felülmúl. Igy azonban igazán csak azok vesznek tudomást az egyesület áldásos tevékenységéről, kik annak jótéteményeiben részesülnek. Hogy ez utóbbiak száma minél nagyobb lehessen, azért ajánlom a fentemlített iveauket s egyáltalán a pécsi Oltáregyletet az ehm. n. tiszt. papság jóindulatába s pártfogásába. Az Édes Jézus, kinek dicsőségét mozdítják elő, mikor az Oltáregyletet pártfogolják, fogja öket megáldani !

350

1904

A tanítói kor-
pótlékok el-
nyerése és
felvétele tár-
gyában uta-
sitás.

Tudomásomra jutott, hogy a tanítói korpótlékok elnyerésének és felvételének módozatait illetőleg akárhány esetben nagy járatlanság észlelhető, ami pedig a tanítók megkárosodását is maga után vonhatja.

Utasítom azért az egyházmegye területén működő r. k. iskolaszékek t. elnökségeit, hogy az 1893. évi XXVI. tcz. végrehajtása tárgyában a vallás- és közoktatásügyi nmélt. m. kir. ministerium által 1894. márcz. 2-ikán 10000. sz. a. kiadott rendeletet, mely 40 fillérért az *Egyetemi Nyomdánál* Budapesten külön füzetben is kapható, a mennyiben kéznél még nem lenne, megrendeljék.

351

1904

A m. kir.
vallás- és köz-
oktatásügyi
ministernek
1903. évi
30.822. számu
körrendelete
a tanító- és
tanítónő-
képző-intéze-
tekben a tan-
évnek két-
félévre felosz-
tása tár-
gyában.

A középiskolai példára való hivatkozás és azon körülmény, hogy az évharmadi osztályozás és ennek alapján a segélyezések és egyéb jótétemények megváltoztatása lehetővé tette a tanári testületeknek, hogy tanítványait a legegyszerűbb módon fegyelmezheték : annak idején arra indította áll. tanító- és tanítónöképző intézeteinket, hogy az iskolai évnek három részre felosztását sürgessék.

A f. évi 43.542. számu körrendelet hatályon kívül helyezte a középiskolai Rendtartás ama rendelkezését, mely szerint a tanulók a tanév alatt tanusított szorgalmuk és előmenetük feltüntetésére évenkint kétszer kapnak értesítőt, illetőleg oda módosította, hogy f. évi szeptember 1-étől kezdve a tanulók tanévenkint csak egy időszaki értesítőt fognak kapni, mely január 31-én osztandó ki. Ezen rendelkezéssel megdölt a középiskolai példára való hivatkozás alapja.

De tárgyalanná lett a tanító- és tanítónöképző intézeti tanév három részre felosztásának fegyelmi okból vont indoklása is, mert az ujabban életbelépett képzőintézeti Rendtartás elég módot ad a tanári testületeknek az évharmadon kívül is arra, hogy a tanulók előmeneteléről állandóan tájékozva legyenek és a kivánatos fegyelmi állapotot megteremtsék.

Tekintettel tehát arra, hogy az eddigi felosztást támogató érvek e rejüke vesztették, söt ellenkezőleg, kétségtelenné lett, hogy az iskolai évnek három részre tagolása kellettével többször meg-megzavarja a tanítás nyugodt menetét s népes osztályokban a megengedhetőnél nagyobb mértékben az osztályozás szolgálatába

kényszeríti a tanítást: semmiféle olyan körülmény többé nincsen, a mely utját állandó vagy csak meg is nehezítené a középiskolák e tekintetben megváltozott rendjének bevitelét a tanítóképző intézetekbe.

Minthogy pedig a tanítóképző intézeti közvélemény is megváltozott s hajlandó visszatérni arra az álláspontra, hogy az iskolai év derekán kiadott értesítő egy-magában célszerűbben alkalmazkodik a tanítás rendjéhez és jobban megfelel a didaktikai körülményeknek: ennél fogva az 1900. évi 45.791. számu rendelettel kiadott Rendtartás 49. §-ának s a rajta nyugvó több §§-oknak (56, 71 e., 73 e.) hatályon kívül helyezésével elrendelem, hogy már a folyó 1903|904. tanévtől kezdve az áll. tanító- és tanítóképző intézetekben csak egy értesítő adassék ki és pedig január hó 31-én.

Erről Czimet tudomás és további eljárás végett értesitem. — Budapesten,
1903. évi november 26. Valamennyi egyházi főhatóságának.

352
1904

A vallás- és közoktatásügyi Ministertől. -- A tanév évharmados beosztásának megszüntetése a felső kereskedelmi iskoláknál az 1901. évi augusztus hó 27-én 56.230. szám alatt s a középiskoláknál az 1903. évi junius hó 22-én 43.542. sz. a. kelt rendeletekkel kimondatván, az egyöntetű eljárás érdekében és tekintettel az emlitett rendeletekben foglalt indokokra, ezennel elrendelem, hogy az állami közszégi, egyesületi és magánjellegű felsőbb leány-, felső nép- és polgári iskoláknál a folyó 1903|4. tanévben a féléves beosztás lépjen életbe.

Ennél fogva az 1887. évi július hó 7-én 28.999. sz. a. kelt rendelettel kiadott felsőbb leányiskolai szervezet 23. §-ának b) pontját akként módosítom, hogy a szülők évközben egyszer (január hó 31-én) értesítő s a tanév végén bizonyítvány által tudósítatnak a növendékek magaviseletéről, szorgalmáról és az egyes tantárgyakban tanúsított előmeneteléről: a 24. §-ban az évharmad szó félév szóval cserélendő ki.

Az 1889. évi deczember hó 10-én 37.320. sz. a. kelt rendelet III. pontjának módosításával minden iskolai évben a rendes havi értekezleteken kívül csak két módszeres értekezlet tartandó és pedig szeptember és február hó első felében, továbbá október hó végén, deczember és március hó közepén és május hó első hetében ellenőrző-értekezlet tartandó.

Az 1897. évi január hó 24-én 4561. sz. a kelt s a felvételi- és tandíjak kezelésére vonatkozó szabályzat 23, 26, 29 és 30. §§-ban időszak helyett félév teendő s a 31. §-ban a tandíjkedvezményt elvesztő növendékek félévi kimutatását január hó 15. helyett február hó 15-ig kell bemutatni.

Ezen intézkedésem folytán az 1901. évi junius hó 19-én 40.925. sz. a.

kelt rendelettel kiadott felsőbb leányiskolai tantervben a történelemből és földrajzból az utolsó évharmadra kitüzött tananyag április és május hó folyamán végzendő el.

Felhivom Címet, hogy jelen rendeleteim végrehajtása iránt a szükséges intézkedéseket haladéktalanul tegye meg.

Erről Czimet, további stúrős eljárás végett értesitem.

Az állami, községi, egyesületi és magánjellegű felsőbb leány-, felső nép- és polgári iskoláknál a tanév féléves beosztását léptetvén életbe, tisztelettel felkértem Czimet, hogy az egyöntetű eljárás szempontjából, tekintettel a felső kereskedelmi iskolák főigazgatójához, illetőleg a tankerületi kir. főigazgatóhoz 1901. évi augusztus hó 27-én 56 230. és folyó évi junius hó 22-én 43.542. sz. a. intézett körrendeleteimben (Hivatalos Közlöny 1901. 21. szám és 1903. 14. szám) foglalt indokokra, a főhatósága alatt álló felsőbb leány-, felső nép- és polgári iskoláknál ezen intézkedésemnek megfelelő beosztást életbe léptetni méltóztassék. — Budapest, 1903. évi november hó 25-én. — Valamenyi főtiszt. egyházi főhatóságnak.

353

1904

Hadkötelesek
nősülése.

A 1903. évi III. korosztályu hadkötelesek nősülése tárgyában.

A m. kir. belügyminiszternek 1903. évi november hó 6-án 109,136. sz. a. kelt rendelete. Valamennyi törvényhatóság első tiszviselőjének.

Több oldalról felmerült kétyek folytan ugy a házasságkötésnél közreműködni jogosult polgári tiszviselők, mint az érdekeltek tájékoztatása végett, a honvédelmi miniszter urral egyetértőleg kijelentem, hogy az 1880. évbeli születésű azon hadkötelesek, kik állítási kötelezettségüknek a folyó évben a III. korosztályban a sorozóbizottság előtt a fennálló helyzet miatt eleget nem tehettek, tekintet nélkül arra, hogy a katonai hatóságnál besoroztatás végett esetleg önként jelentkeztek, a véderőről szóló 1889. évi VI. t.-cz. 50. §-a értelmében mindaddig, mig a III. korosztályból ki nem lépnek, vagyis folyó évi deczember hó 31-éig kivételes nősülési engedmény nélkül házasságot nem köthetnek.

354

1904

A családi
értesítők
bélyegzése

A családi értesítőkre vonatkozó utasítás 29. §-ának értelmezése.

A m. kir. belügyminiszternek 93,045. 1903. sz. a. kelt határozata. T. vármegye közigazgatási bizottságának.

Az a—i főszolgabiró előterjesztésének visszaküldése mellett a pénzügyminister urral egyetértőleg a következőkről értesitem :

A f. évi 43,301. számu elvi határozatom akörül a kérdés körül forog, vajon

bélyegkötelesek-e vagy sem azok a jegyzökönyvek, amelyek olyan családi értesítők kiállítása érdekében vétetnek fel, amely értesítők az 1885. évi XXIV. t.-cz. 47. §-a, illetőleg az 1889. évi VI. t.-cz. végrehajtására vonatkozó Utasítás értelmében bélyegmentesek. Erre a kérdésre tettem azt a kijelentést, hogy azok a jegyzökönyvek, amelyek bélyegmentesen kiadandó családi értesítők kiállítását célozzák, bélyegmentességen rézszerűen részesülnek. Ez a kijelentés nem áll ellentétben az 1885. évi XXIV. t.-cz. 28. §-ával, mert a kérdéses elvi határozatban erről a szakaszról szó sem volt, s a határozatnak az a része, hogy a családi értesítő akkor adható ki bélyegmentesen, ha azt az előjáróság vagy a szolgabíró kéri, a mint ott határozottan ki is van fejezve, csak a 47. §. alapján bélyegmentesen kiadandó családi értesítőkre vonatkozott. Ez a kijelentés egyáltalán nem akadályozza azt, hogy az 1885. XXIV. t.-cz. 28. §-ában meghatározott célra maguknak a feleknek bélyegmentes családi értesítő adassék ki, sem azt, hogy az ezen szakasz alapján bélyegmentesen kiadandó családi értesítő kiállítása iránt előterjesztett kérelmet tartalmazó jegyzökönyv bélyegmentesen kezeltekessék. De nem ellenkezik az említett kijelentés az 1885. évi XXIV. t.-cz 47. §-ának első bekezdése alatt foglalt azon kijelentéssel sem, hogy „a jelen törvénnyel szabályozott eljárásra vonatkozó mindenmű beadványok és okiratok mellékleteikkel együtt . . . bélyeg- és illetékmentesek.“ Mert a családi értesítő nem képez olyan okiratot, a mely az 1885. évi XXIV. t.-cz. által „szabályozott eljárásra vonatkozó“-nak tekinthető. Igazolja ezt a felfogást nemcsak az, hogy a 47. §. utolsó bekezdése külön kimondja, hogy az „osztályhoz“ szükséges anyakönyvi kivonatok a községi előjáróság vagy a szolgabíró megkeresésére bélyegmentesen állittatnak ki, hanem az is, hogy a törvény 28. §-ának második bekezdése alatt is van bélyegmentes családi értesítő kiadására vonatkozó rendelkezés. Már pedig, ha a 47. §. első bekezdése ugy lenne értelmezhető, mint az a—i fölszolgabíró értelmezi, hogy t. i. az 1885. évi XXIV. t.-cz. által szabályozott eljárásnál felhasználendő minden anyakönyvi kivonat bélyegmentes, akkor a törvény eme két rendelkezése teljesen felettes, szükségtelen lenne.

Mindezekkel kapcsolatban egyuttal a végböl, hogy a családi értesítők kiállítására vonatkozó fentidézett Utasítás 29. §-a második kikezdésének értelmezése körül mindenmű további kételynek és félreértsének elejét vegyem, a pénzügymintiszter urral egyetértőleg általanosságban azt is kijelentem, hogy a családi értesítő kiállítása iránti kérelmet és a szükséges adatokat tartalmazó jegyzökönyv (melyet az anyakönyvvezető vesz fel), minden olyan esetben is bélyegmentes, a midön a családi értesítő a fennálló törvény vagy törvényes rendelet értelmében bélyegmentesen állitandó ki.

355

1904

Irodalmi művek ajánlatnak.
Dr. Szilvek L. edita Ven. Clero dioecesano commendarem.
művei.

Dr. Ludovicus Szilvek professor theologiae dogmaticae, item philosophiae in Seminario Quinque — Ecclesiensi, suplex mihi factus est, ut sua opuscula typis

Elenchus horum opusculorum est sequens: Korunk és a theologia 1 K 60

fillér. Sztrájk mindenfelé 1 K. A pápaság az egyház alkotmányában 40 f. Az individualizmus csödje a gazdaságban 1 K. Kivándorlás 1 K 20 f. A test feltámadása (különösen geologice és chemice) 1 K. Vallás és papság Francziaországban 80 f.

Egyház és socialdemokratia 1 K 60.

Cum tractatus isti omnes praeseferant characterem apologeticum, et ad confutanda scientiae sic dictae modernae, rectius scolorum hominum commenta multum faciant, petito doctissimi auctoris libenter defero, operaque eiusdem impensis commendando.

Rosty Kálmán

Magyarok
Nagy-
asszonya.

"Magyarok Nagyasszonya" költemények Szűz Mária tiszteletére. Zengte és ötvenéves szerzeseti jubileumán kiadta Rosty Kálmán S. J. I-ső kötet 20 iv, lantos költemények. II. kötet 21 iv, elbeszélő költemények. Ára egy-egy kötetnek: diszpeldány 2 kor., kemény vászonkö és 1 K 80 f., füzve 1 kor. Különösen kath. intézeteknek, irodalmi- és társas köröknek nyújt alkalmas szavalási tárgyakat; végén egy melodrama Szűz Máríáról. A kötetek külön is megrendelhetők, és kaphatók *Kalocsán*, a jézustársasági kollegium *gondnokságánál*.

Religio-
Vallás.

"Religió—Vallás" cz. kath. társadalmi és irodalmi, hatvanharmadik évfolyamban megjelenő folyóiratot a t. ehm. papság pártfogásába ajánlom. Szerkeszti dr. Breznay Béla, hittudor, egyet. ny. r. tanár. Előfizetési ár egész évre 20 kor. Előfizethetni a szerkesztőnél Budapest, Bajza u. 14. és Nagy Sándor könyvnyomdájában IV. Papnövelde u. 8. sz.

Kiss János
dr. aesthetikája.

Kiss János dr. csanádegházmegyei áldozár, pápai praelatus, egyetemi tanár a férfi- és női tanítóképzők, valamint egyéb megfelelő foku képzettséget nyújtó intézetek növendékei számára "A szépről és a szépművészletekről" című aesthetikát írt. Az általános részben világos és kellemes előadással ismerteti a szépet, a fenségest, továbbá a szépművészleteket, hogy azután a képzőművészletekről — az építőművészetről, a szobrászatról és festőművészetről — teljes tájékozást nyújtson. 144 kép, a melyek jórészt a kereszteny művészeteiből vétettek, ékesítő okulásul és gyönyörködtetésül a könyvet.

Ugy a t. ehm. papságnak, mint a serdültebb iskolásoknak e könyvet melegen ajánlom. Ára példányonkint 3 kor., csoportos megrendelésnél 2 kor. Kapható a szerzőnél Budapesten, VII. Rottenbiller-utcza 5/a.

François Coppée, a francia akadémia tagjának „Az üdvöztő szenvédés”^{Coppée-} (La bonne souffrance) cz. és hazájában 89 kiadást ért munkáját eredetiből lefor- Becker Üdvö-
ditotta Becker Hugó, csanádegyházmegyeei áldozópap, tanítóképzőintézeti tanár Sze- = zitő szen-
geden. A mű szerzőnek a vallásos élcéhez való öszinte és töredelmes visszatérését = vedés.
példára serkentő módon tárja a katholikus világ elé. Kapható a fordítónál. Ára vá-
szonkötésben 2 kor., füzve 1 kor. 50 fill.

Páduai Szent Antal Lapját, szerkeszti Budai Aladár, a t. egyházmegyei Pád. Sz. An-
papságnak figyelmébe ajánlom. Havonta kétszer jelenik meg képekkel. Előfizetési ár ^{tal} Lapja.
egy évre 4 korona. Előfizethetni Budapesten VIII. ker. Mária-u. 11, sz. a. a szer-
kesztönél.

Quinque-Ecclesiis, die 28-a Jan. a. 1904.

Walter Antonius, m. p.

III.

DECRETUM.

STRIGONIEN SEU CASSOVIEN.

BEATIFICATIONIS SEU DECLARATIONIS MARTYRII

VENERABILIJM SERVORVM DEI

MARCI CRISINI

CANONICI STRIGONIENSIS,

STEPHANI PONGRÁCZ,**MELCHIORIS GRODECZ**

SACERDOTUM E SOCIETATE IESU.

Super dubio „*An constet de martyrio eiusque causa, itemque de signis seu miraculis martyrum ipsum illustrantibus in casu et ad effectum de quo agitur*“.

Effusus diu lateque Christi martyrum sanguis tam illustrem Ecclesiae historiam comparavit, ut huic aemulae caelstis Hierusalem commode possint verba regii vatis aptari: „*Gloriosa dicta sunt de te civitas Dei*“. Dum vero, ut habet Augustinus, „*sanguine martyrum suorum Ecclesiae corpus ornatur*“, (Serm. 41 de Pass. Dom.) recordatio illa invictae fortitudinis atque constantiae ad fidem roborandam, ad fovendam pietatem mire conductit, excitatque memoriam Paulinae sententiae: „*non sunt condignae passiones huius temporis ad futuram gloriam quae revelabitur in nobis*“. Eorum ingenti numero, unde admirabilis huiusmodi historia coalescit, tres hodie adiiciuntur, Cassoviae ab haereticis in odium religionis perempti anno MDCXIX. Sunt autem hi Marcus Crisinus canonicus Strigoniensis, Stephanus Pongraczius et Melchior Grodecz, ambo sacerdotes e Societate Iesu.

Marcus Crisinus, Romae olim Collegii Germanici alumnus, deinde in Graecensi Academia philosophiae doctor, vitae modestia, gravitate morum et studio religionis eluxit. Is, quum aliquot annos Strigoniensi Seminario magna eruditionis

Decretum
beatificatio-
nis martyrum
Cassovien-
sium.

et virtutis laude praefuisset, in Canonicorum eius loci collegium adscitus est. Inde dimissus, ut Seminarii Hungarici curam susciperet, quum in id negotii diligentissime incumberet, nactus est occasionem martyrii ex Germanico bello ab haereticis excitato saeculo XVII, atque adeo ex Bohemica illa perduellione anni MDCXVIII, quae brevi Moraviam Lusatiam, Silesiam, Hungariam, ipsamque Austriam in perfidiae societatem traxit.

Ineunte mense Septembri anni MDCXVIII, quum percrebusset rumor imminere Cassoviae copias haereticorum, horumque excitata factio in seditionem erumperet, divexans maxime sacerdotes, Marcus Crisinus accessit patribus Stephano Pongraczio Hungaro et Melchiori Grodeczio Silesio, quos regius ille dux una cum Cassoviensibus catholicis expetiverat, ut christiana ibi negotia procurarent. Etsi autem hi sancti viri ministerii sui causa absentes periculum vitare poterant, nihilominus, ubi anticipitem didicere catholicorum statum, statim ad aciem, seu potius ad certissimam mortem convolarunt.

Ibi non diu se impiorum ira continuit. Nam statim indictum est Venerabilibus Dei Servis ne domo pedem efferrent; tum, circumsepta militibus aede, omnes ab illorum accessu prohibiti, ipsique subsidio quovis ac cibo destituti. Tandem in pervigilio nativitatis Dciparae, haereticorum satellites noctu in Christi confessores impetum faciunt. Atque occurrentis primum Stephani pectus ferrea clava percutiunt; resupinum semianimem prosternunt; inde nudant, eiusque manibus revinctis post terga, faces lateribus admovent, ad usque detecta viscera ustulant, membra per summam ignominiam execant, pede contundunt circumducto capiti loro arctissime, ut oculi exilire viderentur, volutatum in proprio sanguine trahunt; etiamtum spiranti duobus gravissimis vulneribus caput sauciant. Ad ultimum fessi mortuumque hominem rati in proximam cloacam detrudunt, ubi horas viginti vitam morte peiorem produxit ea fortitudine atque constantia, ut aeditum forte illac transeuntem ad fidei firmitatem cohortari non dubitaverit. Eadem propemodum, nec minori animi vi, passi sunt Marcus et Melchior, et ipsi ustulati, execinati, contusi in cloacam proiecti, uno exitus discrimine, quod hi absciso capite occubuerunt.

Vulgata, eademque constans opinio martyrii, et gloriae Venerabilium Servorum Dei splendidiore luce perfusa ob signa conplura, seu prodigia, praesertimque circa ipsorum gloriosum sepulcrum edita sunt, brevi effecerunt, ut de horum martyrio institueretur actio, et canonicae inquisitiones tum auctoritate Ordinaria tum Apostolica fierent. Quibus rite confectis iisdemque habitis legitimis, validis in Ordinario coetu S. Rituum Congregationis pridie calendas Martias an. MDCCCLXVIII. ad Vaticanum coacto et PP. Cardinalium sententia confirmata a SSmo Domino Nostro Pio PP. IX. fel. rec. sexto idus Martias eiusdem anni; instaurata causa est, ac de Summi Pontificis Leonis XIII. fel. rec. venia peculiari ordini PP. Cardinalium commissa, de qua sententiam proferrent. In eo coetu habito decimo sexto calendas Quintiles anni mox elapsi in Aedibus Vaticanis quum propositum fuisse Dubium „*An constet de mar-*

tyrio eiusque causa, Venerabilium servorum Dei Marci Crisini Canonici Strigoniensis, Stephani Pongrácz et Melchioris Grodecz itemque de signis seu miraculis martyrium ipsum illustrantibus in casu et ad effectum de quo agitur“, omnes qui aderant Rmi Cardinales et Officiales Praesules latis suffragiis constare censuerunt. Verum SSmus Dominus Noster Pius PP. X. recens ad Petri cathedralm enectus, quem providentissimus Deus uti Christianis solatio dedit, sic diutissime sospitem servare gratulantis Ecclesiae bono et sanctorum suorum gloriae velit, auditis omnibus, quae a Rmo Cardinali Seraphino Cretoni S. RR. Congregationi Praefecto fideliter ad Ipsum relata sunt, a supremo Suo proferendo iudicio supersedendum duxit, graviterque perpendens quanti res ponderis esset, spatium Sibi sumpsit divinae opis implorandae.

Tandem hac die quae ad anniversariae lucis declarationis Christi celebritatem illuxit, Idem SSmus Pater, sacris ante religiosissime operatus, ad Se accivit Rmos Cardinales Seraphinum Cretoni S. R. Congregationi Praefectum et Andream Steinhuber causae Relatorem una cum R. P. Alexandro Verde S. Fidei Promotore meque infrascripto Secretario, iisque praesentibus solemniter pronunciavit. „*Ita constare de martyrio eiusque causa, itemque de signis seu miraculis martyrium ipsum illustrantibus praedictorum Venerabilium Servorum Dei Marci Crisini Canonici Strigoniensis, Stephani Pongrácz et Melchioris Grodecz Sacerdotum e Societate Iesu, ut procedi possit ad ulteriora in casu et ad effectum de quo agitur*“.

Hoc autem Decretum vulgari et in acta S. Rituum Congregationis referri iussit VIII. idus Ianuarias, anno MDCCCCIV.

SERAPHINUS Card. CRETONI, S. R. C. Praefectus.

L. † S. † DIOMEDES PANICI, ARCHIEP. LAODICEN., S. R. C. Secretarius.

710

1904

SS. INDULGENTIAE A PIO PP. X. P. M. BENIGNA DISPOSITIONE CONCESSAE OCCASIONE PIARUM SUPPLICATIONUM IN ECCLESIIS SEU ORATORIIS SINGULIS MENSIBUS AB ORDINARIIS LOCORUM INDICTARUM VEL ETIAM PRO PIIS PEREGRINATIONIBUS QUAE INTRA ANNUM MCMIV ROMAM INSTITUENTUR.

PIUS PP. X.

Universis Christifidelibus praesentes litteras inspecturis salutem et Apostolicam benedictionem. Quae Catholico nomini aeternaeque fidelium saluti bene, prospere, feliciterque eveniant, ea ex supremi Apostolatus officio quo fungimur divinitus, quacumque ope possumus, procuramus et spiritualium munera largitione favemus. Iam vero cum proximo anno quinquagesimus reccurrat anniversarius dies ex quo toto Catholico orbe plaudente fel. rec. Pius PP. IX. Praedecessor Noster solempni decreto Virginem Deiparam sine labe originali Conceptam declaravit, atque

De Jubile
dogmaticae
definitionis
Immaculatae
Conceptio
nis B. V.
Mariae.

ad auspicatissimi eventus memoriam recolendam plurimis in templis ac sacellis die octava cuiusque mensis per solidum annum, a die octava vertentis Decembbris ad octavam pariter diem Decembbris mensis proximi anni MDCCCCIV vel Dominica immediate respective sequenti, peculiares habendae sint supplicationes ; Nos, quibus, nihil antiquius quam ut fidelium pietas erga immunem ab omni macula Virginem magis magisque in dies excitetur, coelestes idcirco Ecclesiae thesauros, quorum Nobis dispensationem Altissimus commisit, benigne in Domino reserare censuimus. Quae cum ita sint, de Omnipotentis Dei misericordia ac BB. Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus ac singulis fidelibus ex utroque sexu, qui in qualibet ex Ecclesiis sive sacellis ubique terrarum existentibus, in quibus de respectivi Ordinarii licentia menstrua in honorem Immaculatae Virginis supplicatio rite fiat, eidem, contrito saltem corde, adsint, in forma Ecclesiae solita de poenali numero septem annos totidemque quadragenias; quoties vero diebus quibus mensilis haec pia exercitatio locum habet Ecclesias seu oratoria supramemorata contrito similiter corde visitent, toties iis in forma pariter Ecclesiae consueta trecentos dies de numero poenali expungimus. Insuper eisdem ex utroque sexu fidelibus, qui saltem ter intra anni curriculum dictis supplicationibus aderint, atque admissorum confessione expiati et coelestibus epulis refecti pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione, ac S. Matris Ecclesiae exaltatione piis ad Deum preces effundant, semel tantum per unumquemque eorum lucrarendam, plenariam : tandem iis qui intra futuri anni MDCCCCIV spatium vel turmatim vel singillatim peregre ad hanc Almam Urbem Nostram accedant, dummodo vere quoque poenitentes et confessi ac S. Communione refecti Vaticanam et Liberianam Basilicas devote visitent ibique ut supra piis ad Deum preces effundant, etiam Plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Denique largimus fidelibus iisdem, si malint, liceat plenariis hisce ac partialibus indulgentiis vita functorum labes poenasque expiare. Non obstantibus contrariis quibuscumque. Praesentibus unice tantum. Volumus autem ut praesentium litterarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae praemunitis, eadem prorsus adhibetur fides quae adhiberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae vel ostensae. Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die VII Decembbris MCMIII Pontificatus Nostri Anno Primo.

L. + S.

ALOIS. Card. MACCHI.

Iuxta mentem Sanctissimi Domini Nostri in supra allegato Brevi Apostolico expressam saluti populi fidelis consulere cupientes, respectu habitu etiam ad benignissimum indultum SS. D. N. Pii PP. X. die 14-a Augusti 1903. editum et in litteris circularibus dioecesanis XIV. anni 1903. sub nr. 2904. publicatum — sequentia dispono :

1. Per totum annum currentem die 8-a cuiusvis mensis, vel si adjuncta magis suadent Dominica eam immediate sequenti in qualibet Ecclesia vel oratorio publico post missam principalem, cui iuventus scholaris populusque fidelis interesse solet, recitentur publice preces infra relatae.

2. Missa vero iisdem diebus juxta indultum apostolicum celebretur unica haec votiva sive cum cantu, sive lecta de Immaculata Conceptione. Quum vero Missa haec privilegia habeat eadem, quae competit Missae votivae de SS. Corde Jesu pro prima feria VI. cuiusque mensis, dicatur eadem cum Gloria et Credo et unica oratione, dummodo non occurrat festum duplex I. Cl. aut Dominica I. Cl., vel aliquod festum eiusdem B. M. Virginis, feria, vigilia aut octava ex privilegiatis, in quibus solummodo commemoratione fieri poterit per orationem Missae votivae post orationem de die sub unica conclusione.

Insuper in Ecclesiis aut oratoriis, in quibus haec devotione peragitur, in reliquis Missis, praeter memoratam votivam, ibidem celebrandis pro privata celebrantis devotione, fieri poterit commemoratione Immaculatae Conceptionis B. M. V. ad instar festi duplicis simplificati, — servatis tamen in omnibus rubricis (Vide Decretum in litteris Circ. dioec. XIV. anni 1903. publicatum.)

3. De devotione hac velint DD. Curati et catechetae populum fidelem respective iuventutem scholarem praevie edocere, ut pietate erga B. M. V. a patribus accepta devotioni huic interesse eiusdemque fructus uberes percipere valeat.

Preces, de quibus sub 1. mentio facta erat, post Missam recitandae, praemissa trina „Ave Maria“ sunt sequentes :

V. Immaculata Conceptio tua Dei Genitrix Virgo.

B. Gaudium annuntiavit universo mundo.

Oremus.

Virgo Sanctissima, quae placuisti Domino eiusque Mater effecta es, Immaculata corpore, spiritu, fide et caritate; in hoc jubilaeo solemnii dogmaticae definitionis quae Te universo mundo peccati expertem annuntiavit, respice, quas sumus, vultu benigno miseros qui tuum validum implorant patrocinium! — Serpens malignus, in quem prima fuit maledictio pronuntiata, pergit miseros Evae filios insidiari atque adoriri. Eia, benedicta Mater, Regina et Advocata nostra, quae a primo tuae conceptionis momento, hostis caput contrivisti, suscipe preces, quas tamquam cor unum Tecum conjuncti obsecramus velis ante Dei conspectum exhibere, ut nunquam insidiis quae contra nos struuntur credamus, ita ut omnes ad salutis portum perveniamus, ac inter tot pericula Ecclesia et societas christiana hymnum liberationis, victoriae et pacis iterum canant. Amen.

(„Omnibus qui hanc orationem recitabunt largimur, semel in die lucrāndam, indulgentiam 300 dierum. — Ex Aedibus Vaticanis 8 septembbris 1903. — Pius PP. X.“)

Hungarice.

V. A Te szeplőtelen fogantatásod Istennek szüz Szülője,

B. Örömöt hirdetett az egész világnak.

Könyörögjünk.

Szentséges Szűz, ki az Úrnak tetszettél és Anyjává lettél, ki szeplőtelen vagy testben, lélekben, hitben és szeretetben; a Te bün nélkül való fogantatásod hitbeli kihirdetésének ezen ünnepélyes jubileumában tekints irgalmasan azon ügyefogyottakra, kik a Te hatalmas pártfogásodért esedeznek! — A gonosz kigyó, kit az első átok sujtott, szüntelen leskelődik Évának árva fiaira és ostromolja őket. Azért Ó áldott Anyánk, Királynőnk és Szószólónk, ki fogantatásod első pillanatától fogva összezúztad az ellenség fejét, juttasd el — esdve kérünk — könyörgésünket, — melyet Véled egy szívben egyesülve bemutatunk — Istennek trónja elé, hogy a gonosz cselhofogásoknak, melyeket ellenünk vetnek, soha hitelt ne adjunk, és így mindenannyian eljussunk az üdvösségi révpartjára és annyi veszedelem között az Egyház és kereszteny társadalom újból zengedézzék a szabadulás, a győzelem és béke dicsénekét. Amen.

(„Mindazoknak, kik ezen imádságot elmondják, napjában egyszer, 300 napi bucsút engedünk. — Kelt a vatikáni palotában 1903. szeptember 8-án. — X. Pius pápa.“)

Germanice.

V. Deine Unbefleckte Empfängnis O jungfräuliche Gottesgebärerin,

B. Verkündete Freude der ganzen Welt.

Lasst uns beten.

Heiligste Jungfrau, die Du Gottes Wohlgefallen erlangt hast und seine Mutter geworden bist, unbefleckt an Leib und Seele, an Glauben und Liebe; in diesem feierlichen Jubileum der Kundmachung des Glaubensatzes, der Dich vor der ganzen Welt als ohne Sünde empfangen verkündigte, siehe gnädiglich auf die Elenden, die Deinen mächtigen Schutz anflehen! — Die höllische Schlange, gegen welche der erste Fluch geschleudert wurde, trachtet die elenden Kinder Evas rastlos zu bekämpfen und ihnen nachzustellen. Wohlan denn unsere gebenedete Mutter, unsere Königin und Fürsprecherin, die Du vom ersten Augenblicke deiner Empfängnis an das Haupt des bösen Feindes zertreten hast, nimm unsere Gebete gnädig auf, welche wir mit Dir in einem Herzen vereinigt darbringen und um welche wir Dich flehentlichst bitten, Du wollest dieselben an Gottes Thron gelangen lassen, damit wir den uns gelegten Fallstricken niemals Glauben schenken, und so alle den Hafen der ewigen Glückseligkeit erreichen, und dass unter so zahlreichen Gefahren die Kirche und die christliche Gesellschaft abermals den Lobgesang der Befreiung, des Sieges und des Friedens anstimmen möge. Amen.

(„Allen Jenen, die dieses Gebet verrichten, ertheilen Wir einmal des Tages einen Ablass von 300 Tagen. — Aus dem Vatikan, den 8-ten Septe nber, 1903. Papst Pius X.“)

Croatice.

ŷ. Tvoje neoskvrnjeno Začeće, sveta Bogorodice,

R. Navjestilo je veselje cijelomu svijetu.

Pomolimo se.

Presveta Djevice, koja si Bogu omilila i njegovom Majkom postala, koja si neoskvrnjena po tijelu, po duši, po vjeri i ljubavi ; u ovoj svečanoj godišnjici proglašenja vjerskoga članka, koji te je cijelomu svijetu bez grijeha cačetom objavio, pogledaj, molimo te, milostivo na uboge, koji se pod tvoju smožnu obrambu uticu. Zmija zločinica, u koju je prvu izrečeno prokletstvo, neprestano napastuje i navaljuje siromašne sinove Žvine. Oj, Majko blagaslovljena, kraljice i odvjetnice naša, koja si od prvog trenutka začeća tvoga satrla glavu neprijateljevu, primi molbe, molimo te s sobom paput jednoga scra sjedinjeni, i pred lice Božje ih ponesi, da napastima, koje nam prijete, nikada nevjerujemo i ovako svi u krilo spasa dospijemo, ter u tolikim pogibeljima crkva i kršćansko družtvo opet zapjeva slavpjesmu oslobođenja, pobjeda i mira. Amen.

(Svima onima, koji izmole ovu molitvu, podijeljujemo, jedanput na dan, oprost od 300 dana. Dano u vatikanskoj palači, dne 8. rujna g. 1903. Pio X. papa.)

711

1904.

DECRETUM

Feria VI. die 4 Decembris 1903.

Libri ad indicem relati.

Sacra Congregatio Eminentissimorum ac Reverendissimorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium a Sanctissimo Domino Nostro Pio Papa X. Sanctaque Sede Apostolica Indici librorum pravae doctrinae, eorumdemque proscriptioni, expurgationi ac permissioni in universa christiana republica praepositorum et delegatorum, habita in Palatio Apostolico Vaticano die 4. Dec. 1903. sessione, damnavit et damnat, proscriptis proscriptisque, vel alias damnata atque proscripta in Indicem librorum prohibitorum referri mandavit et mandat quae sequuntur opera :

Albert Houtin, La question biblique chez les catholiques de France au XIX. siècle.

Albert Houtin, Mes difficultés avec mon évêque.

Alfred Loisy, La Religion d'Israël. Decr. S. Off. fer. IV. 16 Dec. 1903.

Alfred Loisy, L'Évangile et l'Église Decr. S. Off. fer. IV. 16 Dec. 1903.

Alfred Loisy, Études évangéliques Decr. S. Off. fer. IV. 16 Dec. 1903.

Alfred Loisy, Autour d'un petit livre Decr. S. Off. fer. IV. 16. Dec. 1903.

Alfred Loisy, Le quatrième Évangile Decr. S. Off. fer. IV. 16 Dec. 1003.

Itaque nemo cuiuscumque gradus et conditionis praedicta opera damnata atque proscripta, quocumque loco et quocumque idiomate, aut in posterum edere, aut edita legere vel retinere audeat, sub poenis in Indice librorum vetitorum indictis.

Quibus Santissimo domino Nostro Pio Papae X. per me infrascriptum Secretarium relatis, Sanctitas Sua Decretum probavit, et promulgari praecepit. In quorum fidem etc.

Datum Romae die 23 Decembris 1903.

A. Card. STEINHUBER, Praefectus. Loco † Sigilli.

Fr. Thomas ESSER, Ord. Praed. a Secretis.

Die 24 Decembris 1903 ego infrascriptus Mag. Cursorum testor supradictum Decretum affixum et publicatum fuisse in Urbe.

Henricus Benaglia, Mag. Curs.

712

1904. Quum ex Caeremoniali Episcoporum et ex pluribus Sacrorum Rituum Congregationis decretis, non obstante consuetudine, permitti nequeat ut fériis IV, V et VI. Maioris Hebdomadae cantentur simul cum sono organi et aliorum instrumentorum lamentationes, responsoria et psalmus *Miserere* ac reliquae liturgicae partes, aliaque instrumenta in Rmus Dnus Guidus Salvioni Canonicus decanus et vicarius de choro ecclesiae cantu lamen- primatialis Pisanae, haec probe noscens, ab eadem Sacra Congregatione sequentium tationum etc. dubiorum solutionem humiliter efflagitavit, nimirum :

in feria
IV—VI. Hebdomada.

Maj.

I. An in ecclesia primatiali Pisana, fériis supradictis, attenta antiqua consuetudine, tolerari possit ut cantus lamentationum, responsorium et psalmi *Miserere* fiat simul cum instrumento *harmonium* et aliis instrumentis sine strepitu, a *corda*, *violini*, *viole*, *contrabassi* nuncupatis ?

II. Et quatenus negative ad I, an saltem tolerari possit in casu sonus tantum instrumenti *harmonium* ?

Et Sacra Rituum Congregatio, ad relationem subscripti Secretarii, auditio Rmo Dno Archiepiscopo Pisano, et exquisita sententia Commissionis Liturgicae, respondendum censuit: *Negative ad utrumque*, iuxta Caeremoniale Episcoporum Lib. I, Cap. XXVII, et decreta 2959 Taurinen. 11 sept. 1847 ad I, 3804 Goana, 16 iunii 1893 ad II, et 4044 Bonaëren, 7 iulii 1899 ad I.

Atque ita rescripsit et servare mandavit. Die 20 martii 1903. — D. Card. FERRATA, Praef. (L. † S.) — † D. PANICI, Archiep. Laodicen., *Secret.*

713

1903 Georgius Ulákovics, parochus Harkanovicensis die 22-a Febr. a. c. sacramentis moribundorum rite munitus ad aeternam haereditatem vocatus est anno Obitus Geor gii Ulákovics aetatis suaे 51-o, sacerdotii 29-o. Requiescat in pace !

parochi.

Pro refrigerio animae pie denati velint Ven. Confratres iuxta statuta synodi dioecesani tria Missae sacrificia Deo Omnipotenti offerre.

714

1904.

Beneficium parochiale Čepin vacans, patronatui Illustrissimi D. Adalberti e nobilibus Adamovich obnoxium usque 15-am Martii a. c. concursui publico exponitur. Competentes, in examine prosynodali approbatos, praesentibus invio, ut recursus suos Illmo Dmno Patrono inscriptos infra terminum paeclusi ad Officium dioecesanum promoveant.

Concursus
pro parochia
Csepin.

715

1903 Beneficium parochiale Harkanovci iuri patronatus Illmi Domini Rudolphi e Comitibus Normann-Ehrenfels obnoxium, per obitum Georgii Ulákovics parochi vacans, concursui publico usque 15-am Aprilis a. c. exponitur. Qui animo duciont isthoc beneficium obtinendi, in quantum in examine prosynodali sunt approbati, praesentibus invio, ut recursus suos Illmo Domino Patrono inscriptos intra terminum paefixum Officio dioecesano exhibere velint.

Concursus
pro beneficio
parochiali
Harkanovci.

716

1904 Thesis a Ven. Clero curato pro corona vernali a. 1904. elucubranda e theologia pastorali :

Theses theol
pro a. 1904.

1. Mi a lekipásztornak teendöje, ha tudomására jut, hogy valamely hivemerőben csak polgárilag kötött frigyet?

Pro corona autumnali eiusdem anni *e jure ecclesiastico* :

2. Melyek az egyházjognak és melyek a magyar közjognak alapelvei és tételes jogszabályai a vallásváltoztatásra és annak módjára vonatkozólag — ; különös tekintettel a Magyarországon az 1895. XLIII. tcz. (a vallás szabad gyakorlatáról) folytán előállott helyzetre ?

717

1904 Thesim e dogmatica propositam : Exponatur et demonstretur omnimoda daemonum ad homines relatio, elaborarunt universim presbyteri aliae Dioecesis Nostrae nonaginta plus-minus fuse et exacte, ita tamen ut generatim loquendo dogmaticae et philosophiae peritiam manifestarent, quorum pro diligentia et scientifica solutione imprimis Ioannes Horváth, Emericus Moyszis, Josephus Fodor, Stephanus Lerch, Ioannes Trinn, Adalbertus Horváth, Andreas Kaufmann, Ignatius Sirisaka, Eugenius Gosztonyi, Geysa Éber, Georgius Reinhardt, Petrus Krum laudem merentur.

Recensio
thesis pro
corona vern.
a. 1903.

718

Missi sunt cooperatores:

1904. Bödy Stephanus, valetudinarius, missus est munere cooperatoris functurus Personalia. ad parochiam Szászvár.

Vargha Colomannus e Gyulaj ad Tamási,
Arányi Geysa valetudinarius, ad Gyulaj.

Stefán Arthur, cooperator Harkanovensis, constitutus est administrator
benfeci parochialis ibidem.

Heindl Vilhelmus, cooperator in Tamási, ob infirmitatem a munere elevatus
est et valetudinem curat.

719

Kimutatások **1904** Az elmult 1903. év folyamán a püspöki irodához küldött pénzekről ki-
a gyűjtött
pénzekről. állított kimutatásokat egyidejűleg közlöm a tiszt. papsággal és pedig :

1. a kath. célokra Péter fillér czimén beküldött pénzekről.
2. a Szt. Missiók, a szt. Sir örei, a serdülő vakok és szt. László társulat
czéljaira összegyült pénzekről.
3. a kath. egyetemre felajánlott és befizetett pénzekről.

720

**Szóbeli
alapítvány
után vagyon-
átruházási
illeték nem
fizetendő.** **1904** 7147/1902. P. sz Ő Felsége a király nevében. A magyar királyi közigaz-
gatási biróság P. R. plebános, mint a pereszlényi róm. kath. templom képviselője
pereszlényi lakosnak jogilleték ügyét, melyben a nagytapolcsányi magyar királyi adó-
hivatal az 1901. évi ask. 8 tételeszám alatt 20 korona jogilletéket szabott ki, s ezt
a nyitrai magyar királyi pénzügyigazgatóság 1901. évi julius hóban 38668/1901.
szám alatt kelt végzésével helybenhagyta, a nevezett fél által beadott panasz foly-
tán 1902. évi május hó 23. napján tartott nyilvános ülésben tárgyalás alá vevén, követ-
kezőleg Itélt : A magyar királyi közigazgatási biróság a panasznak helyt adván, s a pa-
naszolt 20 koronányi illeték törlésének elrendelésével kimondja, hogy a kérdéses
alapítvány után illeték egyenérték fizetendő. — Mert : Az illetéki szabályok 1. §-
ának t. 2. pontja szerint ingóságoknak elők között történő ajándékozása csak akkor
esik illeték alá, ha a jogügyletről okirat állittatott ki. Jelen esetben állittatott
ugyan ki okirat a szóban forgó alapítványról, — de ezt csupán a megajándékozott
egyház képviselői írták alá. Minthogy pedig az illetéki dijjegyzék 43. tétel 4-ik be-
kezdésében foglalt elvi rendelkezés nem hagy fenn kétséget arra nézve, hogy az ily
ajándékozásról szóló okirat illetékkiszabás szempontjából csak akkor jöhét figye-
lembe, ha azt az ajándékozó fél is aláírta, mi jelen esetben meg nem történt, en-
nélfogva a jogügylet, az illetéki szabályok elől hivatkozott §-a értelmében, ily kö-
rűlmények között ajándékozási illeték tárgya nem lehet. Az illeték egyenérték köte-
lezettségnek megállapítása az 1887. évi XIV. t.-cz. 6. §-a utolsó bekezdésén alap-
szik. A biróság e határozat két példányát a nyitrai magyar királyi pénzügyigazga-
tósnak 1902. évi április 29. napján 11413/902. szám alatt kelt jelentése mellék-
leteivel együtt, foganatosítás végett, azzal a meghagyással adja ki, hogy az egyik
példányt panaszlónak az 1896 : XXVI. t.-cz. 138. §-a és a 21974/M. 4. 1896. sz.
végrehajtási rendelet 24. pontja értelmében kézbesítesse.

Kelt Budapesten, a m. kir. közigazgatási biróságnak 1902. évi május hó
23. napján tartott üléséből.

Wekerle s. k. elnök.

(P. H.) Makay Dezső s. k. előadó.

721

1904.

Vonatkozással az 1903. évi III. sz. egyházmegyei körlevélben az új helynevekre vonatkozó 1797/1903. sz. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteri rendeletre alább közlöm Baranya vármegye községeinek azon neveit, melyeket a belügyminiszterium vezetésével megbizott nagymélt. m. kir. miniszterelnök 1903. 113.225. sz. a. kelt rendeletével az 1898. évi IV. tcz. 2. §- értelmében állapított meg.

Baranyavár-megye köz-ségeinek hi-vatalosan megállapított nevei.

A járás és község neve (az 1900. évi Helységnévtár szerint)	Az 1898. évi IV. t-cz. 2. §-a alapján megállapított név	A járás és község neve (az 1900. évi Helységnévtár szerint)	Az 1998. évi IV. t-cz. 2. §-a alapján megállapított név	A járás és község neve (az 1900. évi Helységnévtár szerint)	Az 1898. évi IV. t-cz. 2. §-a alapján megállapított név
A) Baranya vármegye.					
<i>I. Baranyavári járás.</i>					
1. Albertfalu	Albertfalu	32. Sárok	Sárok	26. Kapos-Szekcső	Kaposszékcső
2. Bán	Baranyabán	33. Sepse	Sepse	27. Karáczodfa	Karáczodfa
3. Baranyavár	Baranyavár	34. Szent István	Baranyaszent-istván	28. Kárász	Kárász
4. Bellye	Bellye	35. Villány	Villány	29. Kis Hajmás	Kishajmás
5. Benge	Benge	36. Virágos	Virágos	30. Kis-Hertelend	Kishertelend
6. Bezedek	Bezedek	37. Vörösmart	Vörösmart	31. Komló	Komló
<i>II. Hegyháti járás.</i>					
7. Bolmány	Bolmány	1. Abaliget	Abaliget	32. Kovaczéna	Kovácsszénája
8. Csúza	Csúza	2. Bakócza	Bakócza	33. Köblény	Köblény
9. Dárda	Dárda	3. Bámos	Bámos	34. Liget	Liget
10. Darócz	Várdarócz	4. Barátúr	Barátúr	35. Mágocs	Mágocs
11. Eugenfalva	Jenőfalva	5. Battyán	Kisbattyán	36. Magyar-Egregy	Magyaregregy
12. Herceg Szent-Márton	Hercegszent-márton	6. Bikal	Bikal	37. Magyar-Hertelend	Magyar-hertelend
13. Herceg Szöllős	Herczegszöllős	7. Bisztricze	Kisbesztercze	38. Magyar-Szék	Magyarszék
14. Illocska	Illocska	8. Bodolya	Kisbodolya	39. Mánfa	Mánfa
15. Iván Dárda	Ivándárda	9. Budafa	Pécsbudafa	40. Marócz	Hegyhátmárocz
16. Kácsfalu	Kácsfalu	10. Császta	Császta	41. Mekényes	Mekényes
17. Karancs	Karancs	11. Csikóstöltös	Csikóstöltös	42. Meződ	Meződ
18. Keskend	Keskend	12. Egerszeg	Felsőegerszeg	43. Moesolád	Alsómocsolád
19. Kis-Dárda	Kisdárda	13. Egyházbér	Egyházbér	44. Nagy Ág	Ág
20. Kis Kőszeg	Kiskőszeg	14. Felső-Mindszent	Felsőmindszent	45. Nagy-Hajmás	Nagyhajmás
21. Kopács	Kopács	15. Gerényes	Gerényes	46. Német-Szék	Németszék
22. Kö	Kö	16. Godisa	Godisa	47. Okorvölgy	Okorvölgy
23. Lapáncsa	Lapáncsa	17. Gödre	Gödre	48. Orfű	Orfű
24. Laskafalu	Laskafalu	18. Gyümölcsény	Gyümölcsény	49. Oroszló	Oroszló
25. Laskó	Laskó	19. Hetvehely	Hetvehely	50. Palé	Palé
26. Lipova	Lippó	20. Hörnyék	Hörnyék	51. Pölöske	Mecsekpölöske
27. Lipovicza	Kislippó	21. Husztót	Husztót	52. Rácz Kozár	Ráczkozár
28. Löcs	Löcs	22. Jágónak	Jágónak	53. Rákos	Mecsekrákos
29. Magyar-Bóly	Magyarbóly	23. Jánosi	Mecsekjánosi	54. Sásd	Sásd
30. Monostor	Pélmonostor	24. Jenő	Baranyajenő	55. Szágy	Szágy
31. Német-Márok	Németmárok	25. Kán	Kán	56. Szakál	Mecsekszakál
				57. Szalatnak	Szalatnak

A járás és község neve (az 1900. évi Helységnévtár szerint)	Az 1898. évi IV. t.-cz. 2. §-a alapján megállapított név	A járás és község neve (az 1900. évi Helységnévtár szerint)	Az 1898. évi IV. t.-cz. 2. §-a alapján megállapított név	A járás és község neve (az 1800. évi Helységnévtár szerint)	Az 1898. évi IV. t.-cz. 2. §-a alapján megállapított név
58. Szárász	Szárász	25. Szajk	Szajk	40. Püspök-	Püspökbogád
59. Szászvár	Szászvár	26. Udvár	Udvar	Bogád	Ráczpetre
60. Szatina	Szatina	27. Versend	Versend	41. Rácz-Petre	Regenye
61. Szent-György	Baranyaszent-György	<i>IV. Pécsi járás.</i>		42. Regenye	Romonya
62. Szent-Katalina	Szentkatalin	1. Arányos	Pécsaranyos	43. Romonya	Somogy
63. Szopok	Szopok	2. Árpád	Nagyárpád	44. Somogy	Mecsekszabolcs
64. Tarros	Tarrós	3. Áta	Áta	45. Szabolcs	Szalánta
65. Tekeres	Tekeres	4. Belvárd	Belvárd	46. Szemely	Szemely
66. Tékes	Tékes	5. Birján	Birján	47. Szent-Kút	Mecsekszentkút
67. Tófű	Tófű	6. Bosta	Bosta	48. Szent-	Püspökszent
68. Tormás	Tormás	7. Cserkut	Cserkút	László	lászló
69. Varga	Varga	8. Devecser	Pécsdevecser	50. Szilvás	Szilvás
70. Vásáros-Dombó	Vásárosdombó	9. Egerág	Egerág	51. Szőke	Szőke
71. Vaszar	Kisvaszar	10. Gadány	Keménygadány	52. Szökéd	Szökéd
72. Vázsnok	Vázsnok	11. Garé	Garé	53. Töttös	Kővágótöttös
73. Vékény	Vékény	12. Görcsöny	Görcsöny	54. Udvard	Pécsudvard
<i>III. Mohácsi járás.</i>		13. Gyód	Gyód	55. Ujbánya	Kisujbánya
		14. Gyula	Kisgyula	56. Vasas	Vasas
		15. Hásságy	Hásságy	<i>V. Pécsváradi járás.</i>	
		16. Herend	Kisherend	1. Berkesd	Berkesd
1. Babarcz	Babarcz	17. Hird	Hird	2. Bozsok	Palatabozsok
2. Bár	Bár	18. Hosszu	Hosszu	3. Ellend	Ellend
3. Bodolya	Nagybodolya	19. Hetény	Hetény	4. Fazekas-	Fazekasboda
4. Borjád	Borjád	20. Kassa	Kiskassa	Boda	Feked
5. Dályok	Dályok	21. Keszü	Keszü	5. Feked	Geresd
6. Darázs	Darázs	22. Kis-Budmér	Kisbudmér	6. Geresd	Hidas
7. Doboka	Cseledoboka	23. Kis-Kozár	Kiskozár	7. Hidas	Hidor
8. Duna-Szekcső	Dunaszekcső	24. Kökény	Kökény	8. Hidor	Himesháza
9. Herczeg-Márok	Herczegmárok	25. Kővágó-Szöllős	Kővágószöllős	9. Kátoly	Kátoly
10. Izsép	Izsép	26. Lothárd	Lothárd	10. Káthesd	Kékesd
11. Kisfalud	Baranyakisfalud	27. Magyar-	Peterd	11. Kéménd	Máriakéménd
12. Kis-Nyárád	Kisnyárád	28. Peterd	Magyarsarlós	12. Lovász-	Lovászhetény
13. Kölked	Kölked	29. Sóros		Helény	Maráza
14. Lancsuk	Lánycsók	30. Ürög	Magyarürög	14. Maráza	Monyoród
15. Liptód	Liptód	31. Málom	Málom	15. Nagypall	Püspöknádasd
16. Maiss	Maiss	32. Martonfa	Martonfa	16. Nádasd	Nagypall
17. Mohács	Mohács	33. Misleny	Misleny	17. Nyomja	Nyomja
18. Nagy-Nyárád	Nagynyárád	34. Nagy-	Nagybudmér	18. Ó-Bánya	ÓBánya
19. Német Bóly	Németbóly	35. Budmér	Nagykozár	19. Ófalu	Ófalu
20. Pócsa	Pócsa	36. Nagy-Kozár	Mémeti	20. Olasz	Olasz
21. Rácz-Görcsöny	Ráczgörcsöny	37. Németi	Ráczváros	21. Pécsvárad	Pécsvárad
22. Rácz-Töttös	Rácztöttös	38. Német Ürög	Ócsárd	22. Pereked	Pereked
23. Somberek	Somberek	39. Patacs	Patacs	23. Pusztafalu	Pusztakisfalú
24. Szabar	Herczegszabar	40. Pellérd	Pellérd	24. Püspök-Lak	Püspöklak
		41. Pogány	Pogány	25. Püspök-	Püspökmárok

A járás és község neve (az 1900. évi Helységnévtár szerint)	Az 1898. évi IV. t.-cz. 2. §-a alapján megállapított név	A járás és község neve (az 1900. évi Helységnévtár szerint)	Az 1898. évi IV. t.-cz. 2. §-a alapján megállapított név	A járás és község neve (az 1900. évi Helységnévtár szerint)	Az 1898. évi IV. t.-cz. 2. §-a alapján megállapított név		
27. Püspök-Szent-Érzsébet	Püspökszent-erzsébet	30. Márfa	Márfa	16. Dencsháza	Dencsháza		
28. Rácz-Mecske	Ráczmecske	31. Matty	Matty	17. Dinyeberki	Dinnyeberki		
29. Szebény	Szebény	32. Nagy-Harsány	Nagyharsány	18. Egerszeg	Alsóegerszeg		
30. Szederkény	Szederkény	33. Nagy-Tótfalu	Nagytfalu	19. Gerde	Gerde		
31. Szellő	Szellő	34. Nagyfalú	Siklósnagyfalú	20. Gilvánfa	Gilvánfa		
32. Szilággy	Szilággy	35. Német-Palkonya	Németpalkonya	21. Goricza	Goricza		
33. Szűr	Szűr	36. Old.	Old	22. Gyürűfű	Gyürűfű		
34. Varasd	Apátvarasd	37. Páprád	Páprád	23. Hegy-Szent-Márton	Hegyszent-márton		
35. Várkony	Zengővárkony	38. Petárda	Petárda	24. Helesfa	Helesfa		
36. Véménd	Véménd	39. Piski	Drávapiski	25. Hernádfa	Hernádfa		
37. Zsibrik	Zsibrik	40. Rád	Rádfalva	26. Horvát-Hertelend	Horváthertelend		
<i>VI. Siklósi járás.</i>							
1. Aderjás	Adorjás	41. Sámod	Sámod	27. Ibafa	Ibafa		
2. Beremend	Beremend	42. Siklós	Siklós	28. Iványi	Drávaiványi		
3. Besencze	Besencze	43. Szaporcza	Szaporcza	29. Kacsóta	Kacsóta		
4. Bisze	Bisse	44. Szava	Szava	30. Kákics	Kákics		
5. Csarnota	Csarnota	45. Szerdahely	Dráva-szerdahely	31. Katádfa	Katádfa		
6. Csehi	Drávacsehi	46. Tapolcza	Kistapolcza	32. Kemse	Kemse		
7. Csepely	Drávacsepely	47. Terehegy	Terehegy	33. Kis-Bicsér	Kisbicsér		
8. Czún	Czún	48. Tésenfa	Tésenfa	34. Kis-Csány	Kiscsány		
9. Dráva-Palkonya	Drávapalkonya	49. Torjáncz	Torjáncz	35. Kis-Dér	Kisdér		
10. Dráva-Szabolcs	Drávaszabolcs	50. Túrony	Túrony	36. Kis Peterd	Kispeterd		
11. Dráva-Szent-Márton	Alsószent-márton	51. Uj-Bezdán.	Újbezdán	37. Kistelek	Magyartelek		
12. Gordisa	Gordisa	52. Vajszló	Vajszló	38. Kisasszonyfa	Kisasszonyfa		
13. Gyüd	Gyüd	53. Vejti	Veji	39. Korpád	Korpád		
14. Haraszti	Egyházas-haraszti	54. Viszló	Diósviszló	40. Magyar-Mecske	Magyarmecske		
15. Harkány	Harkány	55. Vokány	Vokány	41. Marócsa	Marócsa		
16. Hidvég	Baranyahidvég	<i>VII. Szentlőrinczi járás.</i>					
17. Hirics	Hirics	1. Babarcz-Szőllős	Babarczszöllős	42. Megyefa	Megyefa		
18. Ipacsfa	Ipacsfa	2. Bagota	Pécsbagota	43. Monoskor	Mónoskor		
19. Iván-Battyán	Ivánbattyán	3. Bakonya	Bakonya	44. Monyorós	Monyorós		
20. Jakabfalu	Kisjakabfalva	4. Baksa	Baksa	45. Nagy-Bicsér	Nagybicsér		
21. Kásád	Kásád	5. Bánfa	Bánfa	46. Nagy-Csány	Nagycsány		
22. Kémes	Kémes	6. Beczefa	Beczefa	47. Nagy-Peterd	Nagypeterd		
23. Kis-Harsány	Kisharsány	7. Boda	Boda	48. Nagy-Váty	Nagyváty		
24. Kis-Szent-Márton	Kisszentmárton	8. Bodony	Siklósbodony	49. Nyugot-Szent-Erzsébet	Nyugotszent-erzsébet		
25. Kis-tótfalu	Kistótfalu	9. Bogdása	Bogdása	50. Okorág	Okorág		
26. Koros	Kórós	10. Botyka	Botyka	51. Oszró	Oszró		
27. Kovácshida	Kovácsida	11. Bükösd	Bükösd	52. Ózd	Ózfalu		
28. Kövesd	Villánykövesd	12. Cselény	Cselény	53. Pázdány	Pázdány		
29. Lúzsok	Lúzsok	13. Cserdi	Cserdi	54. Piskó	Piskó		
		14. Csonka-Mindszent	Csonkamind-szent	55. Rónádfa	Rónádfa		
		15. Czinderi-Bogád	Czinderybogád	56. Rózsafa	Rózsafa		
				57. Rugásd	Rugásd		
				58. Sellye	Sellye		

A járás és község neve (az 1900. évi Helységnévtár szerint)	Az 1898. évi IV. t.-cz. 2. §-a alapján megállapított név	A járás és község neve (az 1900. évi Helységnévtár szerint)	Az 1898. évi IV. t.-cz. 2. §-a alapján megállapított név	A járás és község neve (az 1900. évi Helységnévtár szerint)	Az 1898. évi IV. t.-cz. 2. §-a alapján megállapított név
59. Sós-Vertike	Sósvertike	63. Szent Gál	Vásárosszentgál	68. Uj-Mindszent	Újmindszent
60. Sumony	Sumony	64. Szent-Iván	Magyarszentiván	69. Varjas	Kisvarjas
61. Szabad-Szent-Király	Szabadszent-király	65. Szent-Lőrincz	Szentlőrincz	70. Velin	Velény
62. Szent-Dienes.	Szentdienes	66. Tengerin	Tengeri	71. Zaláta	Zaláta
		67. Téseny	Téseny	72. Zók	Zók

722

1904

A Szent-István-Társulat
Mit igér és
mit ad a
szociál-
demokrá-
cia?* cz.
kiadványa
ajánlatik.

A Szent-István-Társulat nagyérdemű Elnökségének f. évi jan. 30-ikán 33. sz. a. kérelmét egész terjedelmében közlöm a t. lelkészkedő papsággal s a benne emlitett, igazán korszerű kiadványok buzgó terjesztését a lelkészkedő papság figyelmebe melegen ajánlom.

„Sohasem volt nagyobb és égetőbb szükség arra, hogy a nép között olyan iratokat terjesszünk, melyek vallásában megerősítik, erkölcsében megnemesítik, a törvények és a társadalmi rend iránt való tiszteletében öregbitik, hazafias érzelmekkel feltölthető s egyszermind hasznos ismeretekre tanítják: mint ma, midőn egy-felől a vallástalan korszellem kiterjeszti uralmát a falu lakosságára s a nép széles rétegeire is; midőn az élvezetvágy és a fényüzés már-már teljesen kiöli a becsületes erkölcsöket, s midőn a szociál demokrata métely apostolai folyton járnak-kelnek a falusi nép körében is, hogy azt teljesen hatalmukba kerítsék s egyház- és államellenes törekvéseiük támogatóivá tegyék.

A Szent-István-Társulat nem nézheti tétlenül népünknek e tervszerű meg-
rontását. Nagy áldozatokkal gondoskodott róla, hogy a hamis tanokkal szemben olyan iratokat adjon a nép kezébe, melyek felnyitják szemét az igazság előtt. „Népiratkáink“ sorozatában már több száz szám jelent meg, melyek mindegyike valami szent igazságra, vagy hasznos tudnivalóra oktatja népünket. Hasonló célt szolgál „A magyar nép könyvtára“ című vállalatunk, mely csinos kötésű könyvecskékben fejeget egyes közérdekű kérdéseket a nép előtt. Legaktuálisabb ezek között a legújabb kötet, melynek címe: „Mit igér és mit ad a szociál demokracia.“ Meggyözödésünk szerint ezt a könyvecskét százezrével kellene terjeszteni; s a lelki alamizsnának egyik legszebb és legmegfelelőbb módja volna, ha a jobb móduak, tehetségek szerint, több-kevesebb példányt rendelnének s ezeket elosztogatnák munkásaink vagy a falubeliek között. De a népnek magának is legföbb érdeke, hogy megszeresse magának ezt az iratot, mely a szociál demokracia valódi mivoltát ismerteti.

Midőn ezen alázatos fölterjesztésünkhez a „Mit igér és mit ad a szociál-

demokrácia" című kiadványunknak egy példányát hódoló tisztelettel mellékeljük, azon kérelemmel bártorkodunk Méltóságod kegyes szine elé járulni, méltóztassék e könyvecskeét főpásztori körlevélben a főtisztelendő papságnak és a híveknek kegyesen ajánlani és elterjesztését főpásztori szavával sürgetni.

A könyvecske példányának ára 30 fillér, 25 példány 6 korona, 50 példány 10 kor., 100 példány 16 korona.

A jó ügy érdekében megragadjuk azonban az alkalmat, hogy „A magyar nép könyvtára" című egész vállalatunkba ugyszintén népiratkáinkra is Méltóságod magas figyelmét fölhívjuk.

Méltóságod védői magas kegyességét, valamint alázatos kérelmünk meg-hallgatását forrón megköszönve, vagyunk

Méltóságodnak alázatos szolgái

a Szent-István-Társulat elnöksége :

*Dr. Giesswein Sándor
alelnök.*

Quinque-Ecclesiis, die 25-a Febr. a. 1904.

Walter Antonius, m. p.

sacerdos cum suis Legatis et Clericis
diem in Palau, hora 10
debet in Nades
deputati aliqui eorum
cumque populus
oia resoluta peruenient
Excellentissima

titum vel alterius locum
propositum est
dicitur quod

B. 11

Pannonia
regibus, Dux

IV.

860
1904

Pro directivo statu notitiae praesentibus signitico Ven. Clero dioecesano, imprimis autem *ARD. VADiaconis*, Olea pro dioecesi necessaria feria V. in Coena Domini *Colocae* fore consecranda atque vigore dispositionis anni praeterlapsi ex motivis in litteris circularibus XIV a 1902. sub nr. 3891/1902. allegatis Eadem ulterius quoque pro singulis districtibus in vasculis communibus fore dimittenda, — exceptis parochiis districtus *Quinque-Ecclesiensis*, quibus olea immediate distribuentur.

Ut vero parochiae singulae Olea ss. quanto expeditius obtinere valeant, sacerdos cum ss. Liquoribus Coloca redux feria V. in Coena Domini circa meridiem in Paks, hora 3—4 pomeridiana in Szekszárd (Civitate exteriori), vespere eiusdem diei in Nádasd subsistet, ubique Olea ss. distributurus pro districtibus, quorum deputati alicubi comparuerint; et Feria VI. in Parasceve mane circa 10-am horam *Quinque-Ecclesias* adventurus, distributio hic illico perficietur pro districtibus, qui olea nondum percepérunt in via et pro deputatis parochiarum districtus *Quinque-Ecclesiensis*.

Inventur itaque *ARD. VADiaconi*, ut suos deputatos pro ss. Liquoribus ad unum vel alterum locorum suprafatorum, prout opportunius censuerint, mittant atque praevie designent parochiam ab omnibus maxime accesibilem, ubi Olea ss. pro districtu obtenta deputatis singularum parochiarum distribuentur.

861
1904

Decretum

De clericis ad Americam et ad Philippinas Insulas profecturis

Clericos peregrinos, a remotis transmarinis oris venientes, iuxta veterum Patrum statuta, et canonicas sanctiones, *tit. 22. lib. I.*, *Decret.*, ipsasque prudentiae regulas, nonnisi caute ad sacri ministerii exercitium esse admittendos, neminem profeturis.

Dispositio
circa Olea
Ss.

Decretum S.
Cong. Con-
cili de Cle-
ricis ad
Americam et
ad Philippi-
nas insulas

profecto latet. Nam propter distantiam et dissimilitudinem locorum, de personis earumque qualitatibus ac de valore documentorum, quae ab advenis exhibentur, iustum iudicium tute expediteque fieri saepe difficile est; fraus ac dolus (teste experientia) aliquando subrepunt; unde periculum passim imminet, ne indigni ac nequam viri super gregem fidelium constituantur cum gravissima divinae maiestatis offensa et rei christiana*e* iactura.

Ad haec arcenda discrimina S Concilii Congregatio, de speciali mandato SS.mi D. N. Leonis XIII., circularibus litteris ad Italiae et Americae Ordinarios die 27. mensis Iulii 1890. datis legem tulit, qua italorum sacerdotum migrationem in Americam certis regulis contineret.

Huiusmodi regulae hae sunt

„1. In futurum prohibentur omnino Italiae Episcopi et Ordinarii concedere suis presbyteris e clero saeculari litteras ad emigrandum in regiones Americae.“

„2. Exceptio tantummodo admitti poterit, onerata Episcopi conscientia, pro aliquo eius dioecesano sacerdote maturae aetatis, sufficienti sacra scientia praedito, et vere iustam afferente emigrationis causam; qui tamen, bonum testimonium habens intemeratae vitae, in operibus sacri ministerii cum laude spiritus ecclesiastici et studii salutis animarum hactenus peractae, solidam spem exhibeat aedificandi verbo et exemplo fideles ac populos ad quos transire postulat, nec non moralem certitudinem praestat numquam a se maculatam iri sacerdotalem dignitatem exercitatione vulgarium artium et negotiationum.“

„3. Sed in huiusmodi casu idem Italus Episcopus et Ordinarius, omnibus rite perpensis et probatis, rem absque sacerdotis postulantis interventu, agat cum ipso Ordinario Americano, ad cuius dioecesim ille transire cupit, et habita ab ipso Americano Ordinario eiusdem sacerdotis formali acceptatione, una cum promissione eum ad aliquod ministerii ecclesiastici munus deputandi, de omnibus et singulis ad memoratam S. Congregationem Concilii referat. Quae si tamen assentiatur, tunc poterit Episcopus discessorias litteras concedere, communicando cum Americano Antistite per secretam epistolam, nisi ei cognitae sint, notas emigrantis sacerdotis proprias ad impediendas fraudes circa subiecti identitatem.“

„Ex ea dioecesi ad aliam in America eidem sacerdoti emigrare ne liceat absque nova sacrae Congregationis licentia.“

„4. Excluduntur in quavis hypothesi presbyteri ritus orientalis.“

„5. Quod si non agatur de emigratione, sed de alio Italiae sacerdote, qui ob suas peculiares honestas ac temporaneas causas pergere velit ad Americae partes, satis erit ut proprius Ordinarius, his perspectis, ac dummodo de cetero nihil obstet, eum muniat in scriptis sua licentia ad tempus (unius anni limitem non excedens), in qua ipsae abeundi causae declarantur, cum conditione, ut suspensus illico maneat a divinis expleto constituto tempore, nisi eius legitimam prorogationem obtinuerit.“

„6. Non comprehenduntur his legibus de emigratione in Americam ii sacerdotes, qui ad hoc speciali aliquo gaudent apostolico privilegio.“

Hac lege, noxia plura remota et sublata fuerunt, non tamen omnia, neque ex toto. Experientia enim docuit, ex praepostera art. 5. superius recensiti interpretatione, salutaris illius legis effectum saepenumero fuisse frustratum. Praeterea constitit, nedum ex Italia, sed ex aliis quoque Europae regionibus nimiam esse, quandoque etiam perniciosa, sacerdotum migrationem in Americam, et ad insulas Philippinas.

Quare E.mi S. C. Patres, plurium Episcoporum relationibus rite, uti parerat, inspectis, eorumdem Episcoporum votis obsecundantes, rebus omnibus mature perpensis, censuerunt latius atque uberiorius esse hac de re providendum nova generali lege, quae his capitibus continetur:

I. Pro Italiae clericis, firmis dispositionibus contentis in circularibus litteris diei 27. mensis Iulii 1890. sub numm. 1., 2., 3., 4. et 6., Ordinariorum omnium tam Italiae quam Americae conscientia super plena earum observantia graviter oneratur.

Facultas vero sub. num. 5. concessa circumscribitur ad casum strictae et urgentis necessitatis ut e. g. pro gravi infirmitate alicuius in America degentis, quem christiana charitas aut pietatis officium invisere exigant, neque tempus suppetat recurrendi ad S. Sedem. Sed in hoc et similibus adjunctis causa urgentis necessitatis in discessoriis litteris clare ac determinate exprimenda erit, absentiae tempus ad sex menses circumscribendum et de re statim edocenda S. Concilii Congregatio.

II. Extra Italiam vero in posterum ne liceat Europae Ordinariis discessoriales pro America suis Clericis largiri, nisi requisito prius consensu Episcopi dioecesis illius, ad quam sacerdos pergere cupit, permutatis ad hunc finem secretis litteris, in quibus de aetate et de moralibus atque intellectualibus qualitatibus migrantis sacerdotis Americanus Praesul doceatur.

Excipitur tamen casus strictae et urgentis necessitatis, in quo, pari modo ac supra, licentia a proprio Ordinario concedi poterit, sed ad sex menses tantum valitura, adnotata causa urgentis necessitatis et monito per Epistolam Episcopo loci ad quem Sacerdos proficiscitur.

III. Pro migraturis denique ex qualibet orbis parte ad Philippinas insulas eaedem leges ac normae serventur ac pro Italies Sacerdotibus ad Americam pergentibus, hac tamen differentia ut pro Europae sacerdotibus venia expetenda sit a S. Congregatione Concilii; pro Americae vero aut alterius regionis sacerdotibus, a Delegatione Apostolica Washingtoniae.

Itaque in posterum discessoriae litterae pro clericis in Americam et ad Insulas Philippinas migraturis confiantur in forma specifica, iuxta regulas superius statutas; et aliter factae nullius valoris sint, et qua tales ab Ordinariis illarum dioeceseon aestimentur.

Facta autem de his omnibus relatione SS.mo D. N. Pio PP. X. in audiencia diei 17. Septembris p. e. ab infrascripto Cardinali Praefecto, Sanctitas Sua Decreta Emorum Patrum confirmavit, per circulares S. C. litteras publicari, et ab omnibus rite observari mandavit, contrariis quibuscumque minime obstantibus.

Datum Romae ex aedibus S. C. Concilii, die 14. Novembris 1903.

V. Card. VANNUTELLI, Ep. Praen., Praefectus.

L. † S.

C. DE LAI, Secretarius.

862

1904

Indultum pro sacerdotibus Tertiis Ordinum Saecularis S. Francisci ad osculum S. Pedis provoluti, humiliter implorant, ut qui ex ipsis muneribus sacerdotalibus impediti fuerint, quominus ad signatis diebus ecclesiam vel oratorium adire valeant ad recipiendam Benedictionem Papalem vel absolutiones generales cum adnexa indulgentia plenaria praefato Tertio Ordini concessas, easdem recipere possint quocumque die inter festi octiduum occurrente, ne tanto spirituali inculpabiliter priventur. Et Deus etc.

Vigore specialium facultatum, S. Cong. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita benigne annuit pro gratia iuxta preces, ceteris servatis de iure servandis. Contrariis quibuscumque non obstantibus. Praesenti in perpetuum valituro. Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Cong. die 11 Februarii 1903. A. Card. Tripepi, Praef.

863

1904

Sufficit solus confessarius in archidioecesi Bononiensi existentium. huic S. Congregationi Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae sequens dubium propositum fuit:

Sanctimoniales Tertiariae alicuius Ordinis regularis, iurisdictione Episcopi subiectae quae ius habent ad quasdam annuas absolutiones generales et benedictiones apostolicas suscipiendas, debentne huiusmodi favores spirituales obtinere ministerio confessarii ab Episcopo assignati, aut ope Religiosi vel Sacerdotis secularis deputati a Superiore Ordinis respectivi?

Sacra Congregatio respondendum mandavit: *Affirmative quoad primam partem, negative ad secundam.*

Datum Romae ex Secretaria eiusdem Sacrae Congregationis die 11 Februarii 1903. — A. Card. Tripepi, Praefectus, *Franciscus Sogaro*, Archiep. Amiden., Secret.

864

(Census foundationis Szent-miklóssy.)

1904

Census annuos foundationis b. mem. Caroli Szentmiklóssy pro a. 1903. obtinuerunt in ratis aequalibus *Otto Szákovics dr.*, notarius. consist. epplis et *Joannes Frey*, dr., parochus in Németmárok.

Census fundationis supraallati die prima Febr. a 1904. solutos assignavi *Aloysio Csizmadia*, dr., cooperator in Dunaszekesö praemii instar studiorum eiusdem e iure civili diligentissime prosecutorum.

865

1904

Tolnavármegye közigazgatási bizottsága az 1904–5-ik tanévi óvó- és tankötelesek összeirása tárgyában az alább következő és hatáskörömben való intézkedés céljából nekem is megküldött határozatot, illetőleg utasitást adja ki a községi előljáróságok számára, mely azonban Tolna vármegye területén működő róm. kath. tanítókra és iskolaszékekre nézve is felette fontos tudnivalókat tartalmaz. Különösen a 4. és 10. pontokat ajánlom az illetők figyelmébe, hogy az összeirás körül tanusítandó készségük és lelkismeretességük által a törvénynek az iskolakötelezettségre vonatkozó szándéka minél pontosabban keresztül vitessék és ebbeli üdvös tevékenységében a hatóságokat az egyházmegye kötelékébe tartozó iskolaszékek is támogassák olyképen, hogy az iskolamulasztásokról szóló kimutatásokat havonkint kétszer beterjeszszék az illetékes községi előljáróságokhoz, a nemleges kimutatásokat pedig még azon esetben is, ha igazolatlan mulasztás nem is fordult volna elő. A kath. iskolákban alkalmazott tanítók közreműködését annál inkább elvárhatom, mert a fentemlített 4. pont értelmében az összeiráskor teljesített fáradozásaiért az érdekeltek községek terhére megfelelő napidijban reszesülnek.

Tolnavármegye közigazgatási bizottsága. Szám. 223/1904. Tárgy : A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr által 1902. évi november hó 25-én 4120. eln. számu rendelettel kiadott utasítás 1. §-a értelmében az 1904/5. tanévi óvó- és tankötelesek összeirása iránt. Határozat.

A közigazgatási bizottság utasítja a községi előljáróságokat :

1. hogy az óvó- és tanköteleseket a vármegye egész területén 1904. évi április hó 1-ső napjától 1904. évi június hó 30-ik napjáig terjedő időszak alatt írják össze ; —

2. hogy az összeirásnál a vármegye egész területén az A/I összeirási lajstromos iveau használtassanak ;

3. hogy az összeirás házról-házra és lakásról-lakásra járva családonkint egy példányban teljesítessék, s a kimutatás a községi irattárban megörizzessék. Köteles azonban a község előljárósága az összeirás főeredményét a „D“ minta felhasználásával minden sürgetés nélkül felelösséggel terhe mellett *szeptember hó 20-áig* a kir. tanfelügyelőséghez beterjeszteni. ; —

4. hogy az összeirást a község belterületétől legalább 3 kilométer távságra lévő tanyán vagy pusztán, avagy 3 kilométernél távolabb fekvő valamely más

Tolna vm.
közigazg. biz.
határozata
az óvó- és
tankötelesek
összeirása
tárgyában.

községen teljesítő tanítók részére az érdekeltek községek terhére 4 korona napidíj s természetbeni fuvar, vagy természetbeni fuvar hiányában kilométerenként 40 fillér fuvardíj ---, a helyben teljesített összeirásnál pedig 3 korona napidíj illeti meg;

5. hogy az óvó- és tankötelesek összeirása az 1904/5. tanévre az alábbi korszámítási tábla szerint eszközlendő, és pedig:

A mint a korszámitási tábla is mutatja, az összeirás alkalmával az összeirás fogánatosításának időpontjára való tekintet nélkül, mindenkor a szeptember 1-jei állapot tartandó szem előtt;

6. hogy az összeirás alkalmával az érdekelt közönség megfelelően figyelmeztetendő, hogy aki tudva hamis vagy valótlan adatokat vall be, vagy az adatok bevallását megtagadja, vagy valamely már tanköteles gyermeket szándékosan elhallgat, kihágást követ el, s az 1897. évi XXXV. t. cz. 13. §-a alapján annyiszor amennyiszer 100-koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik.

7. hogy ugyancsak felhivatnak az összes állami anyakönyvvezetők, miszerint az utasítás 11. §-ában előírt teendőket az érdekeltek községek előjáróságától végrehajtva megkeresésre s a m. kir. központi statisztikai hivatal által rendelkezésükre bocsátandó tájékoztatás szerint pontosan teljesítsék. —

8. hogy a szükséges nyomtatványokat a m. kir. központi statisztikai hivatal ezuttal is külön megkeresés nélkül fogja a községnek közvetlenül megküldeni. Nevezett hivatalhoz tehát nyomtatványok iránt csak akkor kell külön megkeresésben fordulni, ha küldött nyomtatvány elégellennek mutatkozik; —

8. továbbá, hogy a közig. biz. 73/1903 kb. számu határozata II. rész a) pontjának jövőben pontosabban tegyenek eleget, az összehasonlítást *szeptember hó 30-áig* okvetlen eszközöljék, s a mulasztókkal szemben ezen határozat II. r. a) 2. pontjában foglaltak szerint szigoruan járjanak el: —

10. végre hogy az iskolaszékek havonkint kétszer azon esetben is tartoznak nemleges jelentésüket a község előljáróságához áttenni, ha igazolatlan mulasztás nem is volt.

Szegvár, 1904. február hó 10-én.

Gróf Széchenyi Sándor

a közigazgatási bizottság elnöke

866

1904.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1903. évi 35690. számu rendelete a tanítóknak a nyugdíjintézetbe való felvételéhez szükséges okmánymásolatoknak hitelesítési bélyeggel ellátása tárgyában. — Valamennyi kir. tanfelügyelőségnak és tanfelügyelői kirendeltségnek.

Mult évi aug. hó 21-én 57196. sz. a. kiadott rendeletem kibocsátásával több kir. tanfelügyelőség részéről kétféle merült fel arra nézve, vajon az esetben, ha a tanítóknak a nyugdíjintézetbe való felvételéhez szükséges okmánymásolatokat kivételesen az iskolaszék elnökei hitelesítik, alkalmazandó-e az 1 koronás hitelesítési bélyeg az okmánymásolatokra.

Az erre nézve véleménynyilvánítás végett felkért m. kir. pénzügyminiszter úrral egyetértőleg, most szoros miheztartásul a következőket közzöm a kir. tanfelügyelőséggel:

A midön az 1901. évi 45752. sz. körrendelettemmel megengedem, hogy a közokirat jellegével biró okmányok hitelesítésére törvény szerűen feljogosított kir. közigegző helyett az orsz. tanítói nyugdíjintézetbe való felvételnél bemutatandó okmányok másolatait kivételesen az iskolaszékek elnökei is hitelesíthetik, ezt természetesen csak abban a feltevésben tettek, hogy a kincstár részére a köteles hitelesítési bélyegből származó törvényes jövedelem a hitelesítés ezen kivételes módjánál is biztosítva lesz.

A pénzügyminiszter úrnak m. évi 56816. számu — a kir. tanfelügyelőséggel 1902. évi 57196. sz. leíratommal közölt — határozata szerint a tanítóknak az orsz. tanítói nyugdíj- és gyámintézetbe való felvételleért benyújtott kérvényei bélyegkötelesek, ez alól csak abban az esetben van kivétel, ha a szükséges okmányok kérvény nélkül hivatalból szerezhetnek be és terjesztetnek fel a kir. tanfelügyelő által. De ebben az esetben is a bemutatandó okmányok bélyegkötelesek (mellékleti bélyeggel ellátandók), az okmánymásolatok hitelesítése pedig az illetékdijjegyzék szerint minden esetben csak 1 koronás bélyeg alkalmazása mellett történhetik.

Midön még megjegyzem, hogy az 1901. évi 45752. sz. rendeletben megjelölt iskolai hatóságon kívül a kir. tanfelügyelöknek is megengedem, hogy indokolt esetekben az egyes okmánymásolatokat kizárálag nyugdíjintézeti felvétel céljaira, hitelesítési záradékkal elláthatassák, kötelezem együtt a kir. tanfel-

ügyelőséget, hogy a hitelesítési bélyeggel el nem látott okmánymásolatokat felterjesztés nélkül küldje vissza a tanítónak, illetve az iskolai hatóságnak.

A hitelesítési bélyeggel járó kiadást a tanítók csak ugy kerülhetik el, ha az eredeti okmányokat mutatják be és miután kivánatos is, hogy a nyugdíjintézetbe való felvétel az eredeti okmányok alapján történék, meiy szabálytól csak abban az esetben lehet eltérni, ha az eredeti okmányok — más helyen lévén benyujtva — fel nem terjeszthetők, felhívom a kir. tanfelügyelőséget, közzölje a tanítókkal, hogy a nyugdíjintézetbe leendő felvételhez lehetőleg eredeti okmányaikat mutassák be. — Budapest, 1903. junius hó 4-én.

867

1903.

Elvi jelentőségű határozat a lelkészi jövedelem kiegészítésére utóbb szerzett igénynek bejelentése lárgyában.

(Közzétételük a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1903. évi 48546. sz. rendeletével.)

A lelkészi jövedelem kiegészítésére szerzett igények érvényesítése. Az 1898. évi XIV. törvényczikk 2—3. §-ából folyólag megengedem, hogy az oly 1898. év előtti rendszeresített lelkészségek, melyeknek jövedelme az 1898. évi XIV. t.cz. hatályba lépteker az 1600 koronát meghaladta s így az idézett törvény 3. §-ában foglalt bejelentési kötelezettség alá nem estek, az esetre, ha ezen

jövedelmük az idők folyamán akár a népesedési, akár az gazdasági viszonyokkal összefüggő és a törvény 15. §-a értelmében el nem háritható állandó természetű okokból annyira csökkenne, hogy a törvény 2. §-a értelmében jövedelmük kiegészítésére immár igényt formálhatnak, hozzám bejelentessének s az illető egyházközösségek az adott viszonyok szerint kiállitandó új díjlevélhez (hiványhoz) az 1898. év XIV. t.-cz. 14. §-a értelmében hozzájárulásomat kérelmezzék. Fenntartom azonban magamnak a jogot, az előforduló eseteknek egymástól független birálatra, oly annyira, hogy egyik eset a másikra praecedensül nem szolgálhat.

Elege kijelentem egyuttal, hogy az ily lelkészségeknek jövedelmi kiegészítésére való igénye, tekintet nélkül a jövedelem csökkenés időpontjára, csak a bejelentést követő utalványozási időszakkal veheti kezdetét. Az emlitett lelkészségek bejelentése körül követendő eljárás tekintetében megjegyzem :

1. A lelkészség keletkezésének ideje az egyházi hatóság által igazolandó.
2. A lelkészi jövedelem bevallási (B) ivbe az 1898. évben érvényben volt díjlevéllel (hivánnyal) és egyéb alapokmánnyal biztosított és az 1898. évben tényleg befolyt jövedelmek veendők fel.

A jövedelmek bevallására és igazolására nézve a törvény végrehajtása tárgyában 1898. évi 4433. eln. sz. a. kelt. körrendeletben foglaltak irányadók.

3. A levonható kiadások ugyancsak az 1898. évi alapon vallandók be és az imént hivatkozott végrehajtási körrendelet határozmaryai szerint igazolandók.

Megjegyzem, hogy a segédlelkészstártási költség az 1900. évi 95722. sz. a. kelt leiratomban foglaltak alapján levonás tárgyát nem képezheti.

4. A lelkészzi dijlevél (hivány) és egyéb alapokmány eredetben vagy hiteles másolatban a bevallási ivhez csatolandó.

5. Az 1899. évtől kezdve beállott jövedelem növekedésről és csökkenésről egy szabályszerű módon igazolt és megfelelő bizonyitékokkal felszerelt részletes ki-mutatás szerkesztendő. Ehhez mellékelve bemutatandó az egyházközségnek 1898. évre, nemkülönben a bejelentés évére szóló költségvetése is.

6. A levonható kiadásokban beállott változás, illetőleg a bejelentés évében fennálló tényleges állapot a 3. pontban mondottak szerint és az ottani bizonyítékon egyuttal igazolandó.

Budapest, 1903. november hó 28-án.

868

1904.

A tanítók fizetésének kiegészítésére, vagy az ötödéves korpótlékok fedezésére utalványozott államsegélyek elkönyvelésének kifogástalan pontossággal kell történnie. E célból *Bertalan Vincze* egy utasításokkal ellátott rovatos naplót készített. Az iskolaszékek elnökeinek annál kivánatosabb e napló megszerzése, mivel mint felvétők első sorban felelősek az államsegélyek elszámolásáért. A napló az államsegély címletét, esedékességét, havi és negyedévi részleteit; továbbá a kifizetés részében a havonként vagy negyedévenkint kiszolgáltatott összegeknek rovatait tartalmazza, olyképen, hogy azoknak a tanító által való aláírása egyuttal nyugtatónak is szolgál. Ily módon teljes képet nyújt a napló az államsegélyek felvételéről és elhasználásáról s nagyon megkönnyíti az iskolaszék elnökének idevonatkozó munkáját. A napló 25 és 50 ives könyvekbe kötve kapható. Megrendelhető *Laiszky János* könyvnyomdatulajdonosnál, vagy a napló szerkesztőjénél *Bertalan Vincze* képezdei tanárnál Esztergomban.

Az ügyesen szerkesztett napló beszerzését különösen ajánlom az iskolaszéki elnökök figyelmébe.

869

1904.

Szuszai Antal plébános szerkesztésében megjelent „*Előkészület a nagy napra*“ cz. munkát, mely igen alkalmas vezérkönyvül szolgál az első szent áldozáshoz járulók előkészítésére, a t. lelkész kedő papságnak figyelmébe ajánlom. Kapható fentnevezett kiadónál, Dobsina, 3 k. 30 fillérért bérmentesen szállítva.

Quinque-Ecclesiis, die 6-a Martii a. 1904.

Walter Antonius, m. p.

VENERABILIBVS FRATRIBVS
PATERICHS PRIMATIBVS ARCHIEPISCOPIS EPISCOPIS
ALIISQVE LOCORVM ORDINARIIS
PIVS PP. X
VENERABILES FRATRES
SALVTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

— 905
— 1904

AD DIEM illum laetissimum, brevi mensium intervallo, aetas nos referet, quo, ante decem quinquennia, Pius IX decessor Noster, sanctissimae memoriae pontifex, amplissima septus purpuratorum patrum atque antistitum sacrorum corona, magisterii inerrantis auctoritate, edixit ac promulgavit esse a Deo revelatum beatissimam virginem Mariam, in primo instanti suae Conceptionis, ab omni originalis culpae labe fuisse immunem. Promulgationem illam quo animo per omnium terrarum orbem fideles, quibus iucunditatis publicae et gratulationis argumentis exceptarent nemo est qui ignoret; ut plane, post hominum memoriam, nulla voluntatis significatio data sit tum in augustam Dei Matrem tum in Iesu Christi Vicarium, quae vel pateret latius, vel communiori concordia exhiberetur. — Iam quid spe bona nos prohibet, Venerabiles Fratres, dimidio quamvis saeculo intericto, fore ut, renovata immaculatae Virginis recordatione, laetitiae illius sanctae veluti imago vocis in animis nostris resultet, et fidei atque amoris in Dei Matrem augustam praeclara longinqui temporis spectacula iterentur? Evidem ut hoc aveamus ardenter pietas facit, quam Nos in Virginem beatissimam, summa cum beneficentiae eius gratia, per omne tempus fovimus: ut vero futurum certo expectemus facit catholicorum

Litterae En-
cyclicae Pii
PP. X de
Immaculata
Conceptione
occasione
Jubilaei semi-
saecularis
definitionis
eiusdem dog-
matis.

omnium studium, promtum illud semper ac paratissimum ad amoris atque honoris testimonia iterum iterumque magnae Dei Matri adhibenda. Attamen id etiam non diffitebimus, desiderium hoc Nostrum inde vel maxime commoveri quod, arcano quodam instinctu, praecipere posse Nobis videmur, expectationes illas magnas brevi esse explendas, in quas et Pius decessor et universi sacrorum antistites, ex asserto solemniter immaculato Deiparae Conceptu, non sane temere, fuerunt adducti.

Quas enimvero ad hunc diem non evasisse, haud pauci sunt qui querantur, ac Ieremiae verba subinde usurpent: *Expectavimus pacem, et non erat bonum: tempus medelae, et ecce formido.*¹⁾ Ast quis eiusmodi *modicae fidei* non reprehendat, qui Dei opera vel introspicere vel expendere ex veritate negligunt? Ecquis enim occulta gratiarum munera numerando percenseat, quae Deus Ecclesiae, conciliatrice Virgine, hoc toto tempore impertiit? Quae si praeterire quis malit, quid de vaticana synodo existimandum tanta temporis opportunitate habita; quid de inerranti pontificum magisterio tam apte ad mox erupturos errores adserpto; quid demum de novo et inaudito pietatis aestu, quo ad Christi Vicarium, colendum coram, fideles ex omni genere omnique parte iam diu confluunt? An non miranda Numinis providentia in uno alteroque Decessore Nostro, Pio videlicet ac Leone, qui, turbulentissima tempestate, eā, quae nulli contigit, pontificatus usurā, Ecclesiam sanctissime administrarunt? Ad haec, vix fere Pius Mariam ab origine labis nesciam fide catholica credendam indixerat, quum in oppido Lourdes mira ab ipsa Virgine ostenta fieri coepit: exinde molitione ingenti et opere magnifico Deiparae Immaculatae excitatae aedes; ad quas, quae quotidie, divina exorante Matre, patrantur prodigia, illustria sunt argumenta ad praesentium hominum incredibilitatem profligandam. — Tot igitur tantorumque beneficiorum testes, quae, Virgine benigne implorante, consultulit Deus quinquagenis annis mox elabendis; quidni speremus *propriorem esse salutem nostram quam cum credidimus?* eo vel magis, quod divinae Providentiae hoc esse experiendo novimus ut extrema malorum a liberatione non admodum discentur. *Prope est ut veniat tempus eius, et dies eius non elongabuntur. Miserebitur enim Dominus Jacob, et eligit adhuc de Israël;*²⁾ ut plane spes sit nos etiam brevi tempore inclamaturos: *Contrivit Dominus baculum impiorum. Conquievit et siluit omnis terra, gavisa est et exultavit.*³⁾

Anniversarius tamen dies, quinquagesimus ab adserpto intaminato Deiparae conceptu, cur singularem in christiano populo ardorem animi excitare debeat, ratio Nobis exstat potissimum, Venerabiles Fratres, in eo, quod superioribus Litteris encyclicis proposuimus, *instaurare videlicet omnia in Christo.* Nam cui exploratum non sit nullum, praeterquam per Mariam, esse certius et expeditius iter ad universos cum Christo iungendos, perque illum perfectam filiorum adoptionem assequendam ut simus sancti et immaculati in conspectu Dei? Profecto, si vere Mariae dic-

¹⁾ Ier. VIII, 15. — ²⁾ Isai. XIV, I. — ³⁾ Isai. XIV, 5 et 7.

tum : *Beata, quae credidisti, quoniam perficientur ea, quae dicta sunt tibi a Domino,*¹⁾ ut nempe Dei Filium conciperet pareretque ; si idcirco illum exceptit utero, qui Veritas natura est, ut *novo ordine, nova nativitate generatus . . . invisibilis in suis, visibilis fieret in nostris.*²⁾ quum Dei Filius, factus homo, *auctor sit et consummator fidei nostrae* ; opus est omnino sanctissimam eius Matrem mysteriorum divinorum participem ac veluti custodem agnoscere, in qua, tamquam in fundamento post Christum nobilissimo, fidei saeculorum omnium extruitur aedificatio.

Quid enim ? an non potuisset Deus restitutorem humani generis ac fidei conditorem aliâ, quam per Virginem, viâ impertiri nobis ? Quia tamen aeterni providentiae Numinis visum est ut Deum-Hominem per Mariam haberemus, quae illum, Spiritu Sancto foecunda, suo gestavit utero ; nobis nil plane superest, nisi quod de Mariae manibus Christum recipiamus. Hinc porro in Scripturis sanctis, quotiescumque *de futura in nobis gratia prophetatur* ; toties fere Servator hominum cum sanctissima eius Matre coniungitur. Emittetur agnus dominator terrae, sed de petra deserti : flos ascendet, attamen de radice Iesse. Mariam utique, serpentis caput conterentem, prospiciebat Adam, obortasque maledicto lacrymas tenuit. Eam cogitavit Noë, arca sospita inclusus ; Abraham nati nece prohibitus ; Iacob scalam videntis perque illam ascendentes et et descendentes angelos ; Moses miratus rubum, qui ardebat et non comburebatur ; David exsiliens et psallens dum adduceret arcam Dei ; Elias nubeculam intuitus ascendentem de mari. Quid multa ? Finem legis, imaginum atque oraculorum veritatem in Maria denique post Christum reperimus.

Per Virginem autem, atque adeo per illam maxime, aditum fieri nobis ad Christi notitiam adipiscendam, nemo profecto dubitat qui etiam reputet unam eam fuisse ex omnibus, quacum Iesus, ut filium cum matre decet, domestico triginta annorum usu intimaque censuetudine coniunctus fuit. Ortus miranda mysteria, nec non Christi pueritiae, atque illud in primis assumptionis humanae naturae, quod fidei initium ac fundamentum est, cuinam latius patuere quam Matri ? Quae quidem non ea modo *conservabat conferens in corde suo* quae Betlehem acta, quaeve Hierosolymis in templo Domini ; sed Christi consiliorum particeps occultarumque voluntatum, vitam ipsam Filii vixisse dicenda est. Nemo itaque penitus ut illa Christum novit ; nemo illâ aptior dux et magister ad Christum noscendum.

Hinc porro, quod iam innuimus, nullus etiam hac Virgine efficacior ad homines cum Christo iungendos. Si enim, ex Christi sententia, *haec est autem vita aeterna : Ut cognoscant te, solum Deum verum, et quem misisti Iesum Christum*,³⁾ per Mariam vitalem Christi notitiam adipiscentes, per Mariam pariter vitam illam facilius assequimur, cuius fons et initium Christus.

Quot vero quantisque de caussis Mater sanctissima haec nobis praeclara munera largiri studeat, si paullisper spectemus ; quanta profecto ad spem nostram accessio fiet !

¹⁾ Luc. I, 45. — ²⁾ S. Leo M. Serm. de Nativ. Domini, c. 2. — ³⁾ Ioann. XVII, 3.

An non Christi mater Maria? nostra igitur et mater est. — Nam statuere hoc sibi quisque debet, Iesum, qui Verbum est caro factum, humani etiam generis servatorem esse. Iam, qua Deus-Homo, concretum Ille, ut ceteri homines, corpus nactus est: qua vero nostri generis restitutor, *spiritale* quoddam corpus atque, ut aiunt, *mysticum*, quod societas eorum est, qui Christo credunt. *Multi unum corpus sumus in Christo.*¹⁾ Atqui aeternum Dei Filium non ideo tantum concepit Virgo ut fieret homo, humanam ex ea assumens naturam; verum etiam ut, per naturem ex ea assumptam, mortalium fieret sospitator. Quamobrem Angelus pastoribus dixit: *Natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus.*²⁾ In uno igitur eodemque alvo castissimae Matris et carnem Christus sibi assumpsit et *spiritale* simul corpus adiunxit, ex iis nempe coagmentatum *qui credituri erant in eum*. Ita ut Salvatorem habens Maria in utero, illos etiam dici queat gessisse omnes, quorum vitam continebat vita Salvatoris. Universi ergo, quotquot cum Christo iungimur, quique, ut ait Apostolus, *membra sumus corporis eius, de carne eius et de ossibus eius,*³⁾ de Mariae utero egressi sumus, tamquam corporis instar cohaerentis cum capite. Unde, spirituali quidem ratione ac mystica, et Mariae filii nos dicimur, et ipsa nostrum omnium mater est. *Mater quidem spiritu . . . sed plane mater membrorum Christi, quod nos sumus.*⁴⁾ Si igitur Virgo beatissima Dei simul atque hominum parens est, ecquis dubitet eam omni ope adniti ut Christus, *caput corporis ecclesiae,*⁵⁾ in nos sua membra, quae eius sunt munera infundat, idque cumprimis ut eum noscamus et *ut vivamus per eum?*⁶⁾

Ad haec, Deiparae, sanctissimae non hoc tantum in laude ponendum est quod *nascituro ex humanis membris Unigenito Deo carnis suae materiam ministravit,*⁷⁾ qua nimirum saluti hominum compararetur hostia: verum etiam officium eiusdem hostiae custodiendae nutriendaeque, atque adeo, statu tempore, sistendae ad aram. Hinc Matris ut Filii nunquam dissociata consuetudo vitae et laborum, ut aequa in utrumque caderent Prophetae verba: *Defecit in dolore vita mea, et anni mei in gemitibus.*⁸⁾ Quum vero extremum Fillii tempus advenit, *stabat iuxta crucem Iesu Mater eius, non in immani tantum occupata spetaculo, sed plane gaudens quod Unigenitus suus pro salute generis humani offerretur, et tantum etiam compassa est, ut, si fieri potuisset, omnia tormenta quae Filius pertulit, ipsa multo libentius sustineret.*⁹⁾ — Ex hac autem Mariam inter et Christum communione dolorum ac voluntatis, *promeruit illa ut repratrix perditi orbis dignissime fieret,*¹⁰⁾ atque ideo universorum munerum dispensatrix quae nobis Iesus nece et sanguine comparavit.

Ecquidem non diffitemur horum erogationem munerum privato proprioque iure esse Christi; siquidem et illa eius unius morte nobis sunt parta, et Ipse pro

¹⁾ Rom. XII, 5. — ²⁾ Luc. II, 11. — ³⁾ Ephes. V, 30. — ⁴⁾ S. Aug., L. de S. Virginitate, c. 6. — ⁵⁾ Coloss. I, 18. — ⁶⁾ I. Ioann. IV, 9. — ⁷⁾ S. Bed. Ven., L. IV, in Luc. XI. — ⁸⁾ Ps. XXX, 11. — ⁹⁾ S. Bonav. I. Sent. d. 48, ad Litt. dub. 4. — ¹⁰⁾ Eadmeri Mon. De excellentia Virg. Mariae, c. 9.

potestate mediator Dei atque hominum est. Attamen, pro ea, quam diximus, dolorum atque aerumnarum Matris cum Filio communione, hoc Virgini augustae datum est, ut sit *totius terrarum orbis potentissima apud unigenitum Filium suum mediatrix et conciliatrix.*¹⁾ Fons igitur Christus est, et *de plenitudine eius nos omnes accepimus;*²⁾ *ex quo totum corpus compactum, et connexum per omnem tunc turam subministratio-*nis . . . *augmentum corporis facit in aedificationem sui in caritate.*³⁾ Maria vero, ut apte Bernardus notat, *aquaeductus* est,⁴⁾ aut etiam collum, per quod corpus cum capite iungitur itemque caput in corpus vim et virtutem exserit. *Nam ipsa est col-*lum *Capitis nostri, per quod omnia spiritualia dona corpori eius mystico commu-*nicanter.⁵⁾ Patet itaque abesse profecto plurimum ut nos Deiparae supernaturalis gratiae efficiandae vim tribuamus, quae Dei unius est. Ea tamen, quoniam universis sanctitate praestat coniunctioneque cum Christo, atque a Christo ascita in humanae salutis opus, *de congruo*, ut aiunt, promeret nobis quae Christus *de condigno* pro-meruit, estque princeps largiendarum gratiarum ministra. *Sedet Ille ad dexteram maiestatis in excelsis*⁶⁾; Maria vero adstat regina a dextris eius, *tutissimum cunctorum periclitantium perfugium et fidissima auxiliatrix, ut nihil sit timendum nihilque desperandum ipsa duce, ipsa auspice, ipsa propitia, ipsa protegente.*⁷⁾

His positis, ut ad propositum redeamus, cui Nos non iure recteque affir-
masse videbimus, Mariam, quae a Nazarethana domo ad *Calvariae locum* assiduam
se Iesu comitem dedit, eiusque arcana cordis ut nemo aliis novit, ac thesauros
promeritorum eius materno veluti iure administrat, maximo certissimoque esse
adiumento ad Christi notitiam atque amorem? Nimium scilicet haec comprobantur ex
dolenda eorum ratione, qui, aut daemonis astu aut falsis opinionibus, adiutricem
Virginem praeterire se posse autumant! Miseri atque infelices, praetexunt se Mariam
negligere, honorem ut Christo habeant: ignorant tamen non *inveniri puerum nisi*
cum Maria matre eius.

Quae cum ita sint, huc Nos, Venerabiles Fratres, spectare primum volumus,
quae modo ubique apparantur sollemnia Mariae sanctae ab origine immaculatae.
Nullus ecquidem honor Mariae optabilior, nullus iucundior quam ut noscamus rite
et amemus Iesum. Sint igitur fidelium celebritates in templis, sint festi apparatus,
sint laetitiae civitatum; quae res omnes non mediocres usus afferunt ad pietatem
fovendam. Verumtamen nisi his voluntas animi accedat, formas habebimus, quae
speciem tantum offerant religionis. Has Virgo quum videat, iusta reprehensione
Christi verbis in nos utetur: *Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum*
*longe est a me.*⁸⁾

Nam ea demum est germana adversus Deiparentem religio, quae profluat
animo; nihilque actio corporis habet aestimationis in hac re atque utilitatis, si sit

¹⁾ Pius IX. in Bull. „Ineffabilis“. — ²⁾ Ioann. I, 16. — ³⁾ Ephes. IV, 16. — ⁴⁾ Serm. de templ., in Nativ. B. V., de Aquaeductu, n. 4. — ⁵⁾ S. Bernardin. Sen., Quadrag. de Evangelio aeterno, Serm. X, a. 3, c. 3. — ⁶⁾ Hebr. I, 3. — ⁷⁾ Pius IX in Bull. „Ineffabilis“. — ⁸⁾ Matth. XV, 8.

ab actione animi seiugata. Quae quidem actio eo unice pertineat necesse est, ut divini Mariae Filii mandatis penitus obtemperemus. Nam si amor verus is tantum est, qui valeat ad voluntates iungendas; nostram plane atque Matris sanctissimae parem esse voluntatem oportet, scilicet Domino Christo servire. Quae enim Virgo prudentissima, ad Canae nuptias, ministris aiebat, eadem nobis loquitur: *Quodcumque dixerit vobis facite.*¹⁾ Verbum vero Christi est: *Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata.*²⁾ — Quapropter hoc quisque persuasum habet: si pietas, quam in Virginem beatissimam quis profitetur, non eum a peccando retinet, vel pravos emendandi mores consilium non indit; fucatam esse pietatem ac fallacem, utpote quae proprio nativoque careat fructu.

Quae si cui forte confirmatione egere videantur, hauriri ea commode potest ex ipso *dogmate* immaculati conceptus Deiparae. — Nam, ut catholicam *traditionem* praetermittamus, quae, aequa ac Scripturae sacrae, fons veritatis est; unde persuasio illa de immaculata Mariae Virginis Conceptione visa est, quovis tempore, adeo cum christiano sensu congruere, ut fidelium animis insita atque innata haberri posset? *Horremus*, sic rei causam egregie explicavit Dionysius Carthusianus, *horremus enim mulierem, quae caput serpentis erat contritura, quandoque ab eo contritam, atque diaboli filiam fuisse matrem Domini fateri.*³⁾ Nequibat scilicet in christiana plebis intelligentiam id cadere, quod Christi caro, sancta, impolluta atque innocens, in Virginis utero, de carne assumpta esset, cui, vel vestigio temporis, labes fuisset illata. Cur ita vero, nisi quod peccatum et Deus per infinitam oppositionem separantur? Hinc sane catholicae ubique gentes persuasum habuere, Dei Filium, antequam, naturā hominum assumptā, *lavaret nos a peccatis nostris in sanguine suo*, debuisse, in primo instanti suae conceptionis, singulari gratia ac privilegio, ab omni originalis culpae labe praeservare immunem Virginem Matrem. Quoniam igitur peccatum omne usque adeo horret Deus, ut futuram Filii sui Matrem non cuiusvis modo maculae voluerit expertem, quae voluntate suscipitur; sed, munere singularissimo, intuitu meritorum Christi, illius etiam, qua omnes Adae filii, mala veluti haereditate, notamur: ecquis ambigat, primum hoc cuique officium proponi, qui Mariam obsequio demereri aveat, ut vitiosas corruptasque consuetudines emendet, et quibus in vetitum nititur, domitas habeat cupiditates?

Quod si praeterea quis velit, velle autem nullus non debet, ut sua in Virginem relligio iusta sit omnique ex parte absoluta; ulterius profecto opus est progredi atque ad imitationem exempli eius omni ope contendere. — Divina lex est ut, qui aeternae beatitatis potiri cupiunt, formam patientiae et sanctitatis Christi, imitando, in se exprimant. *Nam quos praescivit, et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.*⁴⁾ At quoniam ea fere est infirmitas nostra, ut tanti exemplaris amplitudine facile deterreamur; providentis

¹⁾ Ioann. II, 5. — ²⁾ Matth. XIX, 17. — ³⁾ 3. Sent. d. 3, q. 1. — ⁴⁾ Rom. VIII, 29.

Dei numine, aliud nobis est exemplar propositum, quod, quum Christo sit proximum, quantum humanae licet naturae, tum aptius congruat cum exiguitate nostra. Eiusmodi autem nullum est praeter Deiparam. *Talis enim fuit Maria*, ait ad rem sanctus Ambrosius, *ut eius unius vita omnium sit disciplina*. Ex quo recte ab eodem conficitur: *Sit igitur vobis tamquam in imagine descripta virginitas, vita Mariae, de qua, velut speculo, refulget species castitatis et forma virtutis.*¹⁾

Quamvis autem deceat filios Matris sanctissimae nullam praeterire laudem quin imitentur; illas tamen Eiusdem virtutes ipsos fideles assequi prae ceteris desideramus, quae principes sunt ac veluti nervi atque artus christiana sapientiae: fidem inquit, spem et caritatem in Deum atque homines. Quarum quidem virtutum fulgore etsi nulla, in Virgine, vitae pars caruit; maxime tamen eo tempore enituit, quum nato emorienti adstitit. — Agitur in crucem Iesus, eique in maledictis obiicitur *quia filium Dei se fecit.*²⁾ Ast illa, divinitatem in eo constantissime agnoscit et colit. Demortuum sepulchro infert, nec tamen dubitat revicturum. Caritas porro, qua in Deum flagrat, participem *passionum Christi* sociamque efficit; cumque eo, sui veluti doloris oblita, veniam interfectoribus precatur, quamvis hi obfirmate inclamat: *Sanguis eius super nos, et super filios nostros.*³⁾

Sed ne immaculati Virginis conceptus, qui Nobis caussa scribendi est contemplationem deseruisse videamur, quam is magna atque propria importat adiumenta ad has ipsas retinendas virtutes riteque colendas! — Et revera, quaenam osores fidei initia ponunt tantos quoquaversus errores spargendi, quibus apud multos fides ipsa nutat? Negant nimirum hominem peccato lapsum suoque de gradu aliquando deicctum. Hinc originalem labem commentitiis rebus accensent, quaeque inde evenierunt damna; corruptam videlicet originem humanae gentis, universamque ex eo progeniem hominum vitiatam: atque adeo mortalibus in vectum malum impositamque reparatoris necessitudinem. His autem positis, primum est intelligere nullum amplius Christo esse locum, neque ecclesiae, neque gratiae, neque ordini cuiquam qui natarum praetergrediatur; uno verbo, tota fidei aedificatio penitus labefactatur. — Atqui credant gentes ac profiteantur Mariam Virginem, primo suae conceptionis momento, omni labe fuisse immunem; iam etiam originalem noxam, hominum reparationem per Christum, evangelium, ecclesiam, ipsam denique perpetiendi legem admittant necesse est: quibus omnibus, *rationalismi* et *materialismi* quidquid est radicatus elevatur atque excutitur, manetque christiana sapientiae laus custodienda tuendaeque veritatis. — Ad haec, commune hoc fidei hostibus vitium est, nostra praesertim aetate, ad fidem eamdem facilius eradendam animis, ut auctoritatis Ecclesiae, quin et cuiusvis in hominibus potestatis, reverentiam et obedientiam abiiciant abiiciendamque inclament. Hinc *anarchismi* exordia; quo nihil rerum ordini, tum qui ex natura est tum qui supra naturam, infestius ac pestilentius. Iamvero hanc quoque

1) *De Virginib.*, 1. 2, c. 2. — 2) Ioann. XIX, 7. — 3) Matth. XXVII, 25. — 4) Grad. Miss. in festo Imm. Concept.

pestem, publicae pariter et christiana rei funestissimam, immaculati Deiparae conceptus delet dogma; quo nempe cogimur eam Ecclesiae tribuere potestatem cui non voluntatem animi tantum, sed mentem etiam subiici necesse est: siquidem ex huiusmodi subiectione rationis christiana plebs Deiparam concinit: *Tota pulchra es, Maria, et macula originalis non est in te.*¹⁾ — Sic porro rursum conficitur Virgine augustae hoc dari merito ab Ecclesia, *cunctas haereses solam interemisse in universo mundo.*

Quod si fides, ut inquit Apostolus, nihil est aliud nisi *sperandarum substantia rerum*²⁾; facile quisque dabit immaculata Virginis conceptione confirmari simul fidem, simul ad spem nos erigi. Eo sane vel magis quia Virgo ipsa expers primaevae labis fuit quod Christi mater futura erat; Christi autem mater fuit, ut nobis aeternorum bonorum spes redintegraretur.

Iam ut caritatem in Deum tacitam nunc relinquamus, ecquis Immaculatae Virginis contemplatione non excitetur ad praeceptum illud sancte custodiendum, quod Iesus per antonomasiā suum dixit, scilicet ut diligamus invicem sicut ipse dilexit nos? *Signum magnum, sic apostolus Ioannes demissum sibi divinitus visum enarrat, signum magnum apparuit in caelo: Mulier amicta sole, et luna sub pedibus eius et in capite eius corona stellarum duodecim.*³⁾ Nullus autem ignorat, mulierem illam, Virginem Mariam significasse, quae caput nostrum integra peperit. Sequitur porro Apostolus: *Et in utero habens, clamabat parturiens, et cruciabatur ut pariat.*⁴⁾ Vedit igitur Ioannes sanctissimam Dei Matrem aeterna iam beatitate fruentem, et tamen ex arcano quodam partu laborantem. Quonam autem partu? Nostrum plane, qui exilio adhuc detenti, ad perfectam Dei caritatem sempiternamque felicitatem gignendi adhuc sumus. Parentis vero labor studium atque amorem indicat, quo Virgo, in caelesti sede, vigilat assiduaque prece contendit ut electorum numerus expleatur.

Eamdem hanc caritatem ut omnes nitantur assequi quotquot ubique christiano nomine censemur vehementer optamus, occasione hac praesertim arrepta immaculati Deiparae conceptus solemnius celebrandi. Quam modo acriter efferateque Christus impetratur atque ab eo condita religio sanctissima! quam idcirco praesens multis periculum iniicitur, ne, gliscentibus erroribus ducti, a fide desciscant! *Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat*⁵⁾. Simul vero prece et obsecratione humili utantur omnes ad Deum, conciliatrice Deipara, ut qui a vero aberraverint resipiscant. Experiendo quippe novimus eiusmodi precem, quae caritate funditur et Virginis sanctae imploratione fulcitur, irritam fuisse numquam. Evidem oppugnari Ecclesiam neque in posterum unquam cessabit: *Nam oportet et haereses esse, ut et qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.*⁶⁾ Sed nec Virgo ipsa cessabit nostris adesse rebus ut ut difficillimis, pugnamque prosequi iam inde a conceptu pugnatam, ut quotidie iterare liceat illud: *Hodie contritum est ab ea caput serpentis antiqui.*⁷⁾

Utque caelestium gratiarum munera, solito abundantius, nos iuvent ad imi-

¹⁾ Grad. Miss. in festo Imm. Concept. — ²⁾ Hebr XI, I. — ³⁾ Apoc. XII, 1. — ⁴⁾ Apoc. XII, 2. — ⁵⁾ I. Cor. X, 12. — ⁶⁾ I. Cor. XI, 19. — ⁷⁾ Off. Imm. Conc. in II. Vesp. ad Magnif.

tationem beatissimae Virginis cum honoribus coniungendam, quos illi ampliores hunc totum annum tribuemus; atque ita propositum facilius assequamur instaurandi omnia in Christo: exemplo Decessorum usi quum Pontificatum inirent, indulgentiam extra ordinem, instar Iubilaei, orbi catholico impetriri decrevimus.

Quamobrem de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa ligandi atque solvendi potestate, quam Nobis Dominus, licet indignis, contulit; universis et singulis utriusque sexus christifidelibus, in alma Urbe Nostra degentibus vel ad eam advenientibus, qui unam e quatuor Basilicis patriarchalibus, a Dominica prima Quadragesimae, nempe a die XXI februarii, usque ad diem II iunii inclusive, qui erit solemnitas sanctissimi Corporis Christi, ter visitaverint; ibique per aliquod temporis spatium pro catholicae Ecclesiae atque huius Apostolicae Sedis libertate et exaltatione, pro extirpatione haeresum omniumque errantium conversione, pro christianorum Principum concordia ac totius fidelis populi pace et unitate, iuxtaque mentem nostram pias ad Deum preces effuderint; ac semel, intra praefatum tempus, esurialibus tantum cibis untenentes ieunuverint, praeter dies in quadragesimali indulto non comprehensos; et, peccata sua confessi, santissimum Eucharistiae sacramentum susceperint; ceteris vero ubiquecumque, extra praedictam Urbem degentibus, qui ecclesiam cathedralem, si sit eo loci, vel parochiale aut, si parochialis desit, principalem, supra dicto tempore vel per tres menses etiam non continuos, Ordinariorum arbitrio, pro fidelium commodo, praecise designandos, ante tamen diem VIII mensis decembris, ter visitaverint; aliaque recensita opera devote peregerint: plenissimam omnium peccatorum suorum indulgentiam concedimus et impetrimus; annuentes insuper ut eiusmodi indulgentia, semel tantum lucranda, animabus, quae Deo caritate coniunctae ex hac vita migraverint, per modum suffragii applicari possit et valeat.

Concedimus praeterea ut navigantes atque iter agentes, quum primum ad sua domicilia se receprint, operibus supra notatis peractis, eamdem indulgentiam possint consequi.

Confessariis autem, actu approbatis a propriis Ordinariis, potestatem facimus ut praedicta opera, a Nobis iniuncta, in alia pietatis opera commutare valeant in favorem Regularium utriusque sexus, nec non aliorum quorumcumque qui ea praestare nequierint, cum facultate etiam dispensandi super Communione cum pueris, qui ad eamdem suscipiendam nondum fuerint admissi.

Insuper omnibus et singulis christifidelibus tam laicis quam ecclesiasticis sive saeculuribus sive regularibus cuiusvis ordinis et instituti, etiam specialiter nominandi, licentiam concendum et facultatem ut sibi, ad hunc effectum, eligere possint quemcumque presbyterum tam regularem quam saecularem, ex actu approbatis, (qua facultate uti possint etiam moniales, novitiae aliaeque mulieres intra claustra degentes. dummodo confessarius approbatus sit pro monialibus) qui eosdem vel easdem infra dictum temporis spatium, ad confessionem apud ipsum peragendam accedentes,

cum animo praesens iubilaeum assequendi, nec non reliqua opera ad illud lucrandum necessaria adimplendi, hac vice et in fco conscientiae dumtaxat, ab excommunicationis, suspensionis aliisque ecclesiasticis sententiis et censuris, a iure vel ab homine quavis de causa latis seu inflictis, etiam Ordinariis locorum et Nobis seu Sedi Apostolicae, etiam in casibus cuicunque ac Summo Pontifici et Sedi Apostolicae *speciali licet modo* reservatis, nec non ab omnibus peccatis et excessibus etiam iisdem Ordinariis ac Nobis et Sedi Apostolicae reservatis, iniuncta prius poenitentia salutari aliisque de iure iniungendis, et, si de haeresi agatur, abiuratis antea et retractatis erroribus, prout de iure, absolvere; nec non vota quaecumque etiam iurata et Sedi Apostolicae reservata (castitatis, religionis, et obligationis, quae a tertio acceptata fuerit, exceptis) in alia pia et salutaria opera commutare et cum poenitentibus eiusmodi in sacris ordinibus constitutis etiam regularibus, super occulta irregularitate ad exercitium eorumdem ordinum et ad superiorum assequutionem, ob censurarum violationem dumtaxat, contracta, dispensare possit et valeat. — Non intendimus autem per praesentes super alia quavis irregularitate sive ex delicto sive ex defectu, vel publica vel occulta aut nota aliave incapacitate aut inhabilitate quoquomodo contracta dispensare; neque etiam derogare Constitutioni cum appositis declarationibus editae a fel. rec. Benedicto XIV, quae incipit „*Sacramentum poenitentiae*“; neque demum easdem praesentes litteras iis, qui a Nobis et Apostolica Sede, vel ab aliquo Praelato, seu Iudice ecclesiastico nominatim excommunicati, suspensi, interdicti seu alias in sententias et censuras incidisse declarati, vel publice denuntiati fuerint, nisi intra praedictum tempus satisfecerint, et cum partibus, ubi opus fuerit, concordaverint, ullo modo suffragari posse et debere.

Ad haec libet adiicere, velle Nos et concedere, integrum cuicunque, hoc etiam Iubilaei tempore, permanere privilegium lucrandi quasvis indulgentias, plenariis non exceptis, quae a Nobis vel a Decessoribus Nostris concessae fuerint.

Finem vero, Venerabiles Fratres, scribendi facimus, spem magnam iterum testantes, qua plane ducimur, fore ut, ex hoc Iubilaei munere extraordinario, auspice Virgine Immaculata a Nobis concesso, quamplurimi, qui misere a Iesu Christo seiuncti sunt, ad eum revertantur, atque in christiano populo virtutum amor pietatisque ardor refloreat. Quinquaginta abhinc annos, quum Pius decessor beatissimam Christi Matrem ab origine labis nesciam fide catholica tenendam edixit, incredibilis ut diximus, caelestium gratiarum copia effundi in hasce terras visa est; et, aucta in Virginem Deiparam spe, ad veterem populorum religionem magna ubique accessio est allata. Quidnam vero ampliora in posterum exspectare prohibet? In funesta sane incidimus tempora; ut prophetae verbis conqueri possimus iure: *Non est enim veritas, et non est misericordia, et non est scientia Dei in terra. Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt.*¹⁾ Attamen, in

¹⁾ Os. IV, 1—2.

hoc quasi malorum diluvio, iridis instar Virgo clementissima versatur ante oculos, facienda pacis Deum inter et homines quasi arbitra. *Arcum meum ponam in nubibus, et erit signum foederis inter me et inter terram*¹⁾). Saeviat licet procella et caelum atra nocte occupetur; nemo animi incertus esto. Mariae adspectu placabitur Deus et parcat. *Eritque arcus in nubibus, et videbo illum, et recordabor foederis sempiterni.*²⁾ *Et non erunt ultra aquae diluvii ad delendum universam carnem.*³⁾ Profecto si Mariae, ut par est, confidimus, praesertim modo quum immaculatum eius conceptum alacriore studio celebrabimus; nunc quoque illam sentiemus esse Virginem potentissimam, *quae serpentis caput virgineo pede contrivit.*⁴⁾

Horum munerum auspicem, Venerabiles Fratres, vobis populisque vestris apostolicam benedictionem amantissime in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum, die II Februarii MCMIV, Pontificatus Nostri anno primo.

Pius PP. X.

Litterae encyclicae Beatissimi Patris superius filiali cum devotione communicatae insructiones claras continent tam pro fidelibus, quam pro confessariis. Ve-
lint igitur Curiones SS. litteras easdem iterum atque iterum perlegere, ut quum Indulgentiam extra ordinem, instar Iubilaei, orbi catholico occasione anniversarii diei quinquagesimi dogmatis de conceptu immaculato Deiparae clementissime imperitam publicarent, Immaculatae Virginis laudes zelo et devotione annuntiare, popu-
lum fidelem ad lucrardam indulgentiam inflammare et de conditionibus rite in-
struere valeant.

Nisi enim populus fidelis de magnitudine beneficij per Indulgentiam plenariam sibi oblati edoctus fuerit, ad easdem lucrandas certe minime festinabit.

Pro lucrardis indulgentiis plenariis supra indictis menses: *Maii, Septembris et Octobris* a. l. in dioecesi defigo. SS. Curiones indulgentiam hanc plenariam *Dominica III. post Pascha* — concione habita de B. V. Maria immaculate concepta — populo fideli publicare et eundem desuper edocere tenentur.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 10-a Martii a. 1904.

Antonius Walter,
vicarius capitularis.

¹⁾ Gen, IX, 13. — ²⁾ Ib. 16. — ³⁾ Ib. 15. — ⁴⁾ Off. Imm. Conc. B, M. V.

VI.

956
1904

DECRETUM

Strigonien. seu Cassovien. Beatificationis seu Declarationis martyrii Venerabilium
Servorum Dei MARCI CRISINI, Canonici Strigoniensis, STEPHANI PONGRÁCZ,
MELCHIORIS GRODECZ sacerdotum e Societate Iesu. Super Dubio :

„An stante approbatione martyrii et causae martyrii signis ac miraculis a Deo illustrati et confirmati, tuto procedi possit ad solemnem Venerabilium Servorum Dei Beatificationem“.

Reparator omnium Iesus Christus, qui, committens Apostolis munus procurandae hominum salutis, ait: „Ecce ego mittio vos sicut agnos inter lupos“, dum aperte praenunciat quid sit ab iis expectandum, qui veniunt in vestimentis ovium ut gregem furentur ut mactent et perdant, Idem plane docet quae sint boni pastoris partes, quo studio tueri gregem oporteat divini sanguinis pretio redemptum, qua alacritate pro eiusmodi causa pericula sint atque ipsa mors obeunda: .*Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis*“. Huic obtemperantes voci, ab Ecclesiae primordiis ad hos usque dies, ex iis quos fatue mundus abhorret prope innumera-biles extiferunt. Hi „*Facti omnium peripsema*“ propter Christum, spoliati, oppressi, exagitati, impietatis conatibus obstiterunt impavidi, vires omnes conferentes ad fidem tuendam, quam suo tandem sanguine confirmarunt. Gloriosum hoc album augent fortissimi viri tres, MARCUS CRISINUS, Canonicus Strigoniensis, ortus Crisii, Croatiae in urbe principe, anno, uti creditur, MDLXXX, cum eoque STEPHANUS PONGRACZIUS Hungarus et MELCHIOR GRODECZIUS Silesius, uterque tam bene meritae simulque tot criminationibus temere impetitae Societatis Iesu sodales.

Tristes Cassoviensi urbi totique vicinitati saeculo XVII. agitabantur dies propter incendium funesti belli, quod, a rebellibus Bohemis primo excitatum, Hungariam quoque superiorem invaserat. Quo glidente tumultu error impune grassa-

Novum De-
cretum
quoad beatifi-
cationem
Martyrum
Cassovien-
sium.

batur, occupatisque per nefariae factionis sectatores catholicis templis, eo res religio-
nis devenerant, ut vere nova esset „abominatio desolationis in loco sancto“. Mediis iis
fluctibus intrepidi sese obiecerunt Venerabiles Dei Servi, qui forte haud procul
Cassovia degentes apostolici munera causa, ubi primum senserunt huic urbi gravius
imminere periculum, etsi satis concii quae sibi barbari tortores pararent, eo statim
convolarunt. Ibi comprehensi, quaestioni de fide subiecti sunt, adhibitis una cum
minis etiam illecebris, quibus, si fieri posset, ad eiurandam catholicam religionem
permoverentur. At fortissimi Christi milites quum immobiles in fide persisterent, seque-
vitam pro ovibus libenter datus profiterentur, impiorum iram sic incenderunt, ut
nullum ferme acerbatis genus hi praetermiserint, quo truculentior ipsis pararetur
interitus. Itaque tridui fame quasi enecti, nudantur, vinciuntur, raptantur, per contu-
meliam exsecantur, ignae ballistae rotula cruciantur, atteruntur; lateribus admo-
ventur faces, adeo ut, exesa carne, ossa et viscera pateant; obtruncantur Marco et
Melchiori capita suisque cum corporibus in cloacam proiiciuntur una cum semi-
animi Stephano, qui horas prope viginti medio in illo sordium nidore immanique
corporis cruciatu iacuit, antequam extremum anhelitum duceret. Horum martyrii,
quod accedit in previgilio nativitatis Deiparae anno MDCXIX. fama longe lateque-
diffusa praeclarisque illustrata signis Pius X. P. M., ex SS. RR. Congregationis
consulto VIII idus ianuarias hoc ineunte anno MDCCCCIV. de ipso martyrio eius-
que causa et signis martyrium ipsum confirmantibus constare edixit. Id unum erat
reliquum ut inquireretur utrum caelitum Beatorum honores TUTO praedictis mar-
tyribus decerni possent. — Itaque in conventu universo habito coram Sacntissimo
Domino Nostro septimo calendas huius mensis quum Rmus Cardinalis Andreas
Steinhuber causae Relator dubium proposuisset: „An stante approbatione martyrii
et causae martyrii signis et miraculis a Deo illustrati et confirmati TUTO procedi
possit ad solemnem horum Venerabilium Servorum Dei Beatificationem,“ Rmi Car-
dinales et PP. Consultores suam singuli protulere sententiam; SSmus Dominus
Noster vero, etsi comperta assertorum signorum veritate, solemne Suum iudicium
distulit in alium diem.

Hodierna vero die Dominica prima in Quadragesima, idem SSmus Dominus,
sacris pientissime operatus nobiliorem aulam Vaticanae aedis ingressus et pontificio
solio assidens, accersiri iussit Rmos Cardinales Seraphinum Cretoni S. Rit. Congre-
gationi Praefectum, eiusve loco et vice Aloisium Triepi ipsius S. R. C. Pro-Prae-
fectum, et Andream Steinhuber causae Relatorem, una cum R. P. Alejandro Verde
Sanctae Fidei Promotore meque infrascripto a secretis, iisque adstantibus solemni
decreto sanxit: *TUTO procedi posse ad solemnem Venerabilium Servorum Dei
MARCI CRISINI, STEPHANI PONGRÁCZ, MELCHIORIS GRODECZ Beatificationem*.
Hoc autem Decretum publici iuris fieri et in Acta S. R. C. referri litterasque Apo-
stolicas in forma Brevis de Beatificatione quandcumque celebranda expediri manda-
vit decimo calendas martias, anno MDCCCCIV. — L. † S. — SERAPHINUS Card.

960
CRETONI, S. R. C. Praefectus. † DIOMEDES PANICI, Archiep. Laodicen., S. R.
C. Secretarius.

957

1904

Urbis et orbis. Solent pii Christifideles, dum blasphemias in Deum, vel Deiparam Virginem aliosve Sanctos proferri audiunt, ut aliquo modo, tantam impietatem reparent, Sancto Dei Nomi benedicere hac iaculatoria prece: *Deus sit benedictus!* (Dio sia benedetto.) Quae piissima praxis ut magis magisque propa-
getur, SSmo Dno Nostro Pio PP. X. preces porrectae sunt, ut fidelibus praedictam orationem iaculatoriam pronunciantibus, aliquam Indulgentiam elargiri dignaretur.

Indulg.
50 dierum
conceditur
recitantibus
Jacul. Deus
sit
benedictus.

Et Sanctitas Sua, in Audientia habita die 28 Novembris 1903 ab infra-
scripto Cardinali Praefecto Sacrae Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquis
praepositae, preces benigne excipiens, Indulgentiam quinquaginta dierum concessit,
defunctis quoque applicabilem, toties a Christifidelibus lucrandam, quoties iidem,
blasphemias audientes, corde saltem contrito ac devote eamdem iaculatoriam precem
pronuntiaverint Praesenti in perpetuum valituro. Contrariis quibuscumque non
obstantibus. Datum Romae, ex Secretaria eiusdem Sacrae Congregationis, die 28.
Novembris 1903. A. Card. *Tripepi*, Praef., Franciscus Sogaro, Archiep. Amid.
Secret. L. (Crux) S.

958

1904

Maria Lampel v. Castagna, ad osculum S. Pedis profunde provoluta,
humiliter Sanctitatem Tuam supplicat, ut spiritualem aliquam indulgentiam hanc
Orationem recitantibus concedere digneris: Christo Jesu in Cruce.

Indulgentiae
conceduntur
recitantibus
orationem
Christo Jesu
in Cruce.

Jesu mi Crucifice, suscipe benignus precem, quam nunc pro meae mortis articulo tibi fundo, quando illa iam appetente, omnes mei sensus deficient.

Cum igitur, dulcissime Jesu, mei oculi languidi ac demissi te non amplius respicere poterunt, memento illius succensi aspectus, quem nunc tibi converto et miserere mei.

Cum labia mea arefacta non amplius tuas sacratissimas plagas osculari poterunt, memento illorum osculorum, quae nunc tibi figo et miserere mei.

Cum manus meae frigidae non amplius tuam crucem amplecti poterunt, memento sensus, quo nunc hoc ago et miserere mei.

Et cum tandem mea lingua tumens et immobilis non amplius loqui poterit, memento meae invocationis huius momenti: Jesu, Joseph, Maria, vobis commendo animam meam.

„Omnibus hanc orationem recitantibus, concedimus semel in die indulgen-

tiam 300 dierum, et bis in anno, dummodo ad Sacra Confessionis ac Communionis accederint, indulgentiam plenariam“

Ex Aedibus Vaticanis, die 31-a Augusti 1903. Pius PP. X. Praesentis confessionis exemplar delatum fuit ad S. Congregationem Indulgentiarum Sacrisque Reliquis praepositam. In quorum fidem etc.

Datum Romae, ex Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 4-a Septembbris 1803. Josephus M. Can. Coselli, Subst. NB. S. Congregatio Indulgentiarum, per Rescriptum diei 5-ae Septembbris 1903., declaravit supra relatas indulgentias esse animabus quoque defunctorum in Purgatorio degentibus applicabiles

959

1904.

Compostellana.

Decretum Pisana 20. Martii 1903. circa musicam in Majori Hedbomada, habendum est uti generale seu Urbis et Orbis.

Decretum S
R. C. usum
harmonii
ad cantum
Lamentatio-
num etc. pro-
hibens est
generale seu
U. et O.

Quum ex Decreto Sacrorum Rituum Congregationis in una *Pisana* diei 20. Martii anni nuper elapsi 1903.¹⁾ tolerari non possit ut cantus Lamentationum, Responsiorum et Psalmi *Miserere* in Feriis IV. V. et VI. Maioris Hebdomadae fiat simul cum instrumento „Harmonium“ et aliis instrumentis sine strepitu, „a corda, violini, viole, controbassi“ nuncupatis, neque cum solo instrumento „Harmonium“ E. mus R. mus D. nus Cardinalis Ioseph Maria Martin de Herrera y de la Iglesia Archiepiscopus Compostellanus ab eadem Sacra Congregatione sequentis dubii opportunam declarationem reverenter expostulavit, nimirum :

„An praedictum Decretum habendum sit tamquam Decretum generale, seu Urbis et Orbis, ita ut ubique obliget, non obstante quacumque consuetudine in contrarium etiam immemoriali?

Et Sacra Rituum Congregatio, ad relationem subscripti Secretarii, exquisito etiam voto Commissionis Liturgicae, respondendum censuit :

Affirmative, quum Decretum Rubricas respiciat universam Ecclesiam spectantes, et in casu provisum etiam Motu proprio SS. nni D. ni Pii Papae X., super Musica Sacra d. d. 22. Novembris 1903. et subsequenti Decreto S. R. C. Urbis et Orbis, hoc die 8. Ianuarii 1904.

S. Card. CRETONI, Praef.

L. † S. † D. PANICI, Archiep. Laodicen., *Secret.*

¹⁾ Cfr. Litteras Circulares III. ddto 25-a Febr. 1904. editas sub nr. 712.

A vall. és közoktatásügyi nagym. miniszterium az országgyűlési képviselői választói (A népiskolai tanítóknak jog uj szabályozása számára gyűjtendő adatok összeirása tárgyában azon megkere- az országgyű- séssel fordult hozzám, hogy az összeirási munkálatokban az egyházmegye területén lési képviselő a tényleges alkalmazású férfitanítók is ott, ahol ennek szükségessége fenforog, részt- választói jog uj szabályo- vehessenek s ez esetben a tanítás 3 összeirási napon szünetelhessen. Emez intéz- zása czéljából foganatosi- kedés a m. k. vall.- és közokt. nm. minister urnak 1904. évi 1136. sz. alább szóról- tandó statis- szóra következő rendeletében foglaltatik, mely rendelet hatályát Pécsegházmegye terüle- tikai össze- tére ezennel kiterjesztem és felhivom az érdekeltek iskolaiigazgatókat és tanítókat, hogy irásnálleendő igénybevétele a foganatositandó statisztikai összeirás alkalmával ugy a három napi szünet engedélyezése, esetén három mint a tanítóknak az emlitett célból való segédkezése iránt intézkedni, illetve ha napi iskolai szünet enge- felszólittatnak, annak készségesen eleget tenni hivatalbeli kötelességüknek ismerjék. délyeztetik.)

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1904. évi 1136. eln. számu rendelete a népiskolai tanítóknak az országgyűlési képviselőválasztói jog uj szabályozása céljából foganatositandó statisztikai összeirásnál leendő igénybevétel esetén három napi iskolai szünet engedélyezése tárgyában.

1. Valamennyi kir. tanfelügyelőségnak és kecskeméti kirendeltségnek.

A m. kir. központi statisztikai hivatalnak 1897. évi XXXV. t.-c. 3. §-a értelmében az országgyűlés elő terjesztett 1904. évi munkaterve alapján a folyó évi március hó 15-ike és 31-ike közötti időszakban az országgyűlési képviselőválasztói jog uj törvényes szabályozását célzó országos statisztikai adatgyűjtés foganatosítatik, amely munkálat nagy terjedelménél fogva kivánatos, hogy annak végrehajtásánál, úgymint az 1900. évi népszámlálás alkalmával is történt, minden községekben, ahol azt a községi elöljáróságok a munkálat érdekében nélkülözhetetlennek látták, a népiskolai tanítókat igénybe vehessék.

A m. kir. kereskedeleumi miniszter ur tehát az 1897. évi XXXV. t.-c. 8. §-ában gyökerező jogánál fogva a mai napon az összes vármegyei törvényhatóságokhoz velem egyetértőleg kiadott körrendeletével elrendelte, hogy a szóban forgó országos összeirásban a kis- és nagyközségekben nyilvános vagy nyilvánossági joggal felruházott iskolákban tényleges alkalmazásban levő elemi iskolai férfi-tanítók az illetékes községi elöljáróságnak hozzájuk intézett felhívására mint összeirő biztosok részt vegyenek. Ennek folytán hozzájárultam ahoz is, hogy minden iskolában, illetőleg osztályokban, melyeknek tanítói a szóbanforgó összeirásban részt fognak venni, a tanítás három összeirási napon szüneteljen.

Hasonló törvényes kötelezettség hiányában a városi iskolákban alkalmazott tanítók, hacsak a városhoz való alkalmaztatási viszonyuknál fogva nem kötelezhetők az összeirásban való részvételre, az összeirásnál csak saját beleegyezésekkel vehetők igénybe, minthogy azonban az országos összeirás sikere érdekében kivánatos, hogy minden helyeken, ahol a városi hatóság szükségesnek tartja, az összeirásban a

városokban alkalmazott tanítók is részt vegyenek, nehogy ez a tanítók elfoglaltsága miatt akadályba ütközzék, megengedem, hogy a tanítás minden városi iskolákban, illetőleg a városi iskoláknak minden osztályaiban is három összeirási napon szünetelhessen, amelyeknek tanítói az összeirásban részt vesznek.

Megjegyzem még, hogy a belügyi m. k. miniszter ur az összeirásnál felmerülő munka dijazása céljából az állam terhére statisztikai laponkint 4 fillér munkadíjat állapított meg, az a munkadíj tehát az összeirásban résztvevő tanítókat is megilleti.

961

1904.

Irodalmi mű
ajánlatátk.
Schiller F.
Imakönyve.

Schiller Ferencz, missziótársasági áldozópap, különös tekintettel az egyszerű népre, imakönyvet adott ki, melyet a t. lelkész kedő papságnak figyelmébe melegen ajánlok. Ára csinos vászonkötésben vörös metszéssel 1 k. 50 f., chagrin bőrkötésben 3 k. 20 f., borjú bőrkötésben 4 k. 20 f., fehér bőrkötésben 6 k. Megrendelhető : Missióház, Budapest, IX. ker. Gát-utcza 6. szám.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 15-a Martii a. 1904.

Antonius Walter,
vicarius capitularis.

1904 Dis 8-a Julij ac e m Missione illis munitionibus in Domum
1905 opit neget dioecesis ex P. S. Nuntio M. nuntiante Apostolicis
1906 Delicu. Vindicatione ex P. S. Nuntio M. nuntiante Apostolicis
1907 Secundo Annuntiatione die sumi MCMLVII
1908 T. di BELMONTE. Nuntius Apostolicus
1909 1189
1910 1904
1911

Litteras gratiosissimas Celsissimi ac Ressmi D. Januarii Granito Pignatelli
ex principibus di Belmonte, quibus benignissime insinuat Se munus nuntii aposto-
lici penes Caes. et Regiam Apostolicam Maiestatem suscepisse, infra communico
Ven. Clero dioecesano:

Illmo ac Rmo Domino Dno ANTONIO WALTER Vicario Capitulari Quin-
que-Ecclesiarum. Illme ac Revme Domine! Sanctissimi Domini Nostri Pii Pa-
pae X. benignitate ac gratia Nuntii Apostolici munus apud Serenissimum Austriae
Imperatorem et Hungariae Regem Apostolicum mihi commisum fuit, et ipsius
Summi Pontificis litteras, quibus tale gavissimum munus mihi concreditur, eidem
Majestati Suae hesterna die solemniter exhibui.

Dum haec Tibi nota facere festino, in ipso officii mei initio ad inclitos et
venerabiles Imperii Austriaci et Regni Hungarici Antistites devotissimae observantiae
et obsequii mei sensus ex corde manifestare conveniens duco.

Gravissimis temporum angustiis, quibus acerbissime premimur, in testimoniosis
quamplurimis, quae, de pietate, apostolico zelo, prudentia ac erga Sanctam Sedem
venerationis cultu praeclarissimorum Praesulum, nec non de populi fidelis eorum
curis commissi religionis amore et studio, publice annuntiantur, summopere
laetus sum.

Quae omnia dum animum suavissima consolatione afficiunt, magnam mihi
praebent sperandi rationem, fore ut modo inceptum officium, viribus unitis, iustis
ipsius Supremi Pontificis desideriis in Ecclesiae catholicae bonum et in civilis
Gubernii utilitatem et prosperitatem feliciter cedat. Quantum in me erit, ut id con-
sequar, nec laboribus, nec incommodis parcam; et ad auspicatissimum finem certo
perveniam, si omnium Praesulum consilium, fiducia et opera mihi non defuerint.

Quapropter precibus Amplitudinis Tuae Revmae toto corde me commendans,
Deum Optimum Maximum enixe adprecor, ut nos, qui et sententia et voluntate
omnino devincti sumus, una simul ad perficiendam missionem nostram eadem
animorum concordia procedamus.

Nuntius
Apostolicus
annuntiat
munus sibi
concreditum
suscepisse.

Instantibus festis Paschalibus fausta cuncta Tibi ominans, libentissime permaneo

Amplitudini Tuae Illmae ac Reviae

Datum Vindobonae ex Palatio Nuntiaturae Apostolicae

Sacro Annuntiationis die anni MCMIV.

Addictissimus

J. di BELMONTE, Nuntius Apostolicus.

1190

Obitus Ladislaus Hegyessy. 1904. Die 8-a Martii a. c. in Martonfa sacro viatico rite munitus pie in Domino obiit nestor dioeceseos Ladislaus Hegyessy anno aetatis suae 97, sacerdotii 74-o. Per 5 annos post ordines susceptos munus notarii consistor. et secretarii subiit, ab a. 1835 usque 1901. fuit parochus in Hosszuhetény. Anno 1835 nominatus est assessor cónsist., anno 1880 v. a. diaconus ad hon., a 1899. canonicus Eccl. Cathedr. ad hon. Ab a. 1901. vixit in statu quietis cum pensione annua. Fuit sacerdos triplici vice jubilaris. Requiescat in pace!

Animam denati suffragiis trium Missae sacrificiorum juxta statuta Synodi dioecesani commendando.

1191

Personalia. 1094. Schunk Franciscus, curatus Lippóensis, praesentatus est parochus a Sere-
nissimo D. Alfredo e principibus Montenuovo patrono pro beneficio Felsönyék.
Hajdinyák Vincentius, cooperator Petrijevcensis, ab Ill. D. Adalberto Adamovich patrono obtinuit praesentationem pro beneficio parochiali Čepin.

Kiss Rudolphus, administrator in Felsönyék, constitutus est administrator curatiae Lippó.

Missi sunt cooperatores: Schäfer Josephus e Ráczpetre ad Mecsekszabolcs.

Morschhauser Josephus, subsidiarius in Nagynyárád, ad Ráczpetre.

Moysis Emericus, administrator in Čepin, ad Valpó.

Mátay Antónius e Valpó ad Petrijevci.

1192

Recensio thesis theol. 1904. Thesim pro corona antumpali a. 1903. „Melyek a hitélet emelésének eszközei“ diligentissime elaborarunt Aloysius Rausz, Alexander Gsvind et Adalbertus Horváth. Laudem merentur adhuc Ludovicus Liebbald, Franciscus Proksch, Carolus Bödy.

Plus-minus bene solverunt thesim Dr. Antonius Hirling, David Aulik, Josephus Palkó, Julius Koch, Stephanus Glück, Simon Nyári, Antonius Mátay, Geysa Fridrik, Arnoldus Dreher, Josephus Schmeller, Ioannes Rajczy, Ioannes Polgár.

1193

A budapesti örökimádás templom alapkőletétele alkalmából tartandó eucharistikus országkongresszus ajánlatatik. 1904. Az áldandó isteni gondviselés végétlen kegyelme folytán a budapesti örökimádás templomának ügye, mely I. b. diesö emlékü Erzsébet királynénk emlékére terveztetik, annyira előre haladt, hogy f. évi május 15—20 között az alapkő-

etétel megtarthatóvá válik, — jóllehet az összes építkezési költség még korán semgyült egybe.

Ezen kedves ünnepséggel kapcsolatosan f. évi május 15—20 közti időben terveztetik még : 1.) a magyarországi eucharisztikus egyesületek országos kongressusa (nagygyűlése), 2.) nagy eucharisztikus körmenet, 3.) templomi szerek kiállítása.

Miről azzal értesitem az ehm. tiszteletendő papságot, hogy ezen hármas ünnepségre a hívek, de különösen az oltári szentséggel kapcsolatos társulatok figyelmét felhívni, öket részvételre buzdítani sziveskedjék. Akkor válik ugyanis a fentjelzett hármas ünnepség igazán országos jellegűvé, akkor fog az eucharisztikus Úr Jézus dicsőségének és a hívek buzgóságának előmozdítására szolgálni, ha ugy a tiszteletendő papság, mint a hívek minél tekintélyesebb számban részt vesznek az ünnepségekben.

1194

1904 Tudomásul vétel céljából közlöm a nagyméltóságu m. kir. Belügyminiszterium 1903. évi január 29-én 6888. sz. a kibocsátott következő rendeletét :

Belügyminiszteri rendelet a Családi Értesítők tárgyában.

Utasítás a „Családi Értesítő“-k kiállítása tárgyában.

Általános intézkedések.

1. §. Az állami anyakönyvvezetők vannak hivatva családi értesítőt kiállítani :
 - a) az 1895. évi október hó 1-je után házasságra lépett egyének családjára;
 - b) az állami születési anyakönyvbe bevezetett és királyi leirattal törvényesített gyermekekre és azok szüleine (atyjára);
 - c) az anyára s az állami születési anyakönyvbe bevezetett törvénytelen gyermekekre vonatkozólag.

Abban az esetben azonban, ha az 1895. évi október hó 1-je után nősült egyén házasságát ugyanannak egy 1895. évi október hó 1-je előtt költött korábbi házassága már megelőzte ; továbbá ha a kir. leirattal törvényesített, vagy a törvénytelen gyermekek közül az elsőszülött születési esete felekezeti anyakönyvbe van bejegyezve : a családi értesítőt a fentebb a) b) c) pont alatt jelzett esetekben is a felekezeli anyakönyvvezetők állítják ki továbbra is, s az állami anyakönyvvezetők a kérdéses egyénekre az állami anyakönyvbe bejegyzett adatokat csak záradék alakkában vezetik rá a felekezeti anyakönyvvezetők által kiállított családi értesítőre.

Az állami anyakönyvek alapján a családi értesítő a 30. §-ban jelzett esetek kivételével, a jelen utasításhoz csatolt minta szerint állitandó ki.

2. §. Egy-egy családi értesítőbe csak egy-egy családra, tehát csak a szülökre (királyi leirattal törvényesített gyermekeknél esetleg az atyára) illetőleg törvénytelen gyermekeknél az anyára és gyermekekre vonatkozó adatok vehetők fel. A további leszármazás kitüntetésére minden egyes családra vonatkozólag külön-külön családi értesítő állitandó ki.

3. §. A házasságkötés után született gyermekek kivül bevezetendők a családi értesítőbe ;

a) azok a gyermekek, kik szüleiknek 1895. évi október hó 1-je után kötött házassága előtt születtek és az állami születési anyakönyvben vannak bejegyezve, az esetben ha születési anyakönyvükben a természetes atya által történt elismerés az 1894. XXXIII. t.-cz. 41. §-a szerint fel van jegyezve, vagy ugyanezen §. szerint egyidejűleg feljegyeztetik ; és

b) azok a gyermekek, kik szüleiknek 1895. évi október hó 1-je után kötött házassága előtt születtek és a felekezeti anyakönyvben vannak bejegyezve, az esetben, ha születési anyakönyvükben az utóházasság által történt törvényesítés ténye vagy a természetes atya által történt elismerés fel van jegyezve, vagy pedig az utóházasság által történt törvényesítés a vallás és közoktatásügyi miniszter határozatával igazoltatik.

Az észrevétel rovatban azonban megjegyzendő, hogy a gyermek „a születési anyakönyv szerint elismertetett“, illetőleg „utóházasság által törvényesítetett.“

Ha az utóházasság által történt törvényesítést a vallás- és közoktatásügyi miniszter mondotta ki: a határozatra az észrevétel rovatban szintén hivatkozni kell.

Ha a természetes szülők utóházasságra nem léptek a természetes atya által elismert gyermeket az atya családjára vonatkozó családi értesítőbe be nem vezethetők.

4. §. A királyi leirattal törvényesített gyermekek, nemkülönben azok, akiknek leszármazása a születés bejegyzése után bírói ítéettel megállapítva, arra a családra vonatkozó értesítőbe is felveendők, amelynek kötelekébe a törvényesítés, illetőleg a jogerejű bírói ítélet meghozatala előtt jogilag tartoztak.

Az észrevétel rovatban azonban a családi állás tekintetében bekövetkezett változás a születési anyakönyvben foglalt utólagos bejegyzéshez képest megigyezendő.

5. §. A családi értesítőben mindenekelőtt az atya és anyá, azután a gyermekek jegyzendők be és pedig az utóbbiak a születés sorrendjén sorszámozva.

Kihagyni egy családtagot sem szabad, akkor sem, ha meghalt. A halva születtek csak az érdekeltek fél kérelmére veendők fel.

6. §. Ha az atya ujra nősült, az utóbbi házasság az előbbi házasságból született gyermekekre vonatkozó adatok után jegyzendő be; az utóbbi házasságból született gyermekek pedig ezt követőleg irandók be.

7. §. Ha az anya korábban már férjnél volt, korábbi házastársának neve és a korábbi házasság megszünesének oka az észrevétel rovatban megjegyzendő; valamint az a körülmény is, ha e korábbi házasságból gyermekek származtak, vagy ha az anyának házasságon kívül született törvénytelen gyermekei is vannak. Például az anyának „korábban N. N.-el fennállott házassága a férj halála után megszünt”; vagy az anyának „korábban N. N.-el fennállott és felbontott házasságából szintén született gyermeke” vagy az anyának „ezen házasságon kívül is született gyermeke”.

Ha a családi értesítő az anya korábbi házasságából született gyermekre nézve állittatik ki, az észrevétel rovatban fel kel tüntetni, hogy az anya „újabb házasságra lépett N. N.-el 19 . . évben.“

8. §. Ha a családtagok közül valamelyik házasságra lépett, a házastárs neve a családi értesítő házasságkötési rovatába vezetendő be, annak esetleges elhalálozása, valamint a házasságnak esetleges birói felbontása (érvénytelenné nyilvánítása) pedig az észrevétel rovatban jegyzendő meg.

9. §. Az észrevétel rovatban jegyzendő meg továbbá az is, ha a családi értesítőbe felvett valamely nőnek törvénytelen gyermek született.

A 7. és 8. §-ok, továbbá és ezen szakasz értelmében az észrevétel rovatban megjegyzendő körülmények csak az esetben igazolandók okmányilag, ha azok azon cél szempontjából, amelyre a családi értesítő kiállittatik, fontossággal birnak. Egyébként pedig a jelzett körülmények a fél egyszerü bemondása alapján jegyzendők be, annak megemlítése mellett, hogy a bejegyzés a fél egyszerü bemondása alapján történt.

10. §. Ha valamely családtag örökbefogadatott, ugyszintén ha a családnév belügyminszteri engedély alapján megváltoztattatott, vagy ha az örökbefogadás névátruházás mellett történt, avagy ha vallásváltoztatás (áttérés, kilépés) következett be, e körülmények az észrevétel rovatban megjegyzendők, még pedig örökbefogadás esetében az örökbefogadó nevének és az igazságügyminszteri rendelet számának, névváltoztatás esetében pedig a belügyminszteri rendelet számának feltüntésével.

Az örökbefogadás ténye az örökbefogadó családi értesítőjében az örökbefogadásra vonatkozó igazságügyminszteri rendelet alapján az észrevétel rovatban röviden szintén megjegyzendő. Pl. „a szülöknek (atyánk vagy anyánk) örökbefogadott gyermek^{ei} is ^{van} _{vannak}.

11. §. Ha az állami anyakönyvvezetők által kiállított családi értesítő megújítására van szükség: az érdekelts családra vonatkozó ujabb anyakönyvi adatok a családi értesítőre vezetendő megújítási záradékban igazolandók; vagy pedig azon körülmény, hogy a családra vonatkozólag a családi értesítő kiállítása vagy utolsó izben történt megújítása óta anyakönyvi változás nem történt, nemleges záradékban tanusitandó.

Illetékkesség.

12. §. A családi értesítő kiállítására az 1. §-ban körülírt korlátok között az állami anyakönyvvezető illetékes, a kinek anyakönyvében a családfő házassága bejegyezve van.

Az esetben, ha a családfő ujra nősült s ujabbi házassága más anyakönyvi kerület anyakönyvében van bejegyezve, a családi értesítő kiállítására bármelyik anyakönyvvezető illetékes, a kinek anyakönyvében valamelyik házasság bejegyezve van.

13. §. A kir. leirattal törvényesített gyermekkre és azok szüleire, vagy ha a szülök házasságot nem kötöttek azok atyájára, ugy szintén a törvénytelen származású gyermekkre s azok anyjára vonatkozó családi értesítő kiállítására ugyancsak az 1. §-ban körülírt korlátok között az az állami anyakönyvvezető illetékes, a kinek anyakönyvében az elsőszülött gyermek születése bejegyezve van.

14. A családi értesítőnek a 11. §. értelmében eszközlendő megújítására, ha nemleges tartalmu a megújítási záradék, vagy ha a feljegyzendő adatok a fél által anyakönyvi kivonattal igazoltatnak: az az anyakönyvvezető illetékes, a kinek anyakönyvi kerületében a szülők (atya vagy anya), vagy ha ezek már nem élnek, a megújítást kérő érdekelt fél lakik.

Egyébként pedig mindegyik anyakönyvvezető külön-külön záradékban tanúsítja azt az anyakönyvi esetet, mely anyakönyveiben a családra vonatkozólag a családi értesítő kiállítása vagy utolsó záradékolása óta előfordult.

Eljárás.

15. §. Ha a családi értesítőbe a családtagokra vonatkozó valamely adat nem azon anyakönyvi kerület anyakönyveiben van nyilvántartva, a melynek anyakönyvvezetője a családi értesítő kiállítására illetékes: ez esetben a vonatkozó adatokat a kiállító anyakönyvvezető csak akkor vezetheti be a családi értesítőbe, ha azok a felek által felmutatott hiteles anyakönyvi kivonatok által igazoltatnak, melynek száma, kiállítási éve és az illető anyakönyvi kerület megnevezése ily esetben az észrevétel rovatban röviden megjegyzendő. (Pl. igazolva budapesti V—VI. ker. 298. sz. állami anyakönyvi kivonattal).

Ha az e célra szükséges anyakönyvi kivonatokat a felek bemutatni nem tudnák s önmaguk beszerezni nem kívának: a szükséges anyakönyvi adatokat az anyakönyvvezető hivatalból szerzi be.

16. §. A végből, hogy az érdekkelt félnek a családi értesítő teljessége, az anyakönyvvezetőnek pedig az esetleg általa összegyűjtendő anyakönyvi adatok beszerzése tekintetében fennálló felelőssége megállapítható és ellenőrizhető legyen, az anyakönyvvezető a családi értesítő kiállítását kérő féllel jegyzőkönyvet tartozik felvenni, melyben a családra vonatkozó összes anyakönyvi esetek röviden, de pontosan felsorolandók és minden megemlítendő a cél, a melyre családi értesítő kivántatik.

A család körében előfordult örökbefogadási esetek a 10. §-ra való tekintettel a vérszerinti esetekhez hasonlóan szintén felveendök.

17. §. Ha a családi értesítőt kérő fél nem lakik az értesítő kiállítására illetékes anyakönyvvezető kerületében: kérelmét a helybeli anyakönyvvezetőnél is előterjesztheti, ki ily esetben a megelőző szakaszban körülirt jegyzőkönyvet felveszi s azt a netalán bemutatott anyakönyvi kivonatokkal, esetleg szegénységi bizonyítványval együtt haladéktalanul a családi értesítő kiállítására illetékes anyakönyvvezető höz juttatja.

A családi értesítőhöz szükséges adatok esetleges beszerzése ez esetben is az illetékes anyakönyvvezető teendjét képezi.

18. §. Ha a felek a családi értesítőbe bevezetendő adatok beszerzését az illetékes anyakönyvvezetőre bizzák, ez a más anyakönyvvezető által a születési sorrend szerint bevezetendő adatok számára a sorrendben elégséges üres helyet hagyva,

a családi értesítőbe első sorban a saját anyakönyveiben foglalt adatokat bevezeti, s ennek megtörténtével a családi értesítőt az esetleges szegénységi bizonyítvánnyal s a jegyzőkönyvvel együtt rövid megkeresés kíséretében az illető anyakönyvvezetőhöz juttatja. A megkeresés, ha több adat bevezetéséről van szó, továbbitandó iratba foglalandó, a továbbítás sorrendjének megjelölése mellett.

Egyes elszármazott családtagokra vonatkozólag, kik felől az érdekelt fél megbízható adattal nem rendelkezik, a nyomozó lépésekét, a mennyiben annak elkerülhetetlen szükségessége a cél érdekében fenforog, szintén az illetékes anyakönyvvezető teszi meg.

Ha külföldi anyakönyvi adatok beszerzése válik szükséges, azok beszerzése iránt a fél kérelmére az anyakönyvvezető közvetlenül a belügymintiszterhez tesz előterjesztést.

19. §. A megkeresett anyakönyvvezetők a vonatkozó adatokat anyakönyveik alapján a családi értesítő megfelelő rovataiba bevezetni, a családi értesítőt akár az észrevétel rovatban, a mennyiben arra ott elégsges hely van, akár záradék alakjában az aláírás rendes helyén a lap baloldalán a hely és kelet feltüntetése mellett aláírásukkal és hivatalos pecsétjükkel ellátni s ezután azt továbbítás esetén a megkereséssel s annak csatolmányával együtt a megkeresés tartalmához képest haladéktalanul tovább küldeni, illetőleg a megkereső anyakönyvvezetőhöz visszajuttatni tartoznak.

20. §. Ha a kivánt adatok az anyakönyvek gondos átvizsgálása után sem voltak feltalálhatók, vagy ha a megkeresés teljesítése egyébként akadályba ütközik : ez rövid értesítéssel a megkereső anyakönyvvezetővel közlendő, vagy amennyiben a családi értesítő továbbitandó, a gátló akadály az azt kisérő megkeresésre rávezetendő.

21. §. Ha a családi értesítő megújítása kéretik, az az anyakönyvvezető, akinek anyakönyvi kerületében a szülök (aty a vagy anya) laknak, vagy ha ezek már nem élnek, vagy nem laknának az országban, az az anyakönyvvezető, kinek kerületében a megújítást kérő érdekelt fél lakik, a családi értesítő kiállítása, vagy megújítása óta a családra vonatkozólag előfordult anyakönyvi adatokról, a családi értesítő megújítását kérő féllel szintén jegyzőkönyvet vesz fel. (16. §.)

Az esetre, ha valamely adat más anyakönyvvezető anyakönyvében van bevezetve, s a fél a kérdéses adatra vonatkozó anyakönyvi kivonatot be nem mutatja, a fentebb jelzett anyakönyvvezető a családi értesítőt a saját anyakönyvében található adatok rávezetésével történt záradékolás után az esetleges szegénységi bizonyítvánnyal és a jegyzőkönyvvel együtt rövid megkeresés kíséretében az érdekelt anyakönyvvezető, esetleg továbbitandó megkereséssel az érdekelt anyakönyvvezetőkhöz teszi át, kik azt a saját anyakönyveikben található adatokra nézve szintén egyenkint záradékkal látják el, s annak megtörténtével a csatolmányokkal együtt a jelen szakasz első bekezdésében jelzett anyakönyvvezetőhöz haladéktalanul visszaküldik.

Ha az első bekezdésben jelzett anyakönyvvezető anyakönyveiben a családra vonatkozólag semmi változás nem fordult elő, az a családi értesítőt csak az esetben látja el záradékkal, ha a fél bemondása szerint másutt sem fordult elő változás, vagy ha a történt változások anyakönyvi kivonattal igazoltatnak.

Ellenkező esetben a családi értesítőt záradékolás nélkül a féllel felvett jegyzőkönyv alapján tovább küldi.

Az az anyakönyvvezető, aki a családi értesítőre a megújítási záradékot rávezeti, vagy ha több egyidejű záradékról lenne szó, az, aki az utolsó záradékot rávezeti, van hivatva egyszersmind a fél által bemutatott anyakönyvi kivonatokkal igazolt adatokat, valamint azt is igazolni, hogy a családi értesítőre általa rávezetett záradékban foglalt adatokon kívül egyéb anyakönyvi változás a megújítást kérő fél bemondása szerint a családra vonatkozólag sem a saját anyakönyvi kerületében, sem másutt nem történt.

Ha a bemondott adatok fel nem találtatnának, vagy ha a megkeresés teljesítése egyébként akadályokba ütköznek: a 20. §-ban előírt eljárás követendő.

Az elszármazott csalátagokra s a külföldiekre vonatkozólag a 18. §-ban foglaltak az irányadók.

A megújítási záradék a következő minták szerint szerkeszthető:

I. Nemleges tartalmú záradék.

„A családi értesítő ^{kiállítása} (utolsó) megújítása óta az itteni anyakönyvek s a megújítást kérő fél bemondása szerint a családra vonatkozólag sem itt, sem másutt anyakönyvi változás nem történt.“

Igenleges tartalmú záradék.

a) „A sz. a. felvett N. N. a i számú állami anyakönyvi kivonat szerint n évi hó napján meghalt.

Egyéb anyakönyvi változás a családi értesítő ^{kiállítása} (utolsó) megújítása óta a megújítást kérőfél bemondása szerint a családra vonatkozólag sem itt, sem másutt nem történt“

b) „A születési anyakönyv évi számu bejegyzés^e szerint a fentnevezett ^{szülőknek} _{anyának} évi hó napján nevű vallású ^{tíu} leány gyermek^e szüle^{tett, e}.

c) „A házassági anyakönyv évi számu bejegyzése szerint a sz. alatt felvett N. N. évi hó napján X. Y.-nal házasságot kötött.“

d) „A halotti anyakönyv évi számu bejegyzés^e szerint a szám alatt felvett N. N. évi hó napján meghaltak.“

e) „A születési anyakönyv évi számu bejegyzése szerint az

évi hó napján született vallású N. N. a
évi hó napján kelt számu igazságügyminszteri rendelet
szerint mint a fentnevezett szülők atya gyermeke kir. leirattal törvényesítettet.“
f) „A születési anyakönyv évi számu bejegyzése szerint azi
évi hó napján született vallású N. N. a
i kir. évi számu itélete szerint fentnevezett szülők atya
törvényes gyermeke.“

A b), c), d), e), f) minták szerinti utolsó záradékban természetesen szintén belefoglalandó annak igazolása, hogy a záradékban s esetleg az előző záradékokban foglalt adatokon kívül egyéb anyakönyvi változás a családra vonatkozólag a megújítást kérő fél bemondása szerint sem itt, sem másutt nem történt.

Ha a családfő ujra nősült, az esetben az újabb házasságra és az ebből származó gyermekekre vonatkozó záradék a családi értesítő rendes rovatainak felhasználásával vezetendő rá a családi értesítőre. (7. Péld.)

Díjak.

22. §. Családi értesítő kiállításáért, ha más anyakönyvvezető megkeresésének szüksége fenn nem forog, vagy ha az érdekeltek fél a szükséges anyakönyvi kivonatokat bemutatja (15. §.), tekintet nélkül a bejegyzett esetek számára, az anyakönyvvezetőt 4 korona díj illeti. Ha más anyakönyvvezető is megkerestetik, a megkeresés díja tekintet nélkül arra, hogy egyszerű, vagy továbbitandó megkeresésről van-e szó: 1 korona.

23. §. A megkeresett állami anyakönyvvezető az általa a családi értesítőbe bevezetett minden egyes adatért 1 korona díjat számíthat. 4 koronát azonban, tekintet nélkül a bevezetett esetek számára, a díj meg nem haladhat.

24. §. Az anyakönyvvezető, ki a fél megbizásából a családi értesítő kiállítása iránt az illetékes anyakönyvvezetőhöz megkeresést intéz (17. §.), a megkeresésért a féltől 1 korona díjat szedhet.

25. §. A felekezeti anyakönyvvezető által kiállított családi értesítőre az állami anyakönyvvezető által vezetett záradékért akár uj, akár megújított záradékról van szó, ha nemleges tartalmu a záradék, 1 korona, egyébként az első anyakönyvi esetért 1 korona, a többiért pedig annyiszor 50 fillér jár, a hány anyakönyi eset a záradékban bizonyittatik.

Ugyanezen szabály áll az állami anyakönyvvezető által kiállított családi értesítőre vezetett megújítási záradék díjára is.

Ha más anyakönyvvezető is megkerestetik, a megkeresés díja, tekintet nélkül arra, hogy egyszerű, vagy továbbitandó megkeresésről van-e szó, a megújítás alkalmával is 1 korona.

26. §. Igazolt szegénység esetén a családi értesítő kiállításáért vagy megújításáért, valamint más anyakönyvvezetők megkereséseért, vagy a 17. §-ban körülírt megkeresésért s az adott értesítésekért s bevezetett adatokért díj nem számítható.

27. §. A családi értesítő előre kiszámítható kiállítási (megujitási) és békelyegköltségeit az érdekelt fél az igazolt szegénység esetét kivéve, annál az anyakönyvvezetőnél, kinél a családi értesítő kiállítását (megujitását) kéri, előlegezni tartozik.

Az illetékes anyakönyvvezető a megkeresett anyakönyvvezetőket illető díjakat azok részére a családi értesítő visszaérkezte után dijmentesen haladéktalanul megküldeni tartozik.

A 24. §. esetén a fél kérelmét közvetítő anyakönyvvezető a saját díját az előlegezett összegből levonja s ezt a körülményt az általa felvett jegyzőkönyvre az összeg kitételével reá jegyzi.

A kiállítási (megujitási) díj és az esetleg felmerült többi összes díjak a családi értesítőre rájegyzendök.

28. §. Az anyakönyvi hivatalban kifüggesztett díjjegyzék a családi értesítők kiállításáért (megujitásáért) és adatok beszerzéséért járó díjtételekkel kiegészítendő.

29. §. A családi értesítőknek, s ugy az állami, mint a felekezeti anyakönyvvezetők áttal kiállított családi értesítőkre az állami anyakönyvvezetők által vezetett záradékoknak békelyegkötelezettsége és a békelyegzési szabályok tekintetében az 1895. évi 60,000. számu belügyminiszteri utasítás¹⁾) 45. §-ában s az ezt kiegészítő 1898. évi 79,361. számu belügyminiszteri körrendeletben²⁾ foglaltak irányadók.

A 16. és 21. §-ok értelmében felveendő jegyzőkönyv, az igazolt szegénység esetét kivéve, ivenkint 1 korona békelyegilleték alá esik.

Átmeneti intézkedések.

30. §. A véderőről szóló 1889 : VI. t-czikk vérehajtása tárgyában kiadott utasítás első részében meghatározott célokra, valamint az 1890. évi 32,500. számu honvédelmi miniszteri rendelet³⁾ értelmében a kivételes nősülési engedély iránti kérények céljaira a családi értesítők további rendelkezésig az előbb idézett utasításban megállapított minta és szabályok szerint állitandók ki.

Azon kivételes esetekben tehát, amelyekben a jelen szakaszban tárgyalt célokra az állami anyakönyvvezető lesz hivatva már ez idősréint is a családi értesítőt kiállítani (1895. évi október hó 1-je után költött utóházasság által törvényesített védköteles részére családi tekintetekből kérte kedvezmény és kivételes nősülési engedély (czéljaira), a családi értesítő szintén a védtörvényi utasításban megállapított minta és szabályok szerint állitandó ki s a jelen utasításban megállapított szabályok csak annyiban lesznek alkalmazandók, a mennyiben azok a védtörvényi utasításban meghatározott szabályokkal nem ellenkeznek.

31. §. Ha a felekezeti anyakönyvvezetők által kiállított családi értesítőnek az állami anyakönyvvezetők által leendő megujitására van szükség : az eljárás s a záradékok tartalma és alakja tekintetében ugyanazon szabályok méravadók, amelyeket az állami anyakönyvvezetők által kiállított családi értesítők megujitására és záradékolására nézve az előző szakaszok előirnak.

¹⁾ R. T. 1895. évf. I. kötet 452. lapon. — ²⁾ B. K. 1898. évf. 422. lapon. — ³⁾ R. T. 1890. évf. 1814. lapon.

Az 1. §. értelmében eszközlendő záradékolásnál a doleg természe által kijelölt és követelt eltérésekkel általában szintén a most idézett szabályok és záradékminták alkalmazandók.

Az 1895. évi október hó 1-je előtt már házassági kötelékben élt egyén 1895. évi október hó 1-je után kötött újabb házasságára s az abból származott gyermekekre vonatkozólag a családi értesítőre az állami anyakönyvvezető által az 1. §. értelmében vezetendő záradék például következőkép szerkesztendő :

„N. N. (atya) újabb házasságára s az abból származott gyermekekre vonatkozólag a következő anyakönyvi adatokat igazolom :

(Következnek az újabb házasságra s az abból származott gyermekekre vonatkozólag a jelen utasításhoz csatolt minta szerinti családi értesítő rendes rovatai szerint bevezetendő anyakönyvi adatok.)

Egyébb anyakönyvi adat a családra vonatkozólag sem az itteni anyakönyvekben, sem a családi értesítő kiállítását kérő fél bemondása szerint más állami anyakönyvekben elő nem fordul.“

32. §. Amennyiben az állami anyakönyvezető által kiállított családi értesítő összeállítása alkalmával valamely a felekezeti anyakönyvben nyilvántartott adat beszerzése válnék szükségessé, ez esetben a *felekezeti anyakönyvvezető megkeresése mellőzendő* és az *érdekeitől fél* az illető adatra vonatkozólag minden esetben hiteles anyakönyvi kivonat beszerzése és bemutatására *utasitandó*. Ilyenkor a 15. §-ban említett megjegyzésnél az állami anyakönyvi kerület helyett az illető lelkész (anyakönyvi) hivatal (rabbinatus) jegyzendő az észrevétel rovatba. (Pl. „igazolva kecskeméti róm. kath. plébánia 100/888. számú anyakönyvi kivonatával.“)

Budapesten, 1903. évi január hó 29-én.

A miniszter helyett :

Széll Ignácz s. k.,
államtitkár.

1195

1904

Pályázati hirdetmény.

A Lackenbacher Bernhard és Henrik testvérek nevét viselő Lackenbacher-alapítványból a cs. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1897. évi január hó 14-én 12136/96. szám alatt kelt rendeletével jóváhagyott szabályzatnak alább következő rendelkezései értelmében „bibliai utazási ösztöndíj” kerül adományozás alá.

Pályázat a
Lacken-
bacher-féle
utazási
ösztöndíjra.

Célja ez alapítványnak, hogy a bibliai tanulmányoknak mivelését különösen nyelvészeti és régészeti irányban hathatosan elősegítse és Ausztria-Magyarországon a bibliai tudományok részére jeles tanári nemzedéket biztosítson.

A kérdéses utazási ösztöndíjra csakis római katholikus vallású és az Osztrák-Magyar Monarchia egyik államában állampolgárággal bíró lelkészek pályázhatnak; előnyben részesülnek azok a lelkészek, kik már egy régi vagy új Lackenbacher féle alapítványi díjat nyertek, vagy akik a bibliai tudományoknak mint magán-, helyettes- vagy rendkívüli tanárai működnek.

Tanulmányi helyekül ki vannak szemelve *a) Róma ; b) London ; c) A jezsuiták beiruti akadémiája ; d) A dominikánusoknak bibliai tanulmányokra szánt iskolája Jeruzsálemben.* E két utóbbi város egyszersmind tudományos utazások indulási pontjául szolgál.

Az ösztöndij nagysága azon hely szerint alakul, a hová az ösztöndijas tanulmányozás céljából küldetik.

A beiruti és jeruzsálemi tanulmányutakra 2 évi ott tartózkodást feltételezve, valamint beleértve az ország belsejébe szükséges utazásokat is legkevesebb 4000, azaz négyezer korona ösztöndij állapittatik meg.

A hirdetett ösztöndij elnyerése iránti kérvényeknek az előbb említett kelékek kimutatásán kívül az azokat támogató okmányok csatolása mellett még a következő adatokat kell tartalmazniok.

1. A megyés püspök vagy rendfönök beleegyezést abba, hogy folyamodó tanulmányok végzése céljából az egyházmegyétől vagy zárdától egy, esetleg két évig távol lehet.

2. Annak az igazolását, hogy pályázó a bibliai tudományok terén mint tanító egyáltalában s különösen mint magán, helyettes, vagy rendkívüli tanár működik-e, vagy esetleg, hogy szándékozott-e valamikor a püspök vagy rendfönök folyamodót, mint a bibliai tudományok tanítóját alkalmazni, vagy hogy hajlandó volna-e hozzájárulni ahhoz, hogy az illető a bibliai szakok tanárául valamely hit-tudományi karhoz meghívassék.

3. Curriculum vitae-t annak az igazolásával, hogy a jelölt bibliai tudományokban és a bibliai nyelvekben elérte a képzettség azon fokát, amely az említett helyeken való sikeres tevékenység előfeltételeként megkívántatik.

Megjelölendő az is, hogy milyen tanulmányokat, esetleg milyen utakat és milyen remélhető eredménnyel vett az illető tervbe.

Az ösztöndijas köteles tanulmányutjáról való visszaérkezése után a bizottság megbizásából adandó jelentésein kívül az alulírt dékáni hivatalhoz egy tudományos munka vázlatát, mint tanulmányai eredményét beküldeni.

Ezen hirdetett ösztöndij elnyerésére irányuló, ekként felszerelt folyamodványok a cs. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz intézendők és legkésőbb 1904. évi május hó 15-éig a bécsi cs. kir. egyetem hittudományi karának dékánjánál nyújlandók be. Bécs, 1904. évi február hó 6-án. A bécsi cs. kir. egyetem hittudományi karának dékáni hivatalától.

1196

1904 *Vittinghoff Frigyes* és *Salix Luiza* kik 1820 körül keltek egybe, házassági anyákönyvi adatai kerestetnek. Mire oly utasítás mellett hivom fel a tiszt. lelkész kedő papság figyelmét, hogy a pontos anyákönyvi adatak kiszolgáltatója Föt. Dr. Fallenburg Ferencz eszterg. föehm. áldozópap, főgimnaziumi tanárnál Nagyszombatban 50 korona jutalomdíjban részesül.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 15-a Martii a. 1904.

Antonius Walter,
vicarius capitularis.

VIII.

VENERABILIBVS FRATRIBVS

PATRIARCHIS PRIMATIBVS ARCHIEPISCOPIS EPISCOPIS

ALIISQVE LOCORVM ORDINARIVS

PACEM ET COMMVNIONEM CVM APOSTOLICA SEDE HABENTIBVS

PIVS PP. X.

VENERABILES FRATRES

SALVTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

1520

1904

Iucunda sane accedit recordatio, Venerabiles Fratres, magni et *incomparabilis viri*,¹ Gregorii Pontificis huius nominis primi, cuius, vertente anno millesimo tercentesimo ab eius obitu saecularia solemnia celebraturi sumus. Nec absque singulari Dei providentia, qui *mortificat et vivifcat . . . , humiliat et sublevat*,² factum esse arbitramur, ut, inter apostolici ministerii Nostri paene innumerabiles curas, inter tot animi anxietates ob plurima eaque gravissima, quae universae Ecclesiae per Nos regendae debemus, inter sollicitudines queis preminur, ut et vobis, Venerabiles Fratres, in apostolatus Nostri partem vocatis, et fidelibus omnibus curae Nostrae commissis quam optime satisfiat, vel a Nostri summi Pontificatus exordiis, in sanctissimum hunc et illustrem Decessorem, Ecclesiae decus atque ornamentum, oculorum aciem converteremus. Erigitur quippe animus ad magnam fiduciam in eius patrocinio penes Deum validissimo, et eorum, sive quae sublimi magisterio praecepit, sive quae sancte gessit, memoria recreatur. Quod si ipse et praceptorum vi et fecunditate virtutum in Ecclesia Dei tam ampla, tam alta, tam firma vestigia

Litterae en-
cyclicaes SS.

D. N. Pii

Papae X. de

S. Gregorio

I. Papa et

Eccl. Doctore.

¹ Martyrol. Rom. 3. sept. — ² I. Regum II, 6. 7.

signavit, ut iure ab aequalibus et a posteris *Magni* nomen sit consequutus, apteturque illi vel hodie, tot saeculorum intervallo, ipsius inscripta sepulcro laudatio : *innumeris semper vivit ubique bonis*,¹ fieri profecto non potest, ut admiranda illius exempla sectantibus, divina opitulante gratia, non liceat, quantum humana sinit infirmitas, sua officia tueri.

Ea persecui vix opus est quae ex historiae monumentis nota sunt omnibus. Summa erat publicarum rerum perturbatio quo tempore supremum inivit pontificatum Gregorius ; extincta prope vetus humanitas, romani ruentis imperii dominatus omnes barbaries invaserat. Italia vero, a Byzantinis imperatoribus derelicta, facta fere Langobardorum praeda fuerat, qui, suis nondum compositis rebus, huc illuc excurrebant, omnia ferro flammaque vastantes, luctu omnia caedibusque completes. Haec ipsa Urbs, minis hostium exterius perculta, interius afflita pestilentia, eluvionibus, fame, eo misericac devenerat, ut iam procurandae incolumitatis, non modo civium, sed confertae multitudinis se intus proripientis, ratio nulla suppeteret. Cernere namque erat sexus omnis et conditionis homines, episcopos, sacerdotes sacra vasa rapinis erepta portantes, religiosos viros, intemeratas Christi sponsas fuga se, vel ab inimicorum gladiis, vel a perditorum hominum turpi violentia subducere. Romae autem Ecclesiam ipse Gregorius appellat : *vetustam navim vehementerque confractam . . . undique enim fluctus intrant, et quotidiana ac valida tempestate quassatae putridae naufragium tabulae sonant*.² At quem Deus suscita- verat nauta manu pollebat, et clavo tractando praepositus, non modo inter aestu- antes procellas ad portum appellere, sed navim a futuris tempestatibus praestare tutam valuit.

Ac mirum quidem quantum ipse perfecit spatio regiminis annorum vix supra tredecim. Exstitit enim christianae vitae instaurator universae, excitans pietatem fidelium, observantiam monachorum, cleri disciplinam, sacrorum antistitum pastoralem sollicitudinem. *Frudentissimus paterfamilias Christi*,³ Ecclesiae patri- monia custodivit, adauxit, egenti populo, christianae societati et singulis ecclesiis, pro sua cuique necessitate, large copioseque suppeditans. Vere *Dei consil factus*,⁴ actuosa voluntatis fecunditatem ultra Urbis moenia porrexit, totamque in bonum consortii civilis impendit. Byzatinorum imperatorum iniustis postulationibus re- stitit fortiter ; exarcharum et imperialium administratorum fregit audaciam, sordidam- que avaritiam coercuit, publicus iustitiae socialis adsortor. Longobardorum ferociam mitigavit, minime veritus ad portas Urbis obviam ire Agilulfo, ut ipsum ab ea obsidione dimoveret, quod idem cum Attila Leo Magnus pontifex egerat ; nec a precibus blandisque suasionibus, aut ab agendo sagaciter ante destitit, quam formidatam eam gentem tandem aliquando pacatam vidit, aequiore reipublicae

¹ Apud Ioann. Diac., Vita Greg. IV. 68. — ² Registrum I, 4 ad Ioann. episcop. Constantinop. — ³ Ioann. Diac., Vita Greg., II. 51. — ⁴ Inscr. sepulcr.

forma constituta, eandemque catholicae fidei additam, opera in primis piae reginae Theodolindae, in Christo filiae suae. Quare Gregorius iure sibi vindicat nomen servatoris et liberatoris Italiae, huius nempe *terrae*, quam ipse suaviter vocat *suam*.¹ Pastoralibus eius, nunquam intermissis curis, in Italia, in Africa errorum reliquiae extinguitur, Ecclesiae res ordinantur in Galliis, Visigoti in Hispaniis inchoatae conversionis incrementa suscipiunt, Britannorum inclita gens, quae, *dum in mundi angulo posita in cultu lignorum ac lapidum perfida nunc usque remaneret*,² et ipsa ad veracem Christi fidem accedit. Cuius tam pretiosae acquisitionis accepto nuntio Gregorius eo gaudio perfunditur, quo carissimi filii complexu pater, Iesu Servatori accepta referens omnia, *cuius amore*, inquit ipse, *in Britannia fratres quaerimus, quos ignorabamus; cuius munere, quos nescientes quaerebamus, invenimus*.³ Ea vero gens adeo se memore Pontifici sancto probavit, ut ipsum usque appellarit: *magistrum nostrum, Apostolicum nostrum, Papam nostrum, Gregorium nostrum*, seque tamquam sigillum apostolatus eius existimarit. Denique tanta in ipso fuit operae vis, tanta salubritas, ut rerum ab eo gestarum memoria alte insederit in animis posteriorum, media aetate potissimum, quae spiritum quodammodo ab eodem infusum ducebat, eius verbo quasi alimentum trahebat, eius ad exempla vitam moresque conformabat, succidente feliciter in orbe terrarum christianaee societatis humanitate adversus romanam, quae, saeculorum emensa cursum, esse omnino desierat.

Haec mutatio dexteræ excelsi! Ac vere quidem affirmare licet, sic persuasum fuisse Gregorio, non aliam nisi Dei manum talia patrasse. His enim verbis de Britanniae conversione sanctissimum monachum Augustinum affatur, quae sane de ceteris omnibus in ministerio apostolico ab ipso gestis intelligi possunt. *Cuius opus hoc est*, inquit, *nisi eius qui ait: Pater meus usque nunc operatur et ego operor?*⁴ *Qui aut mundum ostenderet, non sapientia hominum, sed sua se virtute convertere, praedicatores suos, quos in mundum misit, sine litteris elegit; hoc etiam modo faciens, quia in Anglorum gente fortia dignatus est per infirmos operari.*⁵ Evidem Nos minime latent, quae sancti Pontificis oculis, de se abiecte sentientis, omnino fugiebant, et rerum gerendarum peritia, et in coeptis ad exitum perducendis ingenium sagax, et in rebus disponendis mira prudentia, et sedula vigilancia et non intermissa sollicitudo. At compertum pariter est, ipsum, non qua huius mundi principes, vi et potentia fuisse progressum, qui in altissimo illo pontificiae dignitatis fastigio primus voluerit appellari: *Servus servorum Dei*, non profana tantum scientia aut *persuasilibus humanae sapientiae verbis*,⁶ viam sibi munivisse, non prudentiae tantum civilis consiliis, non instaurandae societatis rationibus diuturno studio præparatis ac deinde in rem deductis, non denique, quod admirationem habet, mente concepto sibique proposito vasto aliquo tramite, in apostolico Ministerio sensim

¹ Registr. v. 36 (40) ad Mauricium Aug. — ² Ibid. VIII, 29 (30) ad Eulog. episcop. Alexandr. — ³ Ibid XI, 36 (28) ad Augustin. Anglorum episcop. — ⁴ Ioann. V, 17. — ⁵ Registr. XI, 36 (28). — ⁶ 1 Cor. II, 4.

percurrendo; quum contra, ut notum est, in ea esset cogitatione defixus, qua putaret imminere mundi finem, adeoque modicum tempus reliquum esse ad grandia facinora. Cracili admodum et infirmo corpore, diuturnis afflictatus morbis, ad extremum saepe vitae discrimen, incredibili tamen pollebat animi vi, cui nova semper alimenta suppeditabat vivida fides in Christi verbo certissimo in eiusque divinis promissis. Maximam quoque fiduciam collocabat in collata divinitus Ecclesiae vi, qua ipse rite posset suo in terris fungi ministerio.

Quare hoc illi propositum in omni vita fuit, quale singula dicta eius factaque comprobant, ut eandem fidem ac fiduciam et in se ipse foveret et in aliis vehementer excitaret, dumque supremus sibi dies adveniret, quantum hic et nunc liceret, optima quaeque sectaretur.

Inde sancti viri firma voluntas in communem salutem derivandi uberrimam illam caelestium donorum copiam, qua Deus Ecclesiam ditavit, cuiusmodi sunt et revelatae doctrinae certissima veritas, et eiusdem, qua patet orbis, efficax praedicatione, et sacramenta, quae vim habent sive infundendi sive augendi animae vitam, ac denique, superni praesidii auspex, gratia precum in Christi nomine.

Harum rerum recordatio, Venerabiles Fratres, mire Nos recreat. Qui si ex hoc Vaticanorum vertice moenium circumspicimus, eodem quo Gregorius, ac maiore fortasse metu vacare non possumus; tot undique coactae tempestates incumbunt, tot premunt hostium instructae phalanges; adeoque sumus humano quovis praesidio destituti, ut nec illas propulsandi nec horum impetum sustinendi ratio suppetat. Verum reputantes Nostri ubi sistant pedes, quo loco sit pontifica haec Sedes constituta, in arce Ecclesiae sanctae tulos Nos esse sentimus. *Quis enim nesciat, ita Gregorius ad Eulogium patriarcham Alexandrinum, sanctam Ecclesiam in Apostolorum principis soliditate firmatam, qui firmitatem mentis traxit in nomine, ut Petrus a petra vocaretur?*¹ Divina Ecclesiae vis nullo temporis decursu excidit, neque Christi promissa exspectationem fefellerunt; ea sic perseverant, quemadmodum Gregorii animum erexere; quin etiam ex tot saeculorum comprobatione, ex tanta rerum vicissitudine multo Nobis validius roborantur.

Regna, imperia dilapsa; sui fama nominis et humanitatis laude florentissimae gentes occiderunt; saepe, quasi senio confectae, ipsae se nationes diremerunt. At Ecclesia, suapte natura non deficiens, nexus nunquam dissolvendo cum caelesti Sponso coniuncta, heic non caduco flore viget iuventutis, eodem instructa robore quo prodiit e transfozzo Christi corde in cruce iam mortui. Potentes in terris adversus eam sese extulerunt. Evanuere hi, sed illa superfuit. Philosophandi vias pene infinita varietate excogitarunt magistri de se gloriose praedicantes, quasi Ecclesiae doctrinam tandem aliquando expugnassent, fidei capita refellissent, eius magisterium omne absurdum demonstrassent. Eas tamen historia, singulas oblitteratas recenset funditusque deletas; quum interea lux veritatis ex arce Petri eodem fulgore corus-

¹ Registr. VII, 37 (40).

cet, quem Iesus ortu suo excitavit aluitque divina sententia : *caelum et terra transibunt, verba autem mea non praeteribunt.*¹

Hac Nos fide alti, hac petra solidati, dum sacri principatus munia omnia gravissima, simulque manantem divinitus vigorem animo sensuque percipimus, tranquilli exspectamus quoad voces conticescant tot obstrepentium, actum esse de catholica Ecclesia, eius doctrinas aeternum cecidisse ; brevi eo deventuram, ut cogatur aut scientiae atque humanitatis Deum reiicientis placita excipere, aut ab hominum consortio demigrare. Inter haec tamen facere non possumus, quin cum ipso Gregorio in mentem omnium, sive procerum sive inferiorum, revocemus, quanta cogat necessitas ad Ecclesiam confugere, per quam detur et sempiternae saluti, et paci atque ipsi terrestris huius vitae prosperitati consulere.

Quamobrem, ut sancti Pontificis utamur verbis, *mentis gressus in eius petrae soliditate, sicut coepistis, dirigite, in qua Redemptorem nostrum per totum mundum fundasse noslis Ecclesiam, quatenus recta sinceri cordis vestigia in devio ilinere non offendant.*² Sola Ecclesiae caritas et cum ipsa coniunctio divisa unit, confusa ordinat, inaequalia sociat, imperfecta consummat.³ Retinendum firmiter, neminem recte posse terrena regere, nisi noverit divina tractare, pacemque reipublicae ex universalis Ecclesiae pace pendere.⁴ Hinc summa necessitas perfectae concordiae inter ecclesiasticam et civilem potestatem, quam utramque Dei providentia voluit mutua sese ope iuvare. *Ad hoc enim potestas . . . super omnes homines caelitus data est, ut qui bona appetunt adiuventur, ut caelorum via largius pateat, ut terrestre regnum caelesti regno famuletur.*⁵

Ex hisce principiis invicta illa Gregorii fortitudo manabat, quam, opitulante Deo, imitari curabimus, Nobis proponentes modis omnibus, sarta tectaque iura et privilegia tueri, quorum Pontificatus romanus custos ac vindex est, coram Deo et coram hominibus. Quare idem Gregorius ad patriarchas Alexandriae atque Antiochiae, quum de iuribus agatur Ecclesiae universae, *etiam moriendo, scribit, debemus ostendere, quia in damno generalitatis nostrum specialiter aliquid non amamus.*⁶ Ad Mauricium autem Augustum : *Qui contra omnipotentem Dominum per inanis gloriae tumorem atque contra statuta Patrum suam cervicem erigit, in omnipotenti Domino confido, quia meam sibi nec cum gladiis flectit.*⁷ Atque ad Sabinianum diaconum : *Ante paratior sum mori, quam beati Petri apostoli Ecclesiam meis diebus degenerare, Mores autem meos bene cognitos habes, quia diu porto; sed si semel deliberavero non portare, contra omnia pericula laetus vado.*⁸

Eiusmodi edebat Gregorius pontifex potissima monita, erantque dicto audientes ii quibus ea nuntiabantur. Ita dociles aures praebentibus quum principibus tum populis, mundus verae salutis repetebat iter, et ad humanitatem gras-

¹ Matth. XXIV, 35. — ² Registr. VIII, 24 ad Sabinian. episcop. — ³ Ibid. V, 58 (53) ad Virgil. episcop. — ⁴ Ibid. V, 37 (20) ad Mauric. Aug. — ⁵ Ibid. III 61 (65) ad Mauric. Aug. — ⁶ Registr. V, 41 (43). — ⁷ Ibid. V, 37 (20). — ⁸ Ibid. V, 6 (IV, 47).

sabatur eo nobiliorem ac fecundiorem quo firmioribus innixam fundamentis ad rectum usum rationis et ad morum disciplinam, vim hauriens omnem a divinitus revelata doctrina et ab evangelii praeceptis.

Sed eo tempore populi, etsi rudes, inculti atque omnis humanitatis expertes, erant vitae appetentes; hac autem donari a nemine poterant nisi a Christo per Ecclesiam: *Ego veni ut vitam habeant et abundantius habeant.*¹ Habuerunt quidem vitam, eamque affluentem. Nam, quum ab Ecclesia non alia possit nisi supernaturalis vita procedere, haec vitales etiam naturalis ordinis vires in se includit ipsa fovetque. *Si radix sancta, et rami, sic Paulus ethnicae genti; . . . tu autem cum oleaster es, insertus es in illis et socius radicis et pinguedinis olivae factus es.*²

At nostra aetas, etsi tanta christianaे humanitatis luce fruatur, ut nulla ratione possit cum aevo Gregoriano comparari, videtur tamen eam vitam fastidire, a qua praecipue, saepe unice, quasi a fonte, tot, nedum praeterita, sed etiam praesentia bona sunt iepetenda. Nec modo, ut quondam subortis erroribus ac dissidiis, se ipsa detruncat quasi ramum inutilem, sed vel imam arboris radicem petit, id est Ecclesiam, conaturque vitalem exsiccare succum, quo certius illa corruat nullum in posterum emissura germen.

Hodiernus hic error idemque maximus, unde ceteri fluunt, causa est cur tantam aeternae hominum salutis iacturam ac tam multa religionis detrimenta doleamus, plura etiam, nisi medica adhibeatur manus, impendentia extimescentes. Negant enim quidquam esse supra naturam; esse Deum rerum conditorem, cuius providentia cuncta regantur; fieri posse miracula; quibus de medio sublati necessere est christianaе religionis fundamenta convelli. Impetuntur ipsa argumenta, quibus Deum esse demonstratur, atque incredibili temeritate, contra prima rationis iudicia, repudiatur invicta illa argumentandi vis, qua ex effectibus causa colligitur, id est Deus eiusque attributa, nullis circumscripta limitibus. *Invisibilia enim ipsius a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque eius virtus, et divinitas.*³ Facilis inde aditus patet ad alia errorum portenta, rectae rationi repugnantia aequa ac bonis moribus perniciosa.

Enimvero gratuita supernaturalis principii negatio, quae propria est *falsi nominis scientiae*,⁴ fit postulatum critices historicae pariter falsae. Quae ordinem rerum supra naturam ratione quavis attingunt, sive quod illum constituant, sive quod cum illo coniuncta, sive quod ipsum praesumant, sive denique quod nisi per ipsum explicari multa non queant, ea omnia, nulla investigatione instituta historiae paginis eraduntur. Eiusmodi sunt Iesu Christi divinitas, mortalis ab eodem assumpta caro Sancti Spiritus opera, sua ipse virtute a mortuis excitatus, omnia denique fidei nostrae cetera capita. Qua falsa semel inita via, nulla iam lege critica scientia

¹ Ioann. X. 10. — ² Ad Rom. XI, 16, 17. — ³ Ad Rom. I. 20. — ⁴ 1 Tim. VI, 20.

cohibetur, suoque marte quidquid non arridet aut rei suae demonstrandae adversari putatur, id omne sacris libris adimitur. Sublato enim supernaturali ordine, longe alio fundamento extrui necesse est historiam de Ecclesiae originibus, ideoque suo lubitu novarum rerum molitores monumenta versant, ea non ad sensum auctorum, sed ad suam ipsorum voluntatem trahentes.

Magno istorum doctrinae apparatu et argumentorum speciosa vi multi sic decipiuntur, ut, vel a fide desciscant, vel in ea valde infirmentur. Sunt etiam qui, sua in fide constantes, critices disciplinae, quasi demolienti, succendent, quae quidem ipsa per se culpa vacat, legitimeque adhibita conducit ad investigandum felicissime. Neutri tamen animum advertunt ad ea quae perperam ponunt ac praesumunt, hoc est ad falsi nominis scientiam, a qua profecti, necessario ad falsa concludenda ducuntur. Falso nempe philosophiae principio corrumpi omnia necesse est. Hi autem errores satis refelli poterunt nunquam, nisi acie mutata, hoc est, deductis errantibus a sue criticis praesidiis, ubi se munitos existimant, ad legitimum philosophiae campum, quo relicto, errores hauserunt.

Taedet interim ad subtili mente viros eosdemque solertes Pauli verba convertere, increpantis illos, qui a terrenis hisce ad ea quae oculorum aciem fugiunt non assurerent: *Evanuerunt in cogitationibus suis et obscuratum est insipiens cor eorum; dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.*¹ Stultus enim omnino dicendus quicumque vires mentis insumit ut fabricet in arena.

Nec minus dolendae ruinae quae moribus hominum vitaeque societatis civilis ex ea negatione proveniunt. Etenim, opinione sublata, praeter adspectabilem hanc rerum naturam esse divinum aliquid, nihil plane superest, quo excitatae cupiditates vel turpissimae coercentur, quibus mancipati animi ad pessima quaeque rapiuntur. Itaque tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam; ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis.² Ac vos quidem, Venerabiles Fratres, minime latet, quam undique perditorum morum exundet lues, cui continenda impar erit civilis potestas, nisi ad altioris, quem diximus ordinis praesidia confugiat. Sed neque ad sanandos ceteros morbos humana quidquam valebit auctoritas, si memoria excidat aut negetur omnem potestatem a Deo esse. Tunc enim, unico freno, vi cuncta gerentur, quae vis neque adhibetur constanter nec in manu semper est; quo fit ut populis occulto quasi morbo laboret, omnia fastidiat, ius praedicet arbitrio suo agendi, seditiones confllet, reipublicae conversiones interdum turbulentissimas paret, divina omnia et humana iura permisceat. Amoto Deo, nulla civitatis legibus, nulla vel necessariis institutis constat reverentia, iustitia contemnitur, ipsa opprimitur quae iuris est naturalis libertas; eo usque devenitur, ut domesticae societatis compages, civilis coniunctionis primum fundamentum atque firmissimum, dissolvatur. Quo fit ut, infensis hisce Christo temporibus, difficilius

¹ Ad Rom. I, 21, 22. — ² Ibid. I, 24.

aptentur efficacia remedia, quae ad populos in officio continendos Ecclesiae suae ipse comparavit.

Non aliunde tamen quam in Christo salus : *Nec enim aliud nomen est sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.*¹ Ad ipsum ergo redire necesse est, eius advolvi pedibus, ex ore illo divino verba vitae aeternae haurire ; solus quippe potest instaurandae salutis indicare viam, solus vera docere, solus ad vitam revocare, qui de se dixit : *Ego sum via et veritas et vita.*² Tentata denuo est mortalium gestio rerum seorsim a Christo ; aedificari coepit reprobato angulari lapide, quod Petrus iis exprobrabat, qui Iesum cruci affixerant. Ecce autem rursus exstructa moles ruit aedificantium cervices infringens Iesum interim superest, humanae societatis angularis lapis, iterum comprobata sententia non esse nisi in ipso salutem : *Hic est lapis qui reprobatus est a vobis aedificantibus, qui factus est in caput anguli, et non est in alio aliquo salus.*³

Ex his facile intelligetis, Venerabiles Fratres, quanta unumquemque nostrum urgeat necessitas, animi vi qua possumus maxima quibusque pollemus opibus, huiusmodi supernaturalem vitam in omni ordine humanae societatis excitandi, ab infimae sortis opifice, cui panis apponitur diurno sudore comparatus, ad arbitros terrarum potentes In primisque privata prece ac publica exoranda Dei misericordia, ut potenti auxilio suo adsit, qua voce olim tempestate iactati clamabant Apostoli : *Domine, salva nos, perimus.*⁴

Quamquam nec ista satis. Gregorius enim vitio tribuit episcopo, quod sacri amore secessus et orandi studio, in aciem non prodeat, pro Domini causa strenue dimicaturus, inquiens : *Vacuum episcopi nomen tenet.*⁵ Ac iure quidem ; lux enim est afferenda mentibus iugi praedicatione veritatis et valida refutatione pravarum opinionum per veram solidamque philosophiae ac theologiae scientiam et per auxilia omnia, quae ex genuino historicae investigationis incremento provenierunt. Oportet insuper omnibus apte inculcentur tradita a Christo morum documenta, ut discant sui imperium exercere, motus animi appetentes regere, tumentem superbiam deprimere, parere auctoritati, iustitiam colere, omnes caritate complecti, disparis in civili convictu fortunae acerbitatem christiana dilectione temperare, a terrenis bonis avocare mentem, quam Providentia dederit sorteum eā esse contentos, suisque tuendis officiis benignorem efficere, ad futuram vitam contendere spe sempiternae mercedis. Illud autem praecipue curandum, ut haec se insinuent animisque penitus insideant, quo vera et solida pietas altiores radices agat, sua quisque et hominis et christiani officia, non ore tenus, sed re profiteatur, et fiducia filii ad Ecclesiam confugiat ad eiusque ministros, quorum ministerio impetrant admissorum veniam, Sacramentorum gratia roborentur, vitam ad christianae legis paecepta componant.

¹ Act. IV, 12. — ² Ioann. XIV, 6. — ³ Act. IV, 11, 12. — ⁴ Matth. VIII, 25. — ⁵ Registr. VI, 63 (30).
Cfr. Regul. past. 1, 5.

Sacri munera praecipuas has partes comitetur oportet Christi caritas, cuius instinctu nemo sit quem iacentem non erigamus, quem lugentem non consolemur, necessitas nulla cui non occurramus. Huiusmodi nos caritati totos devoveamus, huic res nostrae cedant omnes, huic propriae utilitates posthabentur et commoda, ut *omnitus omnia facti*,¹ salutem omnium quaeramus vel ipso vitae pretio, ad Christi exemplum ab Ecclesiae pastoribus id postulantis: *Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis.*² Insignibus his documentis referta sunt quae Gregorius scripta reliquit, multiplici exemplo vitae admirandae multo expressa potentius.

Quia vero ista, quum e principiorum christianaे revelationis natura, tum ex intimis nostri apostolatus proprietatibus necessario fluunt, iam videtis, Venerabiles Fratres, quanto in errore versentur qui existimant bene se de Ecclesia mereri ac frugiferam operam in aeternam hominum salutem conferre, si profana quadam prudentia, falsi nominis scientiae multa largiantur, vana spe ducti, posse ita facilius errantium sibi gratiam conciliare, re autem vera ipsi se perditionis periculo committentes. Sed veritas una est nec dividi potest; eadem aeterna perdurat, nullis obnoxia temporibus: *Iesus Christus heri, et hodie: ipse et in saecula.*³

Illi etiam valde falluntur qui in collocandis publice beneficiis, praesertim popularium causam agentes, quae ad corporis victum cultumque pertinent, ea maxime curant, animorum salutem et christianaë professionis officia gravissima silentio praetereunt. Nec eos pudet interdum summa quaedam evangelii praecepta quasi velis obtegere, veriti ne forte minus audiantur aut prorsus deserantur. Alienum quidem a prudentia non erit, etiam in proponenda veritate, sensim procedere, ubi res agatur cum iis, qui a nostris institutis abhorrent a Deoque sunt omnino seiuneti. *Resecanda vulnera, ita Gregorius, leni prius manu palpanda sunt.*⁴ Verum haec ipsa industria speciem prudentiae carnis assumet, si ad agendi normam assurgat constantem atque communem; eoque magis quod per eam divina gratia parvi haberi videatur, quae non sacerdotio tantum conceditur eiusque ministris, sed Christi fidelibus omnibus, ut ipsorum animos dicta nostra et facta percellant. Fuit autem eiusmodi prudentia ignota Gregorio, quum in praedicatione evangelii, tum in ceteris ab eo mire gestis ad proximos relevandos miseriis. Is Apostolorum vestigia constanter est persequutus, quorum, cum primum peragrandum terrarum orbem susceperunt nuntiaturi Christum, fuit ista vox: *Praedicamus Christum crucifixum, Iudeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.*⁵ Atqui si tempus ullum exstitit, quo humanae praesidia prudentiae maxime oportuna viderentur, illud profecto fuit, quum ad excipiendam tam novam doctrinam, communibus cupiditatibus tam repugnantem, tam oppositam graecorum et romanorum florentissimae humanitati, nulla esset animorum pra-

¹ 1 Cor. IX, 22. — ² Ioann. X, 11. — ³ Ad Hebr. XIII, 8. — ⁴ Registr. V, 44 (18) ad Ioannem episcop. — ⁵ 1 Cor. I, 23.

paratio. Nihilominus id genus prudentiam Apostoli a se alienam duxerunt, quibus divina erant comperta decreta: *Placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes.*¹ Ea stultitia, quemadmodum semper, sic adhuc *iis . . . qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est.*² In *scandalo crucis*, uti antea, sic in posterum arma suppetent omnium potentissima; ut olim, sic deinceps nobis erit in hoc signo victoria.

Haec tamen arma, Venerabiles Fratres, vim exuent omnem nec erunt profutura quidquam, si tractentur ab iis, qui interiorem vitam cum Christo non agant, qui non sint vera firmaque pietate instituti, qui Dei gloriae eiusque regni amplificandi studio non flagrent. Quae omnia Gregorius adeo esse necessaria putabat, ut maximam curam impenderet in episcopos et sacerdotes creandos, qui divini honoris hominumque verae salutis magno desiderio tenerentur. Idque sibi proposuit in libro, qui *Regula pastoralis* inscribitur, ubi, ad cleri salubrem institutionem et ad sacrorum antistitum regimen normae traduntur, non iis modo temporibus sed etiam nostris aptissimae. Idem, prout eius enarrator vitae describit, *veint argus quidam luminosissimus per totius mundi latitudinem suae pastoralis sollicitudinis oculos*³ circumferebat, ut si quid in clero vitii aut negligentiae deprehenderet, in id statim animadverteret. Quin etiam vel ipsa periculi cogitatio, ne forte illuvies et corruptelae in mores clericorum irreperent, trepido metu eum afficiebat. Si quid vero contra Ecclesiae disciplinam actum comperisset, ea re vehementer angebatur, nec ullo poterat pacto quiescere. Tunc cerneret admonere, corrigere, canonicas poenas minitari violatoribus, has interdum ipsem irrogare, indignos, nulla interiecta mora, nulla rerum, hominumque habita ratione, ab officio identidem prohibere.

Multa praeterea monebat, quae his verbis in scriptis eius frequenter expressa leguntur: *Qua mente apud Deum intercessionis locum pro populo arripit, qui familiarem se eius gratiae esse per vitae meritum nescit?*⁴ — *Si ergo in eius opere passiones vivunt, qua praeumptione percussum mederi properat, qui in facie vulnus portat?*⁵ — *Quinam poterunt in Christi fidelibus exspectari fructus, si veritatis praecones quod verbis praedicant, moribus impugnant?*⁶ — *Profecto diluere aliena delicia non valet is, quem propria devastant?*⁷

Veri sacerdotis exemplar huiusmodi censet, atque ita describit: *Qui cunctis carnis passionibus mortis iam spiritualiter vivit; qui prospera mundi postposuit; qui nulla adversa pertimescit, qui sola interna desiderat; . . . qui ad aliena cupienda non dicitur, sed propria largitur; qui per pietatis viscera citius ad ignoscendum flectitur, sed nunquam plus quam deceat ignoscens, ab arce reclitudinis inclinatur; qui nulla illicita perpetravit, sed perpetrata ab aliis ut propria deplorat; qui ex affectu cordis alienae infirmitati compatitur; sicqui in bonis proximi sicut in*

¹ 1. Cor., I, 21. — ² Ibid., I, 18. — ³ Ioann. Diac, lib. II, e. 55. — ⁴ Reg. past. I, 10. — ⁵ Reg. Past. I, 9. — ⁶ Ibid. I, 2. — ⁷ Ibid. I, 11.

suis proiectibus laetatur: qui ita se imitabilem caeteris in cunctis quae agit insinuat, ut inter eos non habeat quod saltem de transactis erubescat; qui sic studet vivere ut proximorum quoque corda arenia doctrinae valeat fluentis irrigare; qui orationis usu et experimento iam didicit, quod obtinere a Domino quae poposcerit possit.¹

Quam serio igitur, Venerabiles Fratres, episcopo secum et coram Deo est reputandum, antequam novis levitis manus imponat! *Neque gratia alicuius, inquit Gregorius, neque supplicatione, aliquos ad sacros ordines audeat promovere nisi eum, quem vitae et actionis qualitas ad hoc dignum esse monstraverit.*² Quanta eidem opus est maturitate consilii, antequam recens inunctis sacerdotibus apostolatus munia committat! Qui, nisi iusto fuerint experimento probati sub vigili custodia prudentiorum sacerdotum, nisi habeant unde plane constet de honeste acta vita, de prono in pietatem ingenio, de animo ad obediendum parato iis omnibus quae vel Ecclesiae consuetudo induxit vel diurna experientia comprobarit vel quos *Spiritus Sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei*³ ipsi praeceperint, sacerdotio fungentur, non in plebis christiana salutem, sed in perniciem. Nam et iurgia serent et plus minus latentes ciebunt rebelliones, triste sane spectaculum populo exhibentes quasi discrepantium in coetu nostro voluntatum, quum deploranda haec paucorum superbiae et contumaciae sint adscribenda. Procul, oh procul ab omni officio sunt excitatores discordiarum; nec enim his apostolis eget Ecclesia, neque hi pro Christo cruci adfixo apostolatum gerunt, sed ipsi sibi apostoli sunt.

Adhuc ante oculos versari nostros imago Gregorii videtur, in Lateranensi pontificio Consilio coactorum undique antistitum corona septi, adstante clero Urbis universo. Quam secunde ex eius ore fluit adhortatio de officiis, clericorum! Quanto ardoris aestu consumitur! Illius oratio, instar fulminis, pavos homines percellit; sunt eius verba quasi totidem flagella, queis excutiuntur inertes; divini amoris flammae sunt, quibus vel ferventissimi animi suaviter corripiuntur. Perlegite, Venerabiles Fratres, et clero vestro legendam, considerandam, in sacro potissimum annuo recessu, proponite admirabilem istam sancti pontificis homiliam.⁴

Idem, non sine animi magna tristitia, haec inter cetera queritur: *Ecce, mundus sacerdotibus plenus est, sed tamen in messe Dei rarus valde invenitur operator; quia officium quidem sacerdotale suscepimus, sed opus officii non implimus.*⁵ Ac vere quidem, quantum hodie virium Ecclesia colligeret, si operatores tot numeraret, quot sacerdotes? Quam uberes fructus ex divina Ecclesiae vita hominibus provenirent, si eidem explicande vacarent singuli? Huiusmodi in agendo alacritatem naviter excitavit Gregorius, dum vixit, suoque impulsu effecit ut posterioribus temporibus eadem vigeret. Quare, quae media intercessit, aetas, Gregoriana

¹ Ibid. I, 10. — ² Registr. V, 63 (58) ad universos episcopos per Hellad. — ³ Act. XX, 28. — ⁴ Hom. in Evang. I, 17. — ⁵ Ibid., II, 3.

quasi nota distinguitur, quod ei pontifici accepta omnia fere essent referenda, sive regulae cleri regendi, sive caritatis et beneficentiae publice exercendae multiplex ratio, sive perfectioris sanctimoniae magisterium et vitae religiosae instituta, sive denique ceremoniarum et sacri ordinatio concentus.

Verum longe alia temporum ratio successit. Quod saepe diximus, in vita Ecclesiae immutatum est nihil. Ipsa enim haereditate acceptam a divino Instituto eiusmodi vim possidet, qua aetatibus omnibus, quamvis inter se dissimillimis, valeat, non animis tantum, quod sui muneris est, providere, sed plurimum etiam ad verae humanitatis incrementa conferre, quod quidem ex ipsa ministerii sui natura consequitur.

Nec sane fieri potest ut quae revelata divinitus Ecclesiae custodienda commissa sunt, eadem quidquid verum, bonum, pulchrum in terrestri rerum natura conspicitur, non maxime provehant, eoque efficacius, quo magis haec ad summum totius veritatis, bonitatis, pulchritudinis principium, Deum, referantur.

Magnus ex divina doctrina humanae scientiae proventus, sive quod per illam latior patefiat campus novis rebus etiam naturalis ordinis expedite cognoscendis, sive quod per eandem rectum investigationi sternatur iter, erroresque circa disciplinae rationem viamque eam adipiscendi amoveantur. Sic in portu emicans ignis e turri, dum nocturno itinere navigantibus multa pandit, quae tenebris involuta laterent, simul de vitandis scopolis admonet, ad quos allisa navis naufragium pateretur.

Quae autem de moribus disciplinae sunt, quandoquidem Servator Dominus supremum nobis perfectionis exemplar divinam ipsam bonitatem proponat, Patrem suum,¹ eccui non patet, quanta inde incitamenta illis addantur, ut insculpta in omnium animis naturae lex altius et perfectius retineatur, adeoque tum singuli, tum domestica societas, tum denique hominum universa communitas prospere vita fruantur? Fuit ista profecto vis quae barbaros homines ex ferocitate ad humanitatem transtulit, mulieris projectam dignitatem vindicavit, servitutis iugum excussit, ordinem, remissis cum aequitate vinculis quibus variae civium conditiones invicem continentur, instauravit, iura restituit, veram animi libertatem promulgavit, domesticae ac publicae tranquillitati tuto prospexit.

Denique artes ad aeternum exemplar omnis pulchritudinis, Deum, assurgentes, unde species et forma; singulae, quae sunt in rerum natura, diminant, facilius a vulgari sensu recedunt, conceptamque animo rem, in quo artis vita consistit, exprimunt multo potentius. Ac vix quidem dici potest quantum attulerit boni ratio adhibendarum artium in famulatum religionis, quo Numini offertur quiquid ipso dignius ubertate et copia, venustate atque elegantia formae praeserferant. Hinc artis origo sacrae, quo fundamento nixa est profana quaevis ars, et nititur adhuc,

¹ Math. V, 48.

Rem nuperrime attigimus peculiari *Motu proprio*, de romano cantu ad maiorum instituta revocando, ac de sacris concentibus. Atqui ceterae artes, pro sua quaeque materia, iisdem legibus continentur, ita ut, quae dicuntur de cantu, eadem et pingendi et sculpendi et exstruendi artibus convenient, quas humani ingenii nobilissimas faces Ecclesia semper excitavit et aluit. Hac specie sublimi universum hominum genus enutritum templorum erigit moles, ubi, in domo Dei, tamquam in propria sede, inter artium omnium splendidissimam copiam, inter augustas ceremonias, inter suavissimos concentus, mentes ad caelestia revocantur.

Haec, uti diximus, beneficia potuit aetati sua ac posterioribus afferre Gregorius. Eadem, his quoque temporibus, qua fundamenti soliditate consistimus et quibus mediis instructi sumus, consequi licebit, si quae adhuc bona, Dei gratia supersunt, omni studio retineantur, quae vero instituta a recto tramite deflexerint *instaurentur in Christo*.¹

Placet Nostris hisce Litteris finem imponere iisdem verbis quibus ipse Gregorius memorabilem illam in Lateranensi pontificio Consilio habitam orationem absolvit: *Haec, Fratres, vobiscum sollicite cogitate, haec et proximis vestris impendite; omnipotenti Deo fructum vos reddere de negotio quod accepistis parate. Sed ista quae dicimus melius apud vos orando quam loquendo obtinebimus.* Oremus: *Deus, qui nos pastores in populo vocare voluisti, praesta quaesumus, ut hoc quod humano ore dicimus, in tuis oculis esse valeamus.*²

Dum vero confidimus, deprecatore pontifice sancto Gregorio, Deum supplicibus his votis benignas aures admoturum, caelestium donorum auspicem ac paternae Nostrae benevolentiae testem, Apostolicam Benedictionem vobis omnibus, Venerabiles Fratres, clero ac populo vestro peramanter impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum IV Idus Martias an. MDCCCCIV, die festo S. Gregorii I. Papae et Ecclesiae Doctoris, pontificatus Nostri anno primo.

PIUS PP. X.

1521

1904

Antonius Evetovics, parochus in Veliskovci, praesentatus est pro beneficio parochiali Harkanovci et obtinuit investituram pro beneficio eodem.

Arthur Stefán elevatus est a munere administratoris beneficii parochialis Harkanovci et constitutus est administrator in Veliskovci.

Personalia

Concursus

pro beneficio
Veliskovci

1522

1904

Beneficium parochiale Veliskovci juri patronatus Illmi D. Rudolphi e Comitibus Normann-Ehrenfels obnoxium per translationem Antonii Evetovics parochi ad

¹ Ad Ephes. I, 10. — ² Hom. cit. n. 18.

beneficium Harkanovci vacans concursui publico usque 15-am Junii exponitur. Competentes examine prosynodali approbatos praesentibus invio, ut recursus suos Illmo Dmno Patrono inscriptos intra terminum praefatum ad Officium Dioecesanum promoveant.

1523

1904

Szent Alajos
társulata
ajánlatatik.

Szent Alajos társulatát, melynek célja: „szen Alajos követése az áhitatban és az erényekben”; tagjai pedig: 1. katholikus fiu-gyermekek; 2. katholikus ifjak; 3. katholikus férfiak lehetnek, akik ebbeli szándékukat lelkiatyjoknak bejelenítik, — az ehm. t. lelkészkekő papságnak és hitoktatóknak különösen a kath. ifjúság között való terjesztés céljából figyelmébe ajánlom.

A társulat szabályait 2213/1902. sz. alatt Főmagassága a biboros Herczegprimás ur hagyta jóvá, a társulat országos igazgatója: Fischer Ágoston, az ó-budai Jó Pásztor templom és intézet lelkésze, lakik Budapest, III. ker. Ó-Buda, Bécsi-ut 163. sz. — Akik az ügy iránt érdeklődnek, bővebb felvilágosítást fentnevezett országos igazgatótól nyerhetnek.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 5-a Maji a. 1904.

Antonius Walter, m. p.

vicarius capitularis